ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Συντάκται: Α. Ρ. ΓΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. *κ.λ.*

ΤΟΜΟΣ Α.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ'. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1850.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ Αὐθέντης τοῦ Μωρέως, (συνέχεια), ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥ. — Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὑπὸ Κ. Π — Ἀνάβασις εἰς τὸ ὄρος Σινά,—Ἔθιμα Ἰνδικά—Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία—Ποίησις—Ῥιέντζης, (συνέχεια) ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ὑπὸ Ν. Δ.
ΕΙΚΟΝΕΣ. ἐργατοκύλινδρος—ὄρος (τέλος). Σινὰ—Γάμοι Ἰνδῶν.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τοῖς Συντάκταις, καὶ παρὰ τῷ Τυπογράφῳ Κ. Χρ. Δούκᾳ.
ΕΝ ΤΗ: ΑΘΗΝΗ: ΕΛΛΑΔΙ, παρὰ τοῖς ΚΚ. ἐπιστάταις τῶν ταχυδρομείων.
ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, παρὰ τοῖς ΚΚ. Ἑλλ. προξένοις.
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κ. Γ. Σταυρίδῃ.
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ, παρὰ τῷ Κ. Ι. Μάγῃ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ.

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ δρ. 16, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: γρόσια 80, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΔΑΚΙΑ: Δίστηλα 3 1|2 δμ.
ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ: Ῥούβλ. ἀργ. 7, δμ.
ΕΝ ΤΗ: ΙΟΝΙΩ: ΠΟΛΙΤΕΙΑ: Δίστ. 3, δμ.
ΑΛΛΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Φράγκα 16. Τὰ Ταχυδρομικὰ εἰς βάρος τῶν Συνδρομητῶν.

ΠΑΝΔΩΡΑ 1850

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΡ. ΑΝΑΣΤ. ΔΟΥΚΑ.

1850.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλόν της ἡ Πανδώρα θέλει ἀναγγέλλει πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμενα βιβλία, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν· προσέτι δὲ καὶ προσοχῆς τινος ἄξια ξένα βιβλία, τὰ ὁπωσδήποτε ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν ἢ νέαν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἐξώφυλλον δέχεται νὰ καταχωρίζῃ καὶ παντὸς εἴδους φιλολογικὰς ἀγγελίας, πρὸς 20 λεπτὰ τὴν γραμμὴν διὰ δημοσίευσιν εἰς ἓν μόνον φυλλάδιον, πρὸς 40 λ. δὲ διὰ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους δημοσιεύσεις.

Η ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΣ ΕΛΛΑΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΕΠΙΚΟΝ ΕΙΣ ΑΣΜΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ,

Ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σούτσου.

Τόμος πρῶτος, περιέχων ἄσματα τέσσαρα.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς Τυπογραφίας *Ἰ. Ἀγγελοπούλου* 1850
Τιμᾶται δραχ. 6.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΥΠΟ Γ. Α. ΡΑΛΛΗ,

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΩ ΟΘΩΝΟΣ.

Τόμος Α'. καὶ Β'.
Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ. 1848—1850.
Ἕκαστος τόμος τιμᾶται δρ. 8. διὰ δὲ τοὺς συνδρομητὰς 7.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΡΕΩΣ.

Διήγημα. Ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδιον 9ον.)

ΚΕΦ. Θ.

Ὁ Ῥοβέρτος ὡδηγήθη ἀμέσως πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Δουκὸς ὅστις προῆλθεν εἰς ὑπάντησίν του μέχρι τοῦ διαζώματος τῆς εὐρείας μαρμαρίνης κλίμακος, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐπίσημον αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς. Ἐνταῦθα οἱ περιμένοντες παμπληθεῖς μεγιστᾶνες ἀνέστησαν ὅλοι μὲ σέβας, ὁ δὲ Δοὺξ ἐκάθισε τὸν Ῥοβέρτον εἰς τὰ δεξιά του, καὶ προσεφέρθη πρὸς αὐτὸν ὡς ἴσος πρὸς ἴσον. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως ταύτης, καθ' ἣν μόναι λέξεις δεξιώσεως ἀντηλλάγησαν, πολλοὶ τῶν μεγιστάνων προέπεμψαν τὸν Ῥοβέρτον εἰς τὴν πολυτελεστάτην οἰκίαν, τὴν δι' αὐτὸν παρασκευασθεῖσαν, καὶ ὅπου τὸν περιέμενε δεῖπνος λαμπρός.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Ῥοβέρτος ἠναγκάσθη νὰ θυσιάσῃ ὅλην του τὴν ἡμέραν εἰς ὑποδοχὴν ἐπισκέψεων, ἃς εἰδοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ῥαιμόνδου ὅτι ὥρειλε κατὰ τοῦ τόπου τὰ ἔθιμα ν' ἀποδώσῃ. Μετὰ τὸ δεῖπνον, ὁ Νόννος ἐπρότεινεν ὅτι ἦτον καιρὸς νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀναχωρήσεως, καὶ ἀπεφασίσθη, ἐπειδὴ εἶχε παρέλθει ἡ ὥρα, νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τούτου καὶ ν' ἀποφασίσωσι τὴν ἐπαύριον.

Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Ῥοβέρτον ὅτι ὁ Δοὺξ ἔμελλε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψίν του. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἑτοιμασθῇ ὅπως τὸν δεχθῇ ἀξιοπρεπῶς, καὶ ἡ περὶ

ἀναχωρήσεως σκέψις ἦτον ἀνάγκη ν' ἀναβληθῇ. Μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἦλθεν ὁ Δοὺξ ἐν μεγάλῃ πομπῇ, καὶ ἔμεινε περὶ τὰς δύω ὥρας μετὰ τοῦ Ῥοβέρτου, συνδιαλεγόμενος περὶ τοῦ θείου του Γουλιέλμου Σαμπλίτου, περὶ τῆς Καμπανίας, περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Αὐγούστου, περὶ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀπερχόμενος τὸν προσεκάλεσεν εἰς γεῦμα διὰ τὴν ἐπαύριον.

Τὴν ἑσπέραν ταύτην ὁ Νόννος ἐπανέλαβε τὴν πρότασίν του.

— Κατὰ δυστυχίαν, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, αὔριον δὲν δυνάμεθα ν' ἀποπλεύσωμεν, διότι εἴμεθα προσκεκλημένοι εἰς γεῦμα ὑπὸ τοῦ Δουκός.

— Ἀρκεῖ, εἶπεν ὁ Νόννος, πρόσκλησις μετὰ πρόσκλησιν νὰ μὴ μᾶς κρατήσωσιν ὅλον τὸν χειμῶνα εἰς Βενετίαν.

— Δὲν δυνάμεθα εὐσχήμως ν' ἀποποιηθῶμεν τὸν Δοῦκα, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος. Ἄλλως τε, μετὰ τὸ γεῦμα τοῦτο εἴμεθα ἐλεύθεροι ν' ἀναχωρήσωμεν· καὶ ἂν ὑποτεθῇ δ' ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ φθάσωμεν ταχέως, ἔχομεν πάντοτε σχεδὸν τρεῖς μῆνας ἀκόμη, καὶ ἐν τούτοις εἴμεθα εἰς τοῦ Μωρέως τὰς πύλας. Ὁ δεῖπνος ὅστις τὴν ἐπιοῦσαν ἐδόθη εἰς τιμὴν τοῦ Ῥοβέρτου ἐξέπληξεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀκατανόητον πολυτέλειάν του, θαυμασίαν μάλιστα, διότι ληγούσης τότε τῆς τεσσαρακοστῆς τῶν χριστουγεννῶν, πᾶν εἶδος κρέατος ἀπεκλείετο· ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν ἰχθὺς τῆς Μεσογείου ἀπὸ τοῦ σκόμβρου μέχρι τοῦ λάβρακος, δὲν ὑπῆρχεν ὄστρακον ἀπὸ τῆς καρύδος μέχρι τοῦ ἀσταχοῦ, οὐδὲ πλακοῦς ἢ μελίπηκτον, οὐδὲ καρπὸς ἢ οἶνος ἐκ τῶν τότε γνωστῶν τριῶν τοῦ κόσμου μερῶν, ὅστις ἔλειπεν ἀπὸ τὴν Δουκικὴν τράπεζαν. Ὁ Ῥεβέρτος κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν πλησίον τοῦ Δουκός, καὶ ὅλαι αἱ τιμαὶ καὶ αἱ φιλοφρονήσεις εἰς αὐτὸν ἀπετείνοντο.

Εἰς τὸ διάστημα τοῦ δείπνου ὁ Δοὺξ ὡμίλησε περὶ τῆς λιτότητος αὐτοῦ, ἣν ἀπέδωκεν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ ὑπεσχέθη εἰς τὸν ξένον του νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ εἰς τὸ γεῦμα τῶν χριστουγεννῶν, εἰς ὃ ἀπὸ τοῦδε τὸν προσεκάλει.

— Φοβοῦμαι ὅτι ὡς τότε δὲν θὰ εἶμαι εἰς τὴν Βενετίαν, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος διστάζων.

— Πῶς! τέσσαρας ἡμέρας ἀκόμη, ἀνέκραξεν ὁ Δοὺξ, δὲν θέλετε νὰ μᾶς ἀφιερώσητε! Καὶ θ' ἀναχωρήσητε μὲ τὴν γεῦσιν τῶν ἀθλίων αὐτῶν ὀστρυδίων, καὶ τοιαύτην ὑπόληψιν θὰ λάβητε τῆς φιλοξενίας μας! μὴ γένοιτο! Προσέτι ἔγραψα πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Πατριάρχην, ὄντα ἤδη εἰς τὴν στερεάν, νὰ παρευρεθῇ εἰς Βενετίαν τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, διὰ νὰ λειτουργήσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ σας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἀρνηθῆτε τὴν τιμὴν ταύτην.

Ὁ Ῥοβέρτος ἔρριψε τὰ βλέμματα πρῶτον πρὸς τὸν Νόννον, ὅστις εἶχε τὰ ἰδικά του προσηλωμένα εἰς τὴν παροψίδα του, καὶ ἦτον ἐρυθροῦς ὡς ὁ ἀστακὸς οὗ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀπεγεύετο· ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν Ῥαιμόνδον, ὅστις εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτοῦ ἐστηλωμένους, καὶ εἰς τοῦ βλέμματος τούτου τὴν ἐπιρροὴν ἐνδοὺς, ἔνευσεν ἐλαφρῶς, καὶ ἐψιθύρισεν ὅτι δέχεται εὐγνωμόνως τὴν πρόσκλησιν.

Τὴν ἑσπέραν ὁ Ῥοβέρτος ἐπλησίασε δειλῶς εἰς τὸν Νόννον.

— Δὲν ἦτον ὅμως δυνατὸν ν' ἀποφύγω τὴν πρόσκλησιν, εἶπεν· ὁ Πατριάρχης ἔρχεται ἐπίτηδες δι' ἐμέ. . . . Δὲν εἶναι ἀληθὲς, φίλτατε Νόννε;

Ἀπὸ τοῦ Νόννου τὸ στόμα ἠκούετο γρυσμὸς ὑπόκωφος, καὶ ἐφύσα ὡς ἵππος ἀσθματικός.

— Ἀληθὲς εἶναι, εἶπεν, ὤ! βεβαίως ἀληθές. Καὶ ἔπειτα πῶς νὰ μὴ συνεορτάσητε τὸ νέον ἔτος μετὰ τοῦ Δουκός; καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὡς τὸ Πάσχα τί μένει; Βλέπομεν λοιπὸν καὶ τὸ Πάσχα εἰς Βενετίαν, καὶ μετὰ ταῦτα, ἀφεύκτως τῆς Ἀναλήψεως! Σᾶς προτρέπω, Ὑψηλότατε, νὰ μείνετε ἕως τῆς Ἀναλήψεως.

— Αἴ! ἐθύμωσες!

— Ὄχι, διόλου. Ἀλλ' ἠμπορεῖ ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης νὰ γίνῃ παράνυμφος τοῦ ἐκλαμπροτάτου Δουκὸς Πέτρου Ζιάνη μετὰ τῆς ἐνδοξοτάτης νύμφης τῆς Ἀδριατικῆς. Ἂς περιμείνωμεν τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως. Τότε ὁ ἅγιος Πάππας ἔδωκε τὸν νυμφικὸν δακτύλιον εἰς τὸν πάπτον τοῦ Δουκὸς, τὸν Δοῦκα Σεβαστιανόν.

— Ἡσύχασε, φίλτατε Νόννε. Μετὰ τὰ χριστούγεννα δὲν μένω οὐδὲ ἡμέραν. Σοὶ δίδω τὸν λόγον μου ὅτι ἀναχωροῦμεν.

Αἱ τέσσαρες ἡμέραι διῆλθον ὡς τέσσαρες στιγμαὶ διὰ τὸν Ῥοβέρτον καὶ διὰ τὴν συνοδίαν του, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδ' αὐτοῦ τοῦ κατηφοῦς Νόννου· τόσην σπουδὴν κατέβαλεν ὅλη ἡ Ἀριστοκρατία τῆς Βενετίας νὰ τοὺς περιφέρῃ ἀπὸ εὐθυμίας εἰς εὐθυμίαν καὶ ἀπὸ γεύματος εἰς δεῖπνον.

Αὐτὴ δὲ ἡ ἡμέρα τῶν χριστουγεννῶν ἦτον ἱκανὴ νὰ τυφώσῃ κεφαλὴν στωϊκωτέραν ἀπὸ τὴν τοῦ νέου Ῥοβέρτου. Εἰς τὴν λαμπρὰν μητρόπολιν τοῦ ἁγίου Μάρκου, παρόντος ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Βενετίας, ὁ Δοὺξ τὸν ἀνεβίβασε πλησίον του εἰς τὸν θρόνον του, ὁ Πατριάρχης τὸν ηὐλόγησε καὶ τῷ ἐπρόσφερε διὰ χειρός του τὴν *ὅστιαν*, καὶ ὅλα τὰ βλέμματα ἦσαν πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένα. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Δοὺξ τὸν συμπαρέλαβεν εἰς ὅλας τὰς ἐπισήμους ὑποδοχὰς, καὶ τὸν παρουσίασε κατ' ἀρχὰς, οὐχὶ μὲν ὡς Αὐθέντην, διότι δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐγκαταστηθῆ, ἀλλ' ὡς τὸν ἀνδρεῖον ἀνεψιὸν τοῦ ἐνδόξου κατακτητοῦ τῆς Πελοποννήσου. Τὸ γεῦμα ἦτον ἄξιον, ἀνώτερον τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Δουκός. Αὐτὸ δὲ διεδέχθη χορὸς διαρκέσας δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, εὐωχία ἐπικίνδυνος διὰ τὴν καρδίαν τοῦ Ῥοβέρτου, ὅσον αἱ πολιτικαὶ τιμαὶ ἦσαν διὰ τὴν κεφαλήν του. Διότι ἀθωράκιστος ἐξετίθετο κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς ζωηροὺς ἐκείνους μέλανας ὀφθαλμοὺς, εἰς τὰ ἐπ' αὐτοῦ διασταυρούμενα μύρια ἐκεῖνα γυναικεῖα βλέμματα, τὰ τοξεύοντα τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου ἀκτῖνας. Ὁ Ῥοβέρτος ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του ὅταν ἀνέτελλεν ἤδη ὁ ἥλιος, καὶ ἐκοιμήθη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας σχεδὸν ὀνειρευόμενος χοροὺς, καὶ ἄνθη, καὶ φῶτα, καὶ βλέμματα, καὶ ἀδάμαντας. Μόλις δὲ εἶχεν ἐξυπνήσει, καὶ ὁ Δοὺξ ἔπεμψε γόνδολαν νὰ τὸν παραλάβῃ, ὅπως περιέλθωσι, συνοδευόμενοι καὶ ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας κυρίας τοῦ προλαβόντος χοροῦ, τὰς πρωτίστας διώργας τῆς θαλασσοδμήτου πόλεως.

Ἡ ἐπαύριον εἶχε καὶ ἐκείνη τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις της. Ὁ Ῥοβέρτος ὅμως ὑπέκλεψε μίαν ὥραν τῆς πρωΐας, καὶ μετὰ τοῦ Νόννου καὶ τοῦ Ῥαιμόνδου ἀπῆλθε πρὸς ἕνα τῶν λιμένων, ὅπου συνήθως ἱστάθμευον πλοῖα. Ἀλλὰ μάτην ἐζήτησαν νὰ ναυλώσωσι πλοῖον, πλοῖον, ἐκεῖ κἄν, δὲν ὑπῆρχε, καὶ ὁ προϊστάμενος τοῦ λιμένος τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῶν ἑορτῶν, καὶ πρὸ τοῦ νέου ἔτους οὔτε πλοῖον συνήθως ἀναχωρεῖ, οὔτε πλοίαρχον θέλουσιν εὕρει, διότι ὅλοι κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκείνας ἡμέρας ἀποσύρονται εἰς τὰ ἴδια.

Μεγάλη ἀθυμία κατέλαβε τοὺς ὁδοιπόρους εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο. Ὁ Ῥαιμόνδος δὲ πρῶτος ἐπανῆλθεν εἰς παρηγορητικωτέρας ἰδέας, ὑπενθυμίσας ὅτι εἰς πᾶσαν περίστασιν ἔχουσιν ἀκόμη τρεῖς μῆνας ἐμπρός των, ὅτι ὀκτὼ ἡμέραι οὐρίου ἀνέμου ἀρκοῦσιν ὅπως τοὺς φέρωσιν εἰς Πελοπόννησον, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους θὰ εὕρωσι πλοῖον, καὶ ἕως τότε ἐν τούτοις οὔτε πείνης ἀποθνήσκουσιν οὔτε δίψης, οὔτε τὰς φάραγγας τῶν Ἄλπεων κατοικοῦσιν. Ἐκόντες ἄκοντες λοιπὸν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπομείνωσι τὰς ἡδονὰς τῆς Κίρκης Βενετίας μέχρι τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ 1210, καθ' ἣν δὲν ἤξευρον τί νὰ θαυμάσωσι πρῶτον, τὴν ζωηρότητα, τὴν εὐθυμίαν, ἢ τὴν πολυτέλειαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ἡ δευτέρα τοῦ ἔτους ἦν ἡ ὁριστικῶς προσδιωρισμένη διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ πλοίου. Ἀλλὰ, μόλις ὑπέφωσκεν ἡ αὐγὴ, καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Δουκὸς ἦλθε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Ῥοβέρτον μετὰ τῆς συνοδίας του εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ῥιάλτου, ὅπως παρευρεθῇ εἰς μεγάλην ναυμαχίαν χιλίων γονδολῶν, κρυφίως προπαρασκευασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δουκὸς ἐπίτηδες εἰς τιμὴν αὐτοῦ. Τὸ θέαμα ἦτον τῷ ὄντι ἐξαίσιον, διὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ναυτῶν, διὰ τὴν ταχύτητα καὶ ἐλαφρότητα τῶν πλοιαρίων ἐκείνων, ἅτινα ἐκινοῦντο ὡς πτηνὰ ἔνυδρα. Οἱ θεαταὶ ἀνευφήμουν καὶ ἐχειροκρότουν καὶ πρὸ πάντων ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Ῥαιμόνδου ἦν ὑπερβολικὸς, καὶ τόσον μεταδοτικὸς, ὥστε ὑπέδυ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀπαθῆ ἐπιδερμίδα τοῦ Νόννου. Ἡ μάχη διεκόπτετο πολλάκις δι' ἀνακωχῶν· ἐπ' αὐτῶν δ' οἱ διαμαχόμενοι ἀπεσύροντο εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχον ἐστρωμέναι τράπεζαι βρίθουσαι ποτῶν καὶ ἐδεσμάτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐπανήρχοντο εἰς τὴν ναυμαχίαν κατ' ἄλλην παράταξιν. Τοῦτο διήρκεσε μέχρι τῆς ἑσπέρας, ὅταν οἱ ἐπισημότεροι τῶν θεατῶν συνεκλήθησαν εἰς τοῦ Δουκὸς τὸ γεῦμα. Ἡ ἐπιοῦσα ἦτον διὰ τοὺς ναυμάχους μεγάλη ἡμέρα. Κατ' αὐτὴν ἔμελλον νὰ ἐπιδικασθῶσι τὰ βραβεῖα εἰς τοὺς νικητάς. Παρεχώρησε δὲ ὁ Δοὺξ εἰς τὸν Ῥοβέρτον τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύσῃ τὸ δικαστήριον, καὶ νὰ διανείμῃ τὰ ἄθλα. Καὶ αὕτη ἦν μία τῶν ἐνδοξοτέρων ἡμερῶν τοῦ Ῥοβέρτου εἰς Βενετίαν.

Τὴν τρίτην Ἰανουαρίου ὑπῆρχε παράταξις τῶν στρατευμάτων καὶ μεγάλη πρόσκλησις παρὰ τῷ στρατηγῷ, ἥτις ὅμως δὲν ἐμπόδισε τὸν Ῥοβέρτον μετὰ τῶν δύω συμβούλων τοῦ ν' ἀφιερώσωσί τινας ὥρας εἰς ἔρευναν περὶ πλοίου· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἡμέραν ἀπέτυχον. Τὴν ἐπαύριον καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπανέλαβον τὰς ἐξετάσεις των εἰς ὅσας στιγμὰς ἀνέσεως τοῖς ἄφινον αἱ τιμαὶ καὶ αἱ δεξιώσεις, ἀλλ' ἐπίσης ἀφόρως, ἐκτὸς ὅτι τὴν δευτέραν τῶν ἡμερῶν τούτων εἷς ἄνθρωπος, ὃν ὁ Νόννος ἐνόμισεν ὅτι εἶχεν ἰδεῖ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Δουκὸς, ὅστις ὅμως παρουσιάσθη ὡς πλοίαρχος, τοῖς εἶπεν ὅτι μετὰ μίαν ἑβδομάδα, τὸ πολὺ μετὰ δέκα ἡμέρας, περιμένει πλοῖόν του ἐπιστρέφον ἀπὸ τὴν Ἄσπρην θάλασσαν, πλοῖον μέγα καὶ εὐρύχωρον, καὶ κατὰ πάντα κατάλληλον διὰ τὸν Ῥοβέρτον καὶ τοὺς ὀπαδούς του.

Ἡ ἐλπὶς αὕτη δὲν τοῖς ἤρκεσε, καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπιούσης, ἥτις ἦν ἡ ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, καὶ ἀφιερώθη ὅλη εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἁγιάσεως τῶν ὑδάτων καὶ τὰς αὐτὴν συνοδευούσας διασκεδάσεις, καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν ἑβδομάδα δὲν ἔπαυσαν ἐπισκεπτόμενοι πάντα τὰ ἀγκυροβόλα εἰς ζήτησιν πλοίου. Ἀλλὰ πάντοτε ματαίως· οὐχὶ πλοῖον ἀλλ' οὐδὲ σκάφος ὑπῆρχε συγκατανεῦον νὰ ἀναχωρήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους. Ἠναγκάσθησαν ἑπομένως νὰ ἐπανέλθωσι πάλιν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅστις περιέμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πλοίου του ἀπὸ τὴν Ἄσπρην θάλασσαν, καὶ μετά τινος δυσκολίας τὸν εὗρον τέλος πάντων, ἀλλὰ τὸ πλοῖον δὲν εἶχε φθάσει· περιεμένετο ὅμως πάντοτε.

Τὸ πρᾶγμα ἐγίνετο σπουδαῖον. Ἡ δεκάτη πέμπτη τοῦ Ἰανουαρίου εἶχε φθάσει, καὶ ὅλη των ἡ ἐλπὶς ἐσαλεύετο ἐπὶ πλοίου ναυποροῦντος τίς οἶδε ποῦ τῆς Ἄσπρης θαλάσσης. Συνεκρότησαν ἑπομένως συμβούλιον καθ' ὃ ὁ μὲν Ῥαιμόνδος ἐπανελάμβανεν:

Ὦ! ἂν εἴχετε δεχθῆ τὴν γνώμην μου, ἂν εἴχομεν διευθυνθῆ κατ' εὐθεῖαν διὰ θαλάσσης! Θὰ ἤμεθα τώρα εἰς τὸν Μωρέαν!

Ὁ δὲ Ῥοβέρτος ἐταλαντεύετο μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ παρευρεθῇ εἰς μέγαν χορὸν ὃν ἔδιδε μετὰ δέκα ἡμέρας ἡ ὡραιοτέρα γυνὴ τῆς Βενετίας διὰ τὴν ἑορτήν της, καὶ μεταξὺ τῆς ἀνάγκης ἣν ἀνεγνώριζε τοῦ ν' ἀπέλθῃ τὸ ταχύτερον.

Ὁ Νόννος τέλος ἐπρότεινε νὰ ζητηθῇ πλοῖον δημόσιον παρὰ τοῦ Δουκός· καὶ τοι δὲ διστάζοντος τοῦ Ῥοβέρτου εἰς τοῦτο, ἡ πρότασις μετά τινα σκέψιν ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτή.

Τὴν ἐπαύριον ἑπομένως ἔπεμψεν ἀπὸ πρωΐας ὁ Ῥοβέρτος νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ὑγείας τοῦ Δουκὸς, καὶ νὰ τῷ ἀναγγείλῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψίν του. Ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος του ἐπανελθὼν, εἶπεν ὅτι ὁ Δοὺξ ἀσθενεῖ· ὁ Ῥοβέρτος ἔσπευσε νὰ πληροφορηθῇ αὐτοπροσώπως, καὶ εὗρε τοὺς αὐλικοὺς κατηφεῖς καὶ τεταραγμένους. Ὁ Δοὺξ ἔπασχε, καὶ ὁ ἰατρός του τῷ διέταξεν ἄκραν ἡσυχίαν. Πέντε ἡμέρας διήρκεσεν ἡ κατάστασις αὕτη, καὶ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, ὁσάκις ὁ Ῥοβέρτος εἰσήρχετο εἰς τὸν ἀντιθάλαμον νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ Δουκὸς, τῷ ἀπεκρίνοντο ὅλοι ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἐπὶ τῶν πέντε ἡμερῶν τούτων τὸ πλοῖον τῆς Ἄσπρης θαλάσσης δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχεν ἔλθει δὲν ἀνεχώρει ὁ Ῥοβέρτος, διό-

τι ὁ Δοὺξ τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωσι μίαν ἡμέραν ἐκτεταμένως περὶ τῶν ἀμοιβαίων συμφερόντων καὶ περὶ τῶν σχέσεων τῶν ἐπικρατειῶν των.

Τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐλθὼν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον τοῦ Δουκὸς, ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ ὑγεία αὐτοῦ ἤρχισε νὰ τρέπηται ἐπὶ τὸ βέλτιον· ἐν ᾧ δὲ ἐξέφραζε τὴν περὶ τούτου χαράν του ἠκούσθη ὁ κωδωνίσκος τοῦ Δουκὸς, καὶ ὁ θαλαμηπόλος εἰσελθὼν, ἐπέστρεψε μετὰ μίαν στιγμὴν καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ῥοβέρτον ὅτι ὁ Δοὺξ τὸν παρακαλεῖ ἂν θέλῃ νὰ εἰσέλθῃ ἐπὶ μίαν στιγμήν.

Ὁ Δοὺξ ἦν κλινήρης. Τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα τῶν παρειῶν του ἐφαίνετο μὲν διαμαρτυρόμενον κατὰ τῆς ἀσθενείας του, ἀλλ' ἦτον ἴσως λείψανον τοῦ παρελθόντος πυρετοῦ. Καὶ ἡ φωνὴ δὲ μεθ' ἧς ὡμίλει δὲν ἦτον ἀδύνατος ἀναλόγως τοῦ ἐκνευρισμοῦ τοῦ σώματός του.

— Ὑψηλότατε, εἶπε, σᾶς ἤκουσα ἔξω, καὶ ἐσπευσα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ εἰσέλθητε. Καταρῶμαι τὴν ἀσθένειαν ταύτην, ἥτις τόσας ἡμέρας μ' ἐστέρησε τῆς παρουσίας σας, καὶ ἔτι μᾶλλον διότι ἔμαθον ὅτι εἴχετε ἀνάγκην νὰ μὲ ἰδῆτε. Ὅσον ἀδύνατος καὶ ἂν εἶμαι ἀκόμη σήμερον, εἶμαι ὅμως ὅλος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ διατάττετε.

Ὁ Ῥοβέρτος, ἐκτιμῶν κατ' ἀξίαν τὴν ἔνδειξιν τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας καὶ ὑπολήψεως τοῦ Δουκὸς, ὅστις μόνον αὐτὸν ἐδέχετο ὅταν δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ ἴδῃ κἀνένα, τὸν εὐχαρίστησε διὰ τοῦτο ἐνθέρμως, τῷ ἐξέφρασε τὴν χαράν του διὰ τὴν ἀνάῤῥωσίν του, καὶ τέλος τῷ ὁμολόγησεν, εἰ καὶ διστάζων, ὅτι μὴ εὑρίσκων κατάλληλον πλοῖον νὰ ναυλώσῃ ὅπως μεταφέρῃ αὐτὸν καὶ τὴν συνοδίαν του εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤθελε παρακαλέσει τὴν Αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητα, ἂν τὸ πρᾶγμα κατορθωτὸν, νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ τῷ δανείσῃ ἓν δημόσιον πλοῖον.

— Τοῦτο εἶναι, Ὑψηλότατε, ἡ ἐπιθυμία σας! ἀνέκραξεν ὁ Δοὺξ. Καὶ ἐδιστάζετε νὰ μοὶ τὴν ἐκφράσετε! Ὅλα τὰ πλοῖα τῆς δημοκρατίας εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας. Ἐλπίζω αὔριον ἢ τὸ πολὺ μεθαύριον νὰ μ' ἐπιτρέψῃ ὁ ἰατρός μου νὰ ἐξέλθω, καὶ τότε θέλω ν' ἀπέλθωμεν ὁμοῦ εἰς τὸν Ναύσταθμον καὶ νὰ ἐκλέξητε τὸ πλοῖον τῆς ἀρεσκείας σας. Μάτην ἠθέλησε ν' ἀντιστῇ ὁ Ῥοβέρτος, λέγων ὅτι θέλει εἰσθαι εὐγνώμων διὰ τὸ πρῶτον τυχὸν πλοῖον· ὁ Δοὺξ ἐπέμεινε, καὶ ὁ Ῥοβέρτος, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλῇ περαιτέρω, ἐξῆλθεν ἀφ' οὗ ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην του, καὶ ἀπῆλθε νὰ φέρῃ εἰς τοὺς συντρόφους του τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν, καὶ νὰ τοῖς παραγγείλῃ νὰ εἶναι ἕτοιμοι.

Ἐν τούτοις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀκόμη ὁ ἰατρὸς δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Δοῦκα νὰ ἐξέλθῃ. Τὴν τετάρτην ὅμως, ἐμπρὸς τοῦ Ῥοβέρτου ὁ Δοὺξ ἐκήρυξεν εἰς τὸν ἰατρὸν ὅτι τοῦ λοιποῦ ἀποσείει τὸν ζυγόν του, ὅτι ζῶν ἢ νεκρὸς αὔριον θὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα.

Τῷ ὄντι τὴν ἐπιοῦσαν περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ Ῥοβέρτος μετὰ τοῦ Δουκὸς διευθύνθη πρὸς τὸν Ναύσταθμον, ὅστις εἶχε κοσμηθῆ ἑορτασίμως διὰ τὴν περίστασιν. Ὁ Δοὺξ τὸν περιέφερεν εἰς ὅλον τὸ λαμπρότατον ἐκεῖνο οἰκοδόμημα, τῷ ἐπέδειξε λεπτομερῶς ὅλα τὰ γραφεῖα, ὅλας τὰς πλουσιωτέρας ἀποθήκας, καὶ τῷ εἶπεν ὅτι ὅλα εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν καὶ τὰς διαταγάς του. Ἀλλ' ὁ Ῥοβέρτος αὐτῶν δὲν εἶχεν ἀνάγκην, καὶ ἀνυπόμονος ἦτον νὰ ἴδῃ τὰ πλοῖα. Ἅμα δὲ μεμακρυσμένως πως ᾐνίξατο μόνον τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, ὁ Δοὺξ τὸν ἔφερε πρῶτον εἰς μέγιστον καὶ πολυτελέστατον πλοῖον, εἰς οὗ τὴν πρώραν ἔλαμπε χρυσοῦς ὁ πτερωτὸς λέων τῆς Βενετίας, οὗ τὰ πλευρὰ ἐκοσμοῦντο ὑπὸ ἀγαλμάτων κολοσσιαίων, καὶ τὸ κατάστρωμα ἦν κατάγλυφον καὶ λαμπροῖς κατόπτροις διακεκολλημένον. Ὁ Ῥοβέρτος ἤρχισε νὰ λείχῃ τὰ χείλη του, καὶ νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτόν, ὅτι, ἂν τοῦτο τὸ πλοῖον τῷ προσδιορίζῃ ὁ Δοὺξ, οἱ Πελοποννήσιοι θὰ τὸν ἐκλάβωσιν, ὄχι Αὐθέντην των, ἀλλὰ βασιλέα τῶν βασιλέων.

— Οὗτος εἶναι ὁ Βουκένταυρος, εἶπεν ὁ Δοὺξ. Τοῦτο εἶναι τὸ νυμφικὸν ἅρμα ἐφ' οὗ πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν οἱ Δοῦκες ἔρχονται πρὸς τὴν πιστὴν σύζυγόν των τὴν Ἀδριατικήν. Μίαν μόνον ἡμέραν τοῦ ἔτους, τὴν ἡμέραν τοῦ ἀπορρήτου γάμου, ἐξέρχεται ὁ ὑπερήφανος θαλάσσιος δράκων τοῦ σταύλου του. Ἄλλοτε δὲ οὐδέποτε οὐδ' αὐτὴ τοῦ Δουκὸς ἡ φωνὴ ἰσχύει νὰ τὸν ταράξῃ ἀπὸ τὴν θέσιν του.

— Οὐαί! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος. Ἄλλον ἂς ἴδωμεν· δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ Βουκένταυρος.

Μετὰ ταῦτα δ' ὁ Δοὺξ τὸν περιήγαγεν εἰς ἰδιαιτέραν πτέρυγα τοῦ ναυσταθμου, ἥτις περιεῖχε τὸ ναυπηγεῖον. Ἦν δὲ τοῦτο ἐκ τῶν πλουσιωτάτων ἐξ ὅσων ὑπῆρχον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὁ Ῥοβέρτος ἐθαύμασε λεπτομερῶς τὰς ἐσχάρας διαφόρων τριήρεων, γαλεόνων καὶ ἄλλων παντοίων πλοίων ναυπηγουμένων, καὶ ἤκουσε μετὰ πολλῆς περιεργίας τὰς ἐξηγήσεις ὅσας συγκαταβατικώτατα τῷ ἐδίδεν ὁ ἴδιος Δοὺξ περὶ ἑνὸς ἑκάστου, περὶ τῆς χωρητικότητος αὐτοῦ, περὶ τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν καὶ τῆς δυνάμεως τῶν μηχανῶν ἃς ἐδύνατο νὰ φέρῃ, περὶ τοῦ εἴδους τῆς ξυλείας καὶ τῶν δασῶν τῆς Λομβαρδίας ἢ τῆς Ἰστρίας ὅθεν ἐτέμνετο, καὶ περὶ τῶν ἐρετῶν τοῦ διαγράμματος ἑκάστου πλοίου.

Τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα σκαλωτοὺς ἐπεθεώρησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς διάστημα δύω ὡρῶν· μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Δοὺξ στραφεὶς πρὸς τὸν Ῥοβέρτον μετὰ μεγίστης φιλοφροσύνης καὶ εὐγενείας,

— Ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, εἶπε, δύναται ἤδη νὰ ἐκλέξῃ ὁποιονδήποτε τούτων τῶν πλοίων θέλει διὰ τὴν ὁδοιπορίαν Της.

— Τούτων τῶν πλοίων! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Δοὺξ. Γνωρίζετε ἑκάστου τὰς ἀρετάς. Δύνασθε νὰ λάβητε ἢ τὸ χωρητικώτερον ἢ τὸ ταχύτερον κατ' ἀρέσκειάν σας.

— Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ἀναυπήγητα εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ἀναυπήγητα! ἀπεκρίθη ὁ Δοὺξ. Ἀλλὰ τρία ἢ τέσσαρα μετὰ δύω μῆνας τελειόνουν ἀφεύκτως, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιλοίπων δὲν χρειάζονται ὑπὲρ τοὺς τρεῖς· ἐλπίζω ὅτι θὰ μείνετε μεθ' ἡμῶν ἕως τότε, καὶ ἐν μέσῳ τῷ χειμῶνι δὲν θὰ θελήσητε νὰ ἐκτεθῆτε εἰς

τὴν μανίαν τοῦ τραγέος Ἀδρίου, ὡς οἱ ἀρχαῖοι δικαίως τὸν ὕβριζον, ἐκτὸς ἂν τὸ ἀτελὲς τῆς φιλοξενίας μας σᾶς καθιστᾷ ἀνυπόμονον.

— Ἡ μεγαλοπρεπὴς φιλοξενία ἧς ἔτυχον παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ Ἐκλαμπρότητι, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος, ἐδύνατο νὰ μὲ προσηλώσῃ ἐνταῦθα διὰ παντὸς, καὶ νὰ μὲ καταστήσῃ ἐπιλήσμονα καὶ αὐτῆς τῆς αὐθεντείας ἣν ἀπέρχομαι νὰ παραλάβω. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ καθήκοντά μου ἀντίκεινται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου. Πρέπει ν' ἀναχωρήσω ὅσον τάχιον, καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ μοὶ παραχωρήσῃ ἓν τῶν ἑτοίμων πλοίων τοῦ στόλου Της.

— Ἤλπιζον, ἀπεκρίθη ὁ Δοὺξ, ὅτι ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἤθελε συγκατατεθῆ νὰ δεχθῇ ἓν τῶν νεοδμήτων τούτων, δυνάμενον κατὰ πάντα λόγον νὰ Τὴν εὐχαριστήσῃ, καὶ νὰ διασκευασθῇ ἀξίως τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιβάτου του. Λυποῦμαι δὲ διὰ τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν εὑρίσκεσθε ν' ἀναχωρήσητε ἀνυπερθέτως, καὶ λυποῦμαι μάλιστα διότι ὅλος ὁ στόλος τῆς δημοκρατίας συνέπεσε νὰ ἦναι ἀπὼν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰστρίας, ὅπου θέλει μείνει μέχρι τοῦ ἔαρος.

Ὁ Νόννος εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὠχρίασεν ὡς ἂν ἔμελλε νὰ ἐκπνεύσῃ. Ὁ δὲ Ῥοβέρτος ἐρυθριάσας σφοδρῶς, καὶ δυσκόλως καταστέλλων τὴν ἀδημονίαν του,

— Λοιπὸν, εἶπε, δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς τρόπος ν' ἀναχωρήσω; Ἴσως πρέπει νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ νὰ προσπαθήσω ἐκεῖθεν νὰ διαβῶ.

— Ὦ! εἶπεν ὁ Δοὺξ, πόσον λυποῦμαι ὅτι δὲν μοὶ εἴπατε πρὶν τὴν ἀνάγκην ἣν ἔχετε ν' ἀναχωρήσητε τόσον ταχέως! Ἐπεθύμουν καὶ ἤλπιζον νὰ σᾶς κρατήσω δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος. Ἂν ἤξευρον τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἴσως ἦτον τρόπος νὰ γίνῃ προμήθεια Ἀλλ' ἂς ἰδῶμεν, θὰ προσπαθήσω ἀκόμη. Εἶχον διαταξει νὰ ἐπισκευασθῇ ἓν ἀρχαῖον πλοῖον διὰ ν' ἀποπλεύσῃ τὸν Μάρτιον εἰς τὴν Κρήτην. Θὰ εἰπῶ τὸν Ναύαρχον νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἐπισκευή, καὶ τότε, ἂν δύναται νὰ σᾶς ἀρκέσῃ, τὸ πλοῖον εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας.

Ἡ ἐλπὶς αὐτὴ λαμπρὰ δὲν ἦτον, ἦτον ὅμως ἡ μόνη ἐνδεχομένη εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις· διὸ καὶ οἱ ὁδοιπόροι ἑκόντες ἄκοντες, ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν εἰς αὐτὴν, βλέποντες καὶ ὁμολογοῦντες ὅτι ὁ Δοὺξ κἂν ἔπραττεν ὑπὲρ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο. Ἀλλ' ὁ μὲν Νόννος οὐχ ἧττον ἐμελέτα καθ' ἑαυτὸν νὰ ἐρευνήσῃ καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἂν δὲν ἐπέστρεψε τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἀπὸ τὴν Ἄσπρην θάλασσαν, ὁ δὲ Ῥαιμόνδος ἐπανελάμβανε μ' ἐλεεινὸν τόνον φωνῆς:

— Ὦ! ἂν εἴχομεν ἀναχωρήσει διὰ θαλάσσης!

Τὴν δ' αὐγὴν τῆς ἐπιούσης ὁ Δοὺξ ἐκάλεσε τὸν Ναύαρχον, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ῥοβέρτου καὶ τῶν συντρόφων του τῷ διέταξε νὰ ἐπισκευασθῇ ἀνυπερθέτως ὁ Λέων, ὅστις ἔμελλε νὰ σταλῇ εἰς Κρήτην, καὶ νὰ εἶν' ἕτοιμος ν' ἀποπλεύσῃ εἰς πρώτην διαταγήν. Ὁ Ναύαρχος ἔκλινεν ἐδαφιαίως, καὶ εἶπεν ὅτι ὁ Λέων θὰ εἶναι ἕτοιμος ἀνυπερθέτως.

Ἐκείνην τὴν ἑσπέραν ἦτον ὁ μέγας χορὸς εἰς ὃν ἤλπιζε μὲν νὰ μὴ παρευρεθῇ ὁ Ῥοβέρτος, ἐπεθύμει ὅμως τὸ ἐναντίον, καὶ αὐτὸς συνετέλεσεν ὁπωσοῦν εἰς διασκέδασιν τῆς ἀνυπομονησίας του.

Τῆς μετὰ ταύτην ἡμέρας μέρος μὲν ἀφιέρωσαν εἰς ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν νυκτερινὴν ἀγρυπνίαν, μέρος δὲ εἰς νέας διασκεδάσεις, εἰς ἃς ἦσαν προσκεκλημένοι. Περὶ τοῦ πλοίου ὅμως εἶχον τὴν διάκρισιν νὰ μὴν ὁμιλήσωσι, θέλοντες ν' ἀφήσωσι καιρὸν διὰ τὴν ἐπισκευήν του.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἦλθον εἰς τὸ ναυπηγεῖον νὰ πληροφορηθῶσιν ἂν ἡτοιμάσθη τὸ πλοῖον. Εἷς τῶν ἐπιστατῶν, πρὸς ὃν ἀπευθύνθησαν ἐρωτῶντες ποῦ ἵσταται ὁ Λέων, τοῖς τὸν ἔδειξεν εἰς μίαν γωνίαν.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ Νόννος, αὐτὴ ἡ γυμνὴ σκάφη ἐκεῖ, χωρὶς ἱστῶν καὶ ἱστίων, χωρὶς σχοινίων καὶ χωρὶς σκευῶν, αὐτὸς εἶναι ὁ Λέων!

— Αὐτὸς, ἀπεκρίθη ὁ ἐπιστάτης· ἄλλο πλοῖον τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς τὸν Ναύσταθμον δὲν ὑπάρχει.

— Καὶ δὲν ἐπισκευάζεται; ἠρώτησεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ὡς βλέπετε, δὲν ἐπισκευάζεται, ἀπεκρίθη ὁ ἐπιστάτης.

Πλήρης θυμοῦ ὁ Ῥοβέρτος ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν διευθυντὴν τοῦ Ναυσταθμου, καὶ τὸν ἠρώτησε διατί ὁ Λέων δὲν ἐπισκευάζεται.

— Νὰ ἐπισκευασθῇ ὁ Λέων! δὲν ἔχω κἀμμίαν διαταγὴν περὶ τούτου, ἀπεκρίθη ὁ Διευθυντής.

Ὁ Ῥοβέρτος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἔδραμε πρὸς τὸν Δοῦκα, καὶ παρεπονέθη πικρῶς. Ὁ δὲ Δοὺξ βοῶν καὶ κροτῶν ὅτι δὲν τὸν ὑπακούουσιν οἱ ὑπ' αὐτὸν, ὅτι δὲν ἔχει ἀνθρώπους νὰ τὸν ὑπηρετῶσιν, ἔπεμψεν ἄνθρωπον καὶ ἐμήνυσε τὸν Ναύαρχον νὰ παρουσιασθῇ ἀμέσως ἐμπρός του. Ἅμα δὲ ἦλθε, τὸν ἠρώτησε μὲ τόνον φωνῆς ὀργίλον, διατί δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν διαταγήν του περὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ Λέοντος. Ἀλλ' ὁ Ναύαρχος ἀπήντησεν, ὅτι τὴν ἐξετέλεσεν ἐξ ἐναντίας ἀνυπερθέτως, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀμέσως συνετάχθη ἡ διαταγή, ὅτι τὴν ἐπαύριον ἀντεγράφη καὶ ἐπρωτοκολλίσθη, καὶ ὅτι πρὸ ὀλίγων στιγμῶν εἶχε καὶ διεκπεραιωθῆ. Ὁ Δοὺξ τῷ εἶπε τότε ὅτι δὲν περιέμενεν ὀλιγωτέραν δραστηριότητα ἀπ' αὐτὸν, καὶ τῷ συνιστᾷ καὶ αὖθις τὴν ταχύτητα τῆς ἐπισκευῆς, πρὸς δὲ τὸν Ῥοβέρτον ὅτι χαίρει βλέπων ἐκπληρωθεῖσαν τὴν ἐπιθυμίαν του.

Ὁ Ῥοβέρτος τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ναύσταθμον, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον. Ποία ὅμως καὶ πόση ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του ὅταν, ἐλθὼν πρὸς τὸν Λέοντα, τὸν εὗρεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς τὴν αὐτὴν ἐγκατάλειψιν, εἰς τὴν αὐτὴν μεγαλοπρεπῆ ἀκινησίαν, ὡς καὶ τὴν προτεραίαν! Ἡ ἀγανάκτησίς του ὅριον δὲν ἐγνώριζε, καὶ εἰσώρμησεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ναυσταθμου νὰ τῷ ζητήσῃ λόγον τῆς τοιαύτης ἀπραξίας. Ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθε, καὶ ὁ διευθυντὴς προέβη πρὸς αὐτὸν μὲ μειδιῶντα τὰ χείλη, καὶ περιχαρῶς τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἔλαβε τὴν περὶ τοῦ Λέοντος διαταγὴν, καὶ ὅτι ἀμέσως ἔσπευσε νὰ τὴν ἐνεργήσῃ, ὅτι ἡ διαταγὴ πρὸς τὸν ἀρχιναυπηγὸν ἀπὸ τῆς προτεραίας μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἐγράφη, ἀντεγράφη καὶ ὑπεγράφη, καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην διεκπεραιοῦται· ἐπειδὴ

δὲ τὴν ἐπαύριον ἦτον κυριακή, ὅτι μεθαύριον θέλει ἀρχίσει ἡ ἐπισκευὴ ἀνυπερθέτως.

Τὴν δευτέραν τῷ ὄντι, ἥτις ἦτον ἡ πρώτη τοῦ Φεβρουαρίου, ὁ Ῥοβέρτος ἔσπευσε πάλιν ἀπὸ πρωΐας εἰς τὸ ναυπηγεῖον, πεπεισμένος ὅτι θ' ἀκούσῃ καὶ πάλιν ἔγγραφα καὶ ἀντίγραφα καὶ διεκπεραιώσεις, καὶ τὸ ἐπάρατον ἀνυπερθέτως. Ἀλλὰ πόσον εὐαρέστως ἐξεπλάγη ὅταν εἶδεν ἀσυνήθη κίνησιν περὶ τὸν Λέοντα, καὶ πλῆθος ἐργατῶν βομβοῦν περὶ τὰ πλευρά του, καὶ ἤκουσε τὸν μουσικὸν ἦχον τοῦ σκεπάρνου καὶ τοῦ πελέκεος. Καθ' ἑκάστην ἐπανήρχετο ἔκτοτε εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἔργων, καὶ ἦτον μάρτυς τῆς πραγματικῆς προόδου αὐτῶν. Τὴν μίαν ἡμέραν ἐπεσκευασθησαν ὅλα τὰ πεπονημένα μέρη τῆς σκάφης· τὴν ἐπαύριον ἐστήθη ὁ μέγας ἱστός, τὴν ἄλλην ἐτέθησαν τὰ καλώδια καὶ λοιπὰ σχοινία, τὴν ἄλλην τὸ πηδάλιον καὶ αἱ κῶπαι, καὶ οὕτω καθεξῆς, ὥστε τὴν ἑσπέραν τῆς δεκάτης ἡμέρας φαιδρῶς ὁ Δοὺξ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Ῥοβέρτον, ὅτι ὁ Λέων εἶναι ἕτοιμος, καὶ περιμένει τὰς διαταγὰς τῆς Α. Ὑψηλότητος διὰ ν' ἀναχωρήσῃ. Τὸν παρεκάλεσε δὲ συγχρόνως νὰ τῷ χαρίσῃ τῆς ἐπαύριον τινὰς ὥρας συνεντεύξεως ὅπως συνομιλήσωσι περὶ τῶν πολιτικῶν συμφερόντων ἀμφοτέρων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ περὶ τῶν ἀμοιβαίων των σχέσεων.

Τὴν ἐπιοῦσαν μέχρι τῆς μεσημβρίας ὁ μὲν Δοὺξ ἦν ἀπησχολημένος εἰς ἐκτέλεσιν δημοσίων καθηκόντων τῆς θέσεώς του, ὁ δὲ Ῥοβέρτος εἰς διευθέτησιν τῶν πρὸς ἀπόπλουν ἀναγκαίων. Μετὰ δὲ μεσημβρίαν ὁ Δοὺξ ἐδέχθη τὸν Ῥοβέρτον, καὶ ἡ συνδιάλεξις διήρκεσε πολλὰς ὥρας. Ταύτην δὲ διεδέχθη συμπόσιον ἀποχαιρετισμοῦ, εἰς ὃ συνεκλήθη ὅλη ἡ ἀνωτέρα κοινωνία τῆς Βενετίας. Πρὶν δὲ διαλυθῶσι τὴν νύκτα, ὁ Δοὺξ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ναύαρχον νὰ τῷ παρουσιάσῃ τὸν πλοίαρχον τοῦ Λέοντος, καὶ πρὸς τοῦτον εἶπεν ἐνώπιον τοῦ Ῥοβέρτου·

— Θέλετε ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὁδηγήσετε τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα. Εἶσθε ἐντελῶς εἰς τὴν διάθεσίν του. Θέλετε ταχύνει τὸν πλοῦν σας καὶ ἀποβιβάσει τὸν Ὑψηλότατον εἰς ὁποιονδήποτε λιμένα τῆς Πελοποννήσου ἐπιθυμεῖ, καὶ δὲν θέλετε ἐξακολουθήσει πρὸς Κρήτην πρὶν λάβητε τὴν ἄδειαν τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος. Ἐννοεῖτε;

— Μάλιστα, Ἐκλαμπρότατε, εἶπεν ὁ Πλοίαρχος, θέλω ἐκτελέσει κατὰ γράμμα τὴν διαταγὴν τῆς Υ. Ἐκλαμπρότητος.

ΚΕΦ. Ι.

Τὴν ἐπιοῦσαν, δωδεκάτην Φεβρουαρίου, οἱ αἰγιαλοὶ τῆς Βενετίας ἦσαν κεκαλυμμένοι ἀπὸ χιλιάδας λαοῦ. Αἱ λέμβοι τοῦ Δουκὸς μετέφερον εἰς τὸν Λέοντα τὸν Ῥοβέρτον καὶ πᾶσαν τὴν συνοδίαν του. Τὸν συνώδευσε δὲ καὶ ὁ Δοὺξ μέχρι τοῦ πλοίου, ὅπου ὁ Ῥοβέρτος τῷ εἶχε προπαρασκευάσει μικρὰν ἑστίασιν διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὰς δεξιώσεις του. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ δύω ἡγεμόνες ἀπεχαιρετίσθησαν κατανυκτικώτατα, ὁ Δοὺξ κατέβη εἰς τὴν λέμβον, καὶ, πατανιζούσης τῆς μουσικῆς, ὁ Λέων ἀνείλκυσε τὴν ἄγκυραν. Καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας τὸ πλοῖον ἀναγκαίως παρηκολούθει τοὺς ἐλιγμοὺς τῶν δυσπλεύστων διωρύγων τῆς πόλεως· τὴν ἑσπέραν δὲ, μόλις ἐξελθὸν τέλος εἰς τὴν εὐρεῖαν θάλασσαν, ἤρχισε νὰ εὐθυπορῇ ἀκωλύτως, καὶ ἔδειξεν ἀνέλπιστα ταχύτητος προτερήματα.

Ὁ Πλοίαρχος τὰς πρώτας στιγμὰς μόνον ἦλθεν εἰς προσκύνησιν τοῦ Ῥοβέρτου, καὶ τοῦτο ἔπραξε τόσον ἀνορέκτως καὶ κατηφῶς, ὥστε, ἂν δὲν ἦτον ἀσθενὴς, ὁ τρόπος του ἦν ἀπόδειξις ὅτι δυσηρεστεῖτο τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ξένου ἡγεμόνος. Ἔκτοτε δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸ κατάστρωμα, οὔτε εἰς τὸ δεῖπνον, ἀλλ' ἀντικαθίστα αὐτὸν ὁ ὑποπλοίαρχος, νέος φαιδρὸς καὶ εὔθυμος, καὶ τὸ μέγιστον ἐπιδεικνύων σέβας πρὸς τὸν ἔνδοξον ἐπιβάτην του.

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ὁ Ῥοβέρτος παρατηρήσας καὶ αὖθις τοῦ Πλοιάρχου τὴν ἀπουσίαν, ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ μετά τινος δυσαρεσκείας τὸν ὑποπλοίαρχον.

— Ὁ δυστυχής! ἀπεκρίθη αὐτός. Πολὺ μὲ τρομάζει ἡ στάσις του. Ἀπὸ χθὲς τὴν ἑσπέραν ἔπεσεν ἀσθενὴς, καὶ ἔκτοτε οὔτε τοὺς ὀφθαλμοὺς ν' ἀνοίξῃ οὔτε λέξιν κατώρθωσε νὰ προφέρῃ.

Ὁ Ῥοβέρτος ἐλυπήθη διὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλὰ παρηγορεῖτο, διότι ἀντὶ τοῦ Πλοιάρχου ἄφησεν αὕτη τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον, οὗ ἐπροτίμα τὸν χαρακτῆρα.

Τὴν ἑσπέραν ὁ ὑποπλοίαρχος ἐφαίνετο λίαν τεταραγμένος. Ἡ κατάστασις τοῦ Πλοιάρχου προὐχώρει ἐπὶ τὸ χεῖρον· ὄχι μόνον δὲν ὠμίλει, ἀλλὰ, ὡς φαίνεται, οὔτε ἤκουε, διότι μάτην τὸν προέτρεπον νὰ λάβῃ ὀλίγην τροφὴν ἢ κἀνὲν ποτὸν ἰαματικόν. Ταῦτα ἔλεγεν ὁ ὑποπλοίαρχος.

— Ἂν ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθήσῃ, ἐπρόσθεσεν, ἄλλον τρόπον δὲν βλέπω εἰμὴ νὰ τὸν ἀποβιβάσωμεν εἰς Βούδουαν ὅπου ἔχει τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ὅπου φθάνομεν, ἐλπίζω, ὡς αὔριον.

Ὁ Ῥοβέρτος ἐνέκρινε πληρέστατα τὴν πρότασιν ταύτην.

— Ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ μᾶς ἀργοπορήσῃ, εἶπεν ὁ Ῥαιμόνδος.

— Οὔτε μίαν ὥραν, ἀπεκρίθη ὁ ὑποπλοίαρχος. Ἠμποροῦμεν ν' ἀνακωχήσωμεν μόνον, χωρὶς ν' ἀγκυροβολήσωμεν.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὅταν, εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, ἔφθασαν ἀπέναντι τοῦ λιμένος τῆς Βούδουας, ὁ ὑποπλοίαρχος εἶπεν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Πλοιάρχου ἦτον χειροτέρα ἀκόμη, διὸ καὶ ἀναίσθητον, καὶ εἰς σινδόνας καὶ μανδύας ἐνειλιγμένον, τὸν κατεβίβασαν εἰς τὴν λέμβον καὶ τὸν ἔπεμψαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του. Μετὰ μίαν δὲ ὥραν, ὁ Λέων εἶχεν ἐπαναλάβει τὸν πλοῦν του, καὶ, ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ Βενετίας, εὑρίσκετο ἀπέναντι τῆς μικρᾶς νήσου Φανοῦς ἥτις κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Κερκύρας. Ἡ ἡμέρα ἦτον διαυγεστάτη, καὶ ὁ Ῥοβέρτος μετὰ τοῦ Νόννου καὶ τοῦ Ῥαιμόνδου ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ ἐπεσκόπει τὰς πρὸς ἀνατολὰς παρατεινομένας σειρὰς

τῶν ὀρέων, ὧν τινὲς ὡς ἀμυδρὰ νέφη πρὸς μεσημβρίαν διακρινόμεναι, τῷ ἐδείκνυντο ὡς ἀνήκουσαι εἰς τὴν ποθητὴν Πελοπόννησον.

— Θαυμασίως προχωρεῖ ὁ Λέων, εἶπε πρὸς τὸν ὑποπλοίαρχον, ἀνερχόμενον εἰς τὸ κατάστρωμα.

— Ὦ! Ὑψηλότατε, ἀπεκρίθη αὐτός, προτιμῶ παλαιὸν οἶνον ἀπὸ παλαιὸν κάτεργον. Τί τὸ ὄφελος ὅτι ἐπεσκευάσθη μὲ τόσην ἐπιμέλειαν εἰς τὸν Ναύσταθμον. Ἀπὸ χθὲς εἰσρέει τὸ ὕδωρ εἰς τὸν μυχὸν κατὰ τρόπον ἐπίφοβον. Ὑπάρχει ῥωγμὴ εἰς τὰ ὕφαλα, καὶ ἂν δὲν ἤμεθα τόσον πλησίον εἰς τοὺς Κορφοὺς, ἤθελον εἶσθαι πολὺ ἀνήσυχος.

— Πῶς! ὑπάρχει, νομίζετε, κίνδυνος, Κύριε Πλοίαρχε;

— Εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἀκόμη δὲν δύναται νὰ πλεύσῃ ἀσφαλῶς ὁ Λέων, καὶ μέχρι τῆς Κρήτης ἔχομεν ἀκόμη τοὐλάχιστον δεκαπέντε ἡμέρας.

— Καὶ ἡ Κλαρέντζα ἀπὸ ἐδῶ πόσον ἀπέχει; ἠρώτησεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ἡ Κλαρέντζα τῆς Πελοποννήσου;

— Βεβαίως. Ποία ἄλλη;

— Ὦ! ἀπέχει τοὐλάχιστον ἓξ ἡμερῶν πλοῦν μὲ οὖριον ἄνεμον.

— Ἓξ ἡμερῶν! εἰς τὴν Κλαρέντζαν ἐπιθυμῶ ν' ἀποβιβασθῶ.

— Εἰς τὴν Κλαρέντζαν! ἀνέκραξεν ὁ ὑποπλοίαρχος. Ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἐπιθυμεῖ ν' ἀποβῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὄχι εἰς τὴν Κρήτην!

— Ὄχι ἀναμφιβόλως, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος ἀνακαγχάζων. Ὁ Ἐκλαμπρότατος Δοὺξ ἔθεσε τὸν Λέοντα εἰς τὰς διαταγάς μου διὰ νὰ μὲ φέρῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὄχι εἰς τὴν Κρήτην. Πόσον καιρὸν θὰ διαρκέσῃ ἡ ἐπισκευή;

— Μίαν, δύω, τρεῖς ἡμέρας, εἶπεν ὁ ὑποπλοίαρχος γινόμονος σκεπτικός. Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ προειπῶ πρὶν ἰδῶ πῶς ἐργάζονται οἱ ναυπηγοὶ τῶν Κορφῶν.

— Ἐπιθυμῶ, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, νὰ τὴν ταχύνητε ὅσον ἐνδέχεται, καὶ, ἅμα εἶναι δυνατὸν, ν' ἀποπλεύσωμεν εἰς Κλαρέντζαν.

Ὁ ὑποπλοίαρχος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀπῆλθε νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς ὅπως τὸ πλοῖον στραφῇ πρὸς τὸν λιμένα τῆς Κερκύρας.

Δύω ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὁ Λέων εἰσέπλευσεν εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν ἐπισκευὴν ἦτον ἀνάγκη νὰ κενωθῇ, οἱ ἐπιβάται κατέβησαν ὅλοι εἰς τὴν γῆν, καὶ μεθ' ὅλης τῆς συνοδίας του ὁ Ῥοβέρτος διευθυνθεὶς εἰς ξενοδοχεῖον, κείμενον ὑπὲρ τὸν λιμένα ὅθεν ἐδύνατο ἑπομένως νὰ βλέπῃ μακρόθεν τὴν πρόοδον τῆς ἐπισκευῆς, ἔπεμψε διὰ τοῦ Ῥαιμόνδου πρὸς τὸν Διοικητὴν τὰς συσατικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Δουκός. Μετ' ὀλίγον ὁ Διοικητὴς ἔσπευσεν εἰς ἐπίσκεψίν του, καὶ τὸν προσεκάλεσεν εἰς δεῖπνον λιτώτερον μὲν ἀναμφιβόλως τῶν δουκικῶν ἐκείνων, ἀλλ' οὔτε συντομώτερον οὔτε ὀλιγώτερον εὔθυμον. Εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ὁ Ῥοβέρτος παρεκάλεσε τὸν Διοικητὴν νὰ συνδράμῃ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ ὅπως ταχυνθῇ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Λέοντος, καὶ οὗτος ὑπεσχέθη νὰ θέσῃ εἰς διάθεσιν τοῦ Πλοιάρχου ὅλα τὰ βοηθήματα ὅσα παρεῖχεν ἡ νῆσος. Ὥστε, ὅταν πολὺ μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐπέστρεψεν ὁ Ῥοβέρτος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ κεκμηκὼς ἀπὸ τὸν πλοῦν καὶ τὴν εὐωχίαν ἀπεκοιμήθη, γοητευτικὰ τῷ παρίστα ὄνειρα ἡ εἰς τὸν κύπριον πλέουσα φαντασία του. Ἀλλ' ἐνῷ ἔβλεπεν ἑαυτὸν καθήμενον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Κυλλήνης, καὶ γύρω του, ἄλλοτε μὲν χορεύοντας, ἄλλοτε δὲ προσκυνοῦντας ὅλους τοὺς δούκας καὶ τοὺς διοικητὰς τῆς γῆς, αἴφνης τῷ ἐφάνη ὅτι ἤκουσεν ὀξὺν συριγμὸν, φθάνοντα διὰ τοῦ ὕπνου μέχρι τῶν βεβαρυμένων αἰσθήσεών του. Ἀμφιβάλλων ἂν ἦτον ἐγρηγορὼς ἀκόμη ἢ ἂν κοιμώμενος, συνεκέντρωσε τὴν προσοχήν του, καὶ ἤκουσε τὸν συριγμὸν ἐπαναλαμβανόμενον πρὸς τοῦ λιμένος τὸ μέρος. Τότε ἐξύπνησε τὸν Νόννον καὶ τὸν Ῥαιμόνδον, κοιμωμένους εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν, καὶ τοὺς ἠρώτησεν ἂν ἤκουσαν τὸν αὐτὸν ἦχον. Ὁ Ῥαιμόνδος τὸν εἶχεν ἀκούσει.

— Μήπως τὸ κάτεργον μέλλει νὰ ἀποπλεύσῃ, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, καὶ εἶναι ὥρα νὰ ἑτοιμασθῶμεν;

— Πῶς εἶναι δυνατόν; ἀπεκρίθη ὁ Ῥαιμόνδος. Πῶς νὰ ἐπεσκευάσθη τόσον ταχέως; Ἔπειτα δὲ ὅταν θ' ἀποπλεύσῃ, θέλει βεβαίως εἰδοποιήσει δι' ἐπίτηδες ἀνθρώπου τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα καὶ κύψας διὰ τοῦ παραθύρου.

— Εἶναι, εἶπε, νὺξ σκοτεινή. Ὅλη ἡ θάλασσα φαίνεται καταμέλανος καὶ ὁ Λέων δὲν διακρίνεται. Ἂν ἐκεῖθεν προῆλθεν ὁ συριγμὸς, ὁ ἄγρυπνος Πλοίαρχος ἑτοιμάζεται πιθανῶς διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἐπισκευῆς. Νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ κοιμηθῶμεν ἡσύχως ὡς νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσι.

Τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτον, φαίνεται, καὶ ὁ Νόννος, διότι οὔτε κἂν ἐκινήθη ἀπὸ τὴν κλίνην του. Ἑπομένως, ἐννοῶν καὶ ὁ Ῥοβέρτος πόσον ματαία ἦτον ἡ ἀνυπομονησία του, κατεκλίθη καὶ αὐτὸς καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἀλλὰ μετὰ μίαν ὥραν περίπου ἠνέῳξε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀκούων πανταχόθεν τοὺς πετεινοὺς σαλπίζοντας τὸν ἑωθινὸν, βλέπων δὲ καὶ τὴν ἀνατολὴν ἤδη διαλάμπουσαν, ἐπήδησε κάτω τῆς κλίνης, καὶ δραμὼν πρὸς τὸ παράθυρον τὸ ἠνέῳξε, καὶ περιέφερε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν λιμένα. Ἀλλὰ δυσπιστῶν πρὸς αὐτοὺς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτῶν ἠπλωμένην ἀκόμη τὴν ἀγλὺν τοῦ ὕπνου, ἢ τοὺς ἀτμοὺς τοῦ κυπρίου, τοὺς ἔτριψε, καὶ τοὺς ἔτριψε πάλιν, καὶ τοὺς περιέφερεν ἐφ' ὅλα τὰ ὁρατὰ τῆς θαλάσσης σημεῖα.

— Νόννε! Ῥαιμόνδε! ἔκραξε τότε, καὶ ἄλλην λέξιν δὲν ἐπρόφερε. Μὲ τεταμένον δὲ τὸν δάκτυλον τοῖς ἔδειξε πρῶτον τὸν λιμένα, ὅπου ὁ Λέων δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ὁρίζοντα ὅπου ἐφαίνετο πλοῖον ἔχον τὰ ἱστία ἀναπεπταμένα, καὶ διευθυνόμενον πρὸς μεσημβρίαν.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου εἰσελθὼν, ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ῥοβέρτον. Ναύτης, εἶπε, τὴν ἔφερε τὴν νύκτα, καὶ ἠρώτησεν ἂν κοιμᾶται ἡ Ὑψηλότης του. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ταράξωσι τὸν ὕπνον του, ἀλλὰ τὸ πρωὶ νὰ τῷ τὴν ἐγχειρίσωσιν. Ἡ ἐπιστολὴ ἔλεγεν·

« Ὑψηλότατε!

Σήμερον ἐξεφράσατε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἐξέτασα τὰς γραπτὰς ὁδηγίας τοῦ

Πλοιάρχου, καὶ αὐταὶ εἶναι κατ' εὐθεῖαν διὰ τὴν Κρήτην. Προφορικὴν διαταγὴν ἐγὼ καμμίαν δὲν ἔλαβον, καὶ οἱ νόμοι τῆς δημοκρατίας εἶναι αὐστηροί. Ἔχω γυναῖκα καὶ τέσσαρα παιδία, καὶ διὰ μίαν παράβασιν τῶν ὁδηγιῶν δύναμαι νὰ διέλθω τὴν *Γέφυραν τῶν Στεναγμῶν*. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ταπεινῶς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα νὰ εὐαρεστηθῇ ν' ἀπέλθῃ δι' ἄλλου πλοίου εἰς Πελοπόννησον, ἐνῷ ἐγὼ κατὰ τὰς διαταγας μου ἀπέρχομαι εἰς Κρήτην.

Εὐπειθέστατος

ὁ ὑποπλοίαρχος. N. N. »

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ὁ Νόννος ἐκτύπησε μὲ τὰς δύω χεῖρας τὴν κεφαλήν του καὶ ἤρχισε ν' ἀποσπᾷ τὴν κόμην του· ὁ δὲ Ῥαιμόνδος ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ ἀκίνητος ὡς στήλη ἁλός· καὶ γελοία ἦτον ἡ σκηνὴ ὅταν καὶ οἱ τρεῖς ἵσταντο ὡς ἠλίθιοι, στρέφοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπ' ἀλλήλων πρὸς τὴν θαλασσαν καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς ἀλλήλους, χωρὶς οὔτε μία ἰδέα νὰ δύναται νὰ βλαστήσῃ εἰς τὸν τεταραγμένον ἐγκέφαλόν των.

Τέλος ὁ Ῥαιμόνδος,

— Εἰς τὸν Διοικητήν! ἔκραξε πρῶτος.

— Εἰς τὸν λιμένα! εἶπε συγχρόνως ὁ Νόννος, νὰ ναυλώσωμεν ἄλλο πλοῖον.

— Καὶ εἰς τὸν ἕνα καὶ εἰς τὸν ἄλλον, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος. Τρέξατε σεῖς εἰς τὸν λιμένα, εὕρετε ἄλλο πλοῖον. Ἐγὼ ὑπάγω εἰς τοῦ Διοικητοῦ.

Ὅλοι ἐπευφήμησαν. Ἡ σύγχρονος ἐνέργεια ἦτον οἰκονομία καιροῦ. Καὶ ὁ μὲν Νόννος μετὰ τοῦ Ῥαιμόνδου κατέβησαν εἰς τὸν λιμένα, ὁ δὲ Ῥοβέρτος ἀνέβη εἰς τοῦ Διοικητοῦ. Κατὰ δυστυχίαν δὲν τὸν εὗρεν· ὁ Γραμματεὺς ὅμως τῆς διοικήσεως, εἰς ὃν διηγήθη τὸ συμβάν, τῷ ὑπεσχέθη νὰ πέμψῃ ἀνυπερθέτως εἰς ἀνεύρεσίν του. Ἐκεῖθεν ὁ Ῥοβέρτος κατέβη εἰς τὸν λιμένα· ἀλλὰ περιῆλθεν αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ οὔτε τὸν Ῥαιμόνδον οὔτε τὸν Νόννον ἀπήντησεν οὐδαμοῦ, οὔτε πλοῖον εἶδεν ἔχον διαστάσεις ἱκανὰς ὥστε νὰ πλεύσῃ εἰς Πελοπόννησον. Δὲν τῷ ἔμενεν ἑπομένως εἰμὴ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ νὰ περιμένῃ.

Μετὰ δ' ἡμίσειαν ὥραν, ἥτις τῷ ἐφάνη ἥμισυ ἔτος, εἰσώρμησεν ὁ Νόννος μὲ πρόσωπον θριαμβεῦον.

— Εὕρεθη! εὑρέθη! ἔκραξε, καὶ ῥίψας εἴκοσι βενετικὰ δουκάτα εἰς τὴν τράπεζαν,

— Αὔριον ἀναχωροῦμεν, ἐξηκολούθησεν. Ἔχομεν πλοῖον καλλίτερον ἀπὸ ὅλα τοῦ Δουκὸς τῆς Βενετίας τὰ κάτεργα.

— Ποῦ ἀνεκάλυψας τὸ θαῦμα τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ Ῥοβέρτος· ἐγὼ περιῆλθον τὸν λιμένα ὅλον, καὶ οὔτε μονόξυλον σχεδὸν δὲν εἶδα.

— Τὸν περιήλθαμεν καὶ ἡμεῖς, εἶπεν ὁ Νόννος, καὶ ἤρχισα νὰ νομίζω ὅτι θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον κολυμβῶντες. Σκεπτικοὶ ἀνεβαίναμεν ἕνα λόφον, ὅταν, ὀπίσω τοῦ ἀκρωτηρίου, εἴδαμεν αἴφνης προκύπτοντας πλοίου ἱστούς. Ἀμέσως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ εἰς μικρὸν κόλπον εὕρομεν ἠγκυροβολημένον πλοῖον ὡραῖον, καὶ χωρητικὸν ὅλης τῆς συνοδίας ἀνθρώπων καὶ ἵππων.

— Δέχεται νὰ μᾶς μεταφέρῃ;

— Δέχεται ἀναμφιβόλως. Τὸ ἐναυλώσαμεν χωρὶς ἀναβολῆς καὶ ἔλαβον τὰ εἴκοσι αὐτὰ δουκάτα εἰς ἀρραβῶνα. Ἐνόμισα ὅμως φρονιμώτερον νὰ ἀποστωπήσω τὸν βαθμὸν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος· διότι . . . τίς ἠξεύρει;

— Πῶς; ὑποπτεύεις; . . .

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπεν ὁ Νόννος, ἀλλὰ τινὰ ἐκ τῶν προσκομμάτων ὅσα ἀπηντήσαμεν μοὶ ἐφάνησαν ὀλίγον διφορούμενα. Τοὐλάχιστον βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδεὶς ἔχει συμφέρον νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Κύριον Ἀριόλφον, ἔμπορον ἐξ Οὐγγαρίας, ἀπερχόμενον νὰ πωλήσῃ τοὺς ἵππους του εἰς Μωρέαν. Οὕτω σᾶς ὠνόμασα πρὸς τὸν πλοίαρχον.

— Νομίζω ὅτι ἔχεις δίκαιον. Καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ποῦ εἶναι;

— Ὁ Ῥαιμόνδος ἔμεινεν εἰς τὸ πλοῖον νὰ προσέχῃ μὴ κάμῃ πτερὰ ὡς τὸν Λέοντα. Ὁ πλοίαρχος ὡς τὸ ἑσπέρας ὑπόσχεται νὰ εἶναι ἕτοιμος· τὸ ἑσπέρας λοιπὸν ἐπιβιβάζομεν τοὺς ἵππους, καὶ αὔριον, μόλις χαράξῃ, ἀναχωροῦμεν.

— Ἕτοιμοι λοιπόν! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος, καὶ ἤρχισε νὰ πηδᾷ ἀπὸ τὴν χαράν του. Ἂς μὴ χρονοτριβῶμεν. Ἂς ἑτοιμασθῶσιν οἱ ἵπποι, ἂς ἑτοιμασθῶσιν αἱ ἀποσκευαί· τὸ ἑσπέρας ἐμβαίνομεν καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸ πλοῖον.

Καὶ μετὰ τῆς μεγίστης δραστηριότητος ἐδόθησαν ἀμφότεροι εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν προπαρασκευῶν, ὥστε μόλις, ἀφ' οὗ τὰ πάντα διέταξαν, εὗρον καιρὸν νὰ περιέλθωσιν ὀλίγον τὸ ἐνδότερον τῆς πόλεως.

Δύω ὥρας περίπου πρὶν δύσῃ ὁ ἥλιος εἶχον ἀρχίσει νὰ σκέπτωνται περὶ τῆς μετακομίσεως τῶν ἵππων καὶ τῆς ἀποσκευῆς, ὅταν ὁ Διοικητὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ῥοβέρτου.

— Λυποῦμαι, τῷ εἶπεν, Ὑψηλότατε, ὅτι δὲν ἤμην ἐδῶ τὸ πρωΐ. Ἔλειπον διά τινα ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου. Ἀλλὸ καὶ οὕτως ἔπραξα ὅ,τι ἐδυνάμην διὰ τὸ δυσάρεστον συμβὰν τοῦ πλοίου σας. Ἅμα εἰδοποιήθην ὅτι ὁ ἀχρεῖος πλοίαρχός σας ἐδραπέτευσε, διέταξα ἀμέσως ἕνα τῶν ὑπηρετῶν μου νὰ ἐπιβιβασθῇ ἀφεύκτως καὶ ἀπροφασίστως καὶ οὐδεμιᾶς θυσίας φειδόμενος εἰς τὸ πρῶτον πλοῖον, νὰ τρέξῃ κατόπιν τοῦ ἐδικοῦ σας, καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πρὶν τὸ φθάσῃ, τῷ δώσῃ τὰς διαταγάς μου καὶ τὸ φέρῃ ὀπίσω.

— Σᾶς ὑπερευγνωμονῶ, Κύριε Διοικητά, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος. Πλὴν . . .

— Μὲ μεγίστην μου χαρὰν σᾶς ἀναγγέλλω, ἐξηκολούθησεν ὁ Διοικητής, ὅτι ὁ ἄξιος ὑπηρέτης ἐπέτυχε, καὶ μὲ εἰδοποίησεν ὅτι εὗρε πλοῖον.

Ὁ πλοίαρχος δὲν ἤθελε ν' ἀναχωρήσῃ, διότι εἶχε ναυλωθῇ ἀλλαχοῦ καὶ εἶχε δώσει καὶ εἴκοσι δουκάτα ἀρραβῶνα. Ἀλλ' ὁ ὑπηρέτης μου τῷ ἔδωκε τεσσαράκοντα, τὸν ἐβίασε νὰ κόψῃ τὴν ἄγκυραν, ἕνα ξένον ὑπηρέτην τοῦ ναυλωτοῦ, ὅστις ἦτον ἐντὸς καὶ ἤθελε νὰ ἀντισταθῇ, τὸν ἠπείλησεν ὅτι θὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οὕτω πρὸ μιᾶς ὥρας, ὅταν κατέβαινον ἀπὸ τὸ ὄρος, εἶδα τὸ πλοῖον ἐξερχόμενον τοῦ λιμένος.

Ὁ Νόννος ἔφερε τὴν χεῖρά του εἰς τὴν κεφαλήν του, καὶ οἱ δάκτυλοί του ἐσφίγχθησαν πεισμωδικῶς περὶ τὴν κόμην του.

— Καὶ γνωρίζει ἴσως ἡ Ἐξοχότης σας, ἠρώτησε μὲ φωνὴν τρέμουσαν, ποῖος ἦτον τοῦ πλοίου ὁ ναυλωτής;

— Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, εἶπε γελῶν ὁ Διοικητής, θὰ ἔχῃ τὴν καλοσύνην νὰ περιμείνῃ μίαν καὶ δύω ἑβδομάδας, διότι ἄλλο πλοῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον. Μοὶ ἔγραψεν ὁ ὑπηρέτης μου ὅτι εἶναι Οὔγγρος, νομίζω, ἔμπορος ἵππων.

— Ἂν ἡ κόμη τοῦ Νόννου δὲν εἶχε ῥίζας στερεάς, ἤθελε μείνει βεβαίως εἰς τὴν μίαν του χεῖρα, ἐνῷ ἡ ἄλλη συνεστέλλετο εἰς γρόνθον, καὶ ἦτον ἑτοίμη νὰ καταβῇ κεραυνοβόλος κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διοικητοῦ. Ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τείνῃ ἀμφοτέρας ὅπως στηρίξῃ τὸν Ῥοβέρτον, ὅστις, ὠχρὸς γενόμενος ὡς νεκρός, ἠσθάνθη τὸ δωμάτιον στρεφόμενον περὶ ἑαυτόν, καὶ ἐκινδύνευσε νὰ πέσῃ ἐκτάδην εἰς τὸ ἔδαφος. Νικήσας ὅμως ἑαυτόν, καὶ συνελθὼν τέλος,

— Λοιπὸν ἀνεχώρησε τὸ πλοῖον τοῦτο; ἠρώτησε μὲ φωνὴν σβυνομένην.

— Ἀνεχώρησεν, εἶπεν ὁ Διοικητὴς θριαμβευτικῶς. Ἰδέτε το ἐκεῖ πῶς πλέει εἰς μεσημβρίαν κατόπιν τοῦ Λέοντος. Ἐκεῖνος φαίνεται μόλις ὡς λευκὸν σημεῖον εἰς τὸν ὁρίζοντα, αὐτὸ δὲ ὡς περιστερὰ μὲ τεταμένας τὰς πτέρυγας. Πιστεύσατε ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πρὶν φθάσῃ τὸν Λέοντα· εἶμαι πλήρης χαρᾶς ὅτι κατώρθωσα τοῦτο διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, Ὑψηλότατε.

— Σᾶς εὐγνωμονῶ. Κύριε Διοικητά, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, σφίγγων τοὺς ὀδόντας. Καί, ἀφ' οὗ ὁ Διοικητής, πλήρης αὐταρεσκείας διὰ τὸ κατόρθωμά του ἐχαιρέτισε καὶ ἐξῆλθεν,

— Ἀ! Νόννε, Νόννε, εἶπε, κολυμβῶντες, ὡς ἔλεγες, θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἂν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ποτὲ θὰ ὑπάγωμεν.

Ὁ Νόννος ἀπεκρίθη μυκώμενος ἔντονον βλασφημίαν καθ' ὅλων τῶν διοικητῶν παρελθόντων, παρόντων τε καὶ μελλόντων, ἀδιαφορῶν ἂν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν περιελαμβάνετο καὶ ὁ ἐπίδοξος αὐθέντης τῆς Πελοποννήσου.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Ἐν τούτοις τὸ Κερκυραϊκὸν πλοῖον πέντε ἡμέρας ἐδίωκε τὸν Λέοντα, καὶ πέντε ἡμέρας δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν φθάσῃ· τὴν δὲ ἕκτην τὸ πρωΐ, ἴσως ἀπελπισθὲν ἀπὸ τὴν ματαίαν ἅμιλλαν, προσωρμίσθη εἰς τὸν Ποντικόν, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κλαρέντζας, καὶ ἐκεῖ, ἀδιάφορον ἂν ἐκόντα ἢ ἄκοντα, ἀπεβίβασε τὸν Ῥαιμόνδον. Οὗτος δέ, μαθὼν ὅτι ὁ Τοποτηρητὴς ἦτον εἰς Ἀνδραβίδαν, διευθύνθη πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην δὲν ἐκρύπτετο ὑπὸ μανδύαν μοναστικὸν, διὸ καὶ, ἅμα εἰσῆλθεν εἰς τοῦ Βιλλαρδουίνου τὸν οἶκον, ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι ἱππόται τὸν ἐγνώρισαν ὡς τὸν Μάϊον Ῥαιμόνδον, Βαρόνον τοῦ Βελιγοστίου, καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μετὰ πολλῶν ἐνδείξεων χαρᾶς, μεμιγμένης ἀναμφιβόλως μετ' οὐ μικρᾶς δόσεως περιεργίας, διότι ἤξευρον ὅτι πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἀναχωρήσει μετὰ τοῦ Σαμπλίτου, καὶ ὑπώπτευον ὅτι ἡ ἐπιστροφή του εἶχε σημασίαν πνά. Μετὰ τὰς πρώτας δὲ δεξιώσεις ὁ Βιλλαρδουίνος εἰσῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν κοιτῶνά του.

Ἀλλ' ἡ συνέντευξίς των μόλις ἓν τέταρτον διήρκεσε, καὶ ὁ Βιλλαρδουίνος, ἐξελθὼν τοῦ κοιτῶνος, διέταξεν ἕνα ὑπηρέτην νὰ καλέσῃ τὸν δήμαρχον ἢ *κιβιτάνον* τῆς πόλεως, ὡς τὸν ὠνόμαζον τότε οἱ Γάλλοι. Μετὰ ταῦτα δὲ λαβὼν εἰς τὸ κοίλωμα παραθύρου τὸν Πετραλείφαν, ὅστις ἵστατο μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχόντων,

— Σπουδαία εἴδησις, τῷ εἶπεν. Ἔφθασεν ὁ Ὑψηλότατος Αὐθέντης ἡμῶν.

— Ὁ Αὐθέντης! ἀνέκραξεν ὁ Πετραλείφας ἔκθαμβος.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουίνος, ὁ Ῥοβέρτος Σαμπλίτης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ὑψηλοτάτου Γουλιέλμου τοῦ Καμπανίτου.

Ὁ Πετραλείφας ἠτένισε τὸν Βιλλαρδουίνον κατὰ πρόσωπον, καὶ εἶδεν αὐτὸ ἀτάραχον!

— Ἰδού, ἐξηκολούθησεν οὗτος, ἐπιστολὴ τοῦ Δουκὸς τῆς Βενετίας, ὅστις μοὶ ἀναγγέλλει ὅτι ἡ Ὑψηλότης του διῆλθε διὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ ἀπέπλευσεν ἐπὶ δημοσίου πολεμικοῦ πλοίου. Ὁ δὲ ἱππότης οὗτος μοὶ φέρει τὴν εἴδησιν ὅτι ἔφθασεν εἰς Κορφούς . . .

— Εἰς Κορφούς!

— Ναί, καὶ τὸν ἔστειλεν ἐμπρὸς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ.

— Καὶ τί μελετᾶτε νὰ πράξετε τώρα; ἠρώτησεν ὁ Πετραλείφας, ὑπὸ περιεργίας λησμονῶν τὴν διάκρισιν.

Ὁ Βιλλαρδουίνος ἐγέλασε.

— Νὰ ζητήσω τὴν βοήθειαν τῆς Ἐνδοξότητός σας, ἀπεκρίθη.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος, εἶπεν ὁ γέρων θορυβούμενος. Φοβοῦμαι ὅμως μήπως αἱ δυνάμεις μου. . .

— Δὲν θέλω καταχρασθῇ τῶν δυνάμεών σας, εἶπε μειδιῶν ὁ Βιλλαρδουίνος. Ἡ παράκλησίς μου ἐξ ἐναντίας εἶναι νὰ μείνητε εἰς τὴν Ἀνδραβίδαν, καὶ νὰ ὑποδεχθῆτε ἀντ' ἐμοῦ τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα, ἂν ἤθελεν ἀποβῇ εἰς Ἅγιον Ζαχαρίαν. Στέλλω τὸν Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον Ὠλένης νὰ περιμείνῃ εἰς Ποντικόν, μήπως φθάσῃ ὁ Αὐθέντης ἐκεῖ κατ' εὐθεῖαν, ἐγὼ δὲ ἀπεφάσισα νὰ περιμείνω εἰς Βλιζίρι, διὰ ν' ἀπέχω ἐπίσης ἀπὸ τοὺς δύω λιμένας. Θέλετε νὰ μοὶ κάμετε ταύτην τὴν χάριν;

— Αἱ λέξεις αὗται ἐφάνησαν ὡς ἀπροσδόκητοι εἰς τὸν Πετραλείφαν, δι' ὃ καὶ ἔμεινεν ἐπί τινας σιγμὰς ἀναπολόγητος· Ἔπειτα δὲ ἀπήντησεν·

— Ἐπεθύμουν, Ἐξοχώτατε, μᾶλλον εἰς χαρμόσυνον περίστασιν νὰ δειχθῶ χρήσιμος.

— Καὶ χαρμόσυνον εἶναι, ἀνέκραξεν ὁ Βιλλαρδουίνος, ὅταν λύῃ τὴν ἅλυσιν τῆς δουλείας μου καὶ δύναμαι, χωρὶς εἰς οὐδὲν νὰ προσκρούσω καθῆκον, νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν φίλην πατρίδα μου, εἰς τοὺς κόλπους τῶν συγγενῶν μου.

— Χαρμόσυνον διὰ τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὑπέλαβεν ὑπούλως γελῶν ὁ γέρων· ὄχι ὅμως διὰ τὸ ὑπήκοον, οὔτε διὰ τοὺς φίλους σας.

— Δύναμαι λοιπὸν νὰ ἐλπίσω ὅτι θὰ θελήσητε νὰ μὲ ἀντιπροσωπεύσητε παρὰ τῷ Αὐθέντῃ, ἂν ἔλθῃ ἐδῶ κατ' εὐθεῖαν;

— Εἶμαι πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας, ὃς ἐρρόνει πολὺ πιθανώτατον νὰ προσορμισθῇ ὁ Αὐθέντης εἰς τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν, ὡς εἰς τὸν πλησιέστερον τῶν δύω λιμένων, καὶ δὲν δυσηρεστεῖτο νὰ τὸν δεχθῇ πρῶτος καὶ πρὸ πάντων νὰ τὸν δεχθῇ μόνος.

— Σᾶς παρακαλῶ δὲ μόνον, ἅμα ἔλθῃ, ἀμέσως νὰ μὲ εἰδοποιήσητε.

Μείνετε ἥσυχος, Ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας. Καθ' ἑαυτὸν ὅμως ἔλεγε. — Καὶ ἂν μίαν ἢ δύω ἡμέρας ἀργοπορήσω, δὲν θέλει εἶναι ἡ ζημία μεγάλη.

Ταύτην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν ὁ Δήμαρχος, καὶ ὁ Βιλλαρδουίνος μεγαλοφώνως ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτόν, πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῆς εἰς μέγαν βαθμὸν κινηθείσης περιεργίας τῶν παρευρισκομένων,

— Κύριε Κιβιτάνε, τῷ εἶπεν, εἰδοποιοῦμαι ὅτι μᾶς ἔρχεται ἐπίσημος ξένος, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου Γουλιέλμου τοῦ Σαμπλίτου. Ἐγὼ ἀπέρχομαι εἰς Βλιζίρι νὰ τὸν περιμείνω. Ἂν ὅμως κατὰ σύμπτωσιν ἔλθῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἀνδραβίδαν, θέλετε τῷ ἀποδώσει τὰς μεγαλητέρας τιμάς, λαμβάνων τὰς διαταγὰς τῆς Αὐτοῦ Ἐνδοξότητος.

Καὶ ἔδειξε τὸν Πετραλείφαν. Ἔπειτα δὲ προπέμψας μέχρι τῆς θύρας αὐτὸν ἐξερχόμενον, καὶ χαιρετίσας ὅλους τοὺς περισταμένους, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του, ὅπου μετὰ μίαν στιγμὴν προσεκλήθη καὶ ὁ Κιβιτάνος.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἱππόται, οἱ πληροῦντες τὴν αἴθουσαν, περιεστοίχισαν τὸν Ῥαιμόνδον, καὶ ἤθελον νὰ μάθωσι παρ' αὐτοῦ τίς ἦτον ὁ ἀνεψιὸς οὗτος, καὶ ποῖος τῆς ἐπισκέψεως ὁ σκοπός. Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος ἦτον ἄβουσος διπλωματίας, ἔφασκε καὶ ἀντέφασκε, κατένευε καὶ ἀνένευεν, ὡμίλει πολλὰ καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε! Οὐχ ἧττον ὅμως τινὲς ἐκφράσεις διαφυγοῦσαι αὐτόν, ὡς· ὅτι ὁ Καμπανίτης ἠγάπα τὸν ἀνεψιόν του πολὺ· ὅτι ὁ Καμπανίτης ἐπεθύμει πάντοτε νὰ διατηρήσῃ τὴν Πελοπόννησον εἰς τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἄλλαι ὅμοιαι, ἐνέβαλον εἰς ὑποψίας τὸ πνεῦμα τινῶν οἵτινες ἠθέλησαν νὰ μάθουν τίνος χαρακτῆρος ἄνθρωπος ἦτον ὁ Ῥοβέρτος.

— Ἀληθὴς ἱππότης, εἶπεν ὁ Ῥαιμόνδος· ὁ μόνος στοχασμός του εἶναι ἡ δόξα Τὸ εὐγενὲς τοῦτο πάθος τὸν κυριεύει τυραννικῶς, εἰς βαθμὸν ὥστε τὸν δυσαρεστεῖ ἡ δόξα τῶν ἄλλων, καὶ πᾶς ὅστις ἐκέρδησεν αὐτὴν διὰ κατορθωμάτων, τῷ φαίνεται ἐχθρός, ὅστις τῷ ἀρήρεσε τὴν ἰδιοκτησίαν του. Συγχρόνως εἶναι φίλος σταθερὸς καὶ ἀρωσιωμένος. Οἱ φίλοι καὶ ἡλικιῶταί του εἰς Καμπανίαν ὀμνύουσιν εἰς τὸ ὄνομά του, καὶ ἐκεῖνος τοῖς ὑπεσχέθη, ἂν ποτὲ ἢ κατακτήσῃ διὰ τοῦ ξίφους του ἢ λάβῃ διὰ κληρονομίας τινὰ ἐπικράτειαν, μετ' αὐτῶν νὰ τὴν διανείμῃ ἐξ ἴσου, καὶ εἶναι ὁ Ῥοβέρτος ἄνθρωπος πιστὸς εἰς τὸν λόγον του. Χαίρω δέ, Κύριοι, ὅτι ἔρχεται εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ πεισθῇ ἐξ ἰδίας ὄψεως πόσον ἐσφαλμέναι εἰσὶν αἱ προλήψεις του· διότι τὸν ἤκουσα διισχυριζόμενον ὅτι εἶναι ὀλεθρία ἡ διοίκησις τούτου τοῦ τόπου, καὶ ὅτι ἂν εἶχεν ἐξουσίαν θὰ μετήλλαζε ῥιζηδὸν ὅλον αὐτῆς τὸ προσωπικόν. Ὅσον ὅμως ἐπίμονος καὶ ἂν εἶναι συνήθως εἰς τὰς ἰδέας του, εἰς αὐτὴν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θέλει ἐπιμείνει ἐπὶ πολύ.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας πολλαὶ μορφαὶ ἔγιναν κατηφεῖς, καὶ πολλὰ διεσταυρώθησαν ἐκφραστικὰ βλέμματα.

Μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Γωλτιέρος ἦλθεν εἰς τοῦ Πατραλείφου.

— Σᾶς ἀφίνω ὑγείαν, εἶπεν, ἅμα εἰσῆλθε

— Πῶς! θέλετε ν' ἀναχωρήσητε! ἀνέκραξεν ἡ Ἄννα.

— Πρέπει νὰ συνοδεύσω τὸν Τοποτηρητήν.

— Ὁ Τοποτηρητὴς λοιπὸν ἀναχωρεῖ; ποῦ ἀναχωρεῖ; ἀναχωρεῖ διὰ πολὺν καιρόν;

— Ἀπέρχεται, εἶπεν ὁ Γωλτιέρος, εἰς Βλιζίρι, καὶ, ἐλπίζω, δι' ὀλίγας ἡμέρας.

Τὸ *ἐλπίζω* τοῦτο φαίνεται ὅτι τῆς Ἄννας ἡ γυναικεία φιλαυτία ἐξέλαβεν ὡς ἀπευθυνόμενον πρὸς αὐτήν, διότι ἠσυθρίασεν ἐλαφρῶς.

— Εἰς Βλιζίρι λέγεται, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, καὶ δι' ὀλίγας ἡμέρας. Ἐγὼ νομίζω, εἰς Καμπανίαν, καὶ διὰ πάντοτε.

— Πιστεύετε; ἠρώτησεν ὁ Γωλτιέρος.

— Τὸ ὑποπτεύω πολύ.

— Νομίζετε ὅτι ὁ περιμενόμενος ξένος . . .

— Εἶναι διάδοχός του.

— Λοιπόν, εἶπεν ὁ Γωλτιέρος στρεφόμενος πρὸς τὴν Ἄνναν, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ αὐθέντου καὶ κυρίου μου δύναται ἴσως ν' ἀνατείλῃ τώρα ἐλπίς. Ἐκλείπει ὁ ἐπίφοβός του ἀντίπαλος. Θὰ μ' ἐπιτρέψετε, κυρία, νὰ τῷ δώσω τὴν χαρμόσυνον αὐτὴν εἴδησιν;

— Πρὶν τούτου πρέπει νὰ ἐπιτρέψητε εἰς ἐμέ, εἶπεν ἡ Ἄννα, νὰ σᾶς ἐρωτήσω τί ἐννοεῖτε.

— Ἐννοῶ, κυρία, καὶ ἐνόησα πρὸ πολλοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Πελοποννήσου ἦτον πολὺ ἀξιώτερος τῆς τιμῆς τοῦ ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὴν χεῖρά σας ἀπὸ τὸν εἰσέτι, πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω, ἄσημον καὶ ἄγνωστον ἀνεψιὸν τοῦ αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἄννα συνέστειλε τὰς ὀρρῦς της μὲ πολλὴν χάριν.

— Κύριε Γωλτιέρε, εἶπε μετὰ ταχύτητος, ἥτις ἀπεδείκνυεν ὅτι τὸ αἷμά της ἐκυκλοφόρει βιαίως, δὲν εἶμαι ἱκανή, οὔτε ἔργον, οὔτε ἀξίωσιν ἔχω νὰ ἐκτιμήσω τὴν συγκριτικὴν ἀξίαν ὅλων τῶν ἱπποτῶν τῆς Χριστιανοσύνης. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Γοδεφρεῖδος Βιλλαρδουίνος εἶναι ὁ εὐγενέστερος Βαρόνος τῆς οἰκουμένης, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ αὐθέντης καὶ κύριός σας εἶναι ὁ ἐνδοξότερος ἀνεψιὸς τοῦ ἐκλαμπροτάτου τῶν ἡγεμόνων. Ἀλλὰ τί πρὸς ἐμὲ ἡ εὐγένεια τούτου ἢ ἡ δόξα ἐκείνου; Ἔχετε μεγάλην ἐπιθυμίαν, Κύριε Γωλτιέρε, νὰ ὑπηρετήσητε τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τοῦ Κυρίου σας· τὸ ἐννοῶ, εἶναι τὸ ἔργον σας τοῦτο, ἀλλά, παρακαλῶ, μὴ διευθύνεσθε πρὸς ἐμέ, διότι εἶμαι ἐντελῶς ἀμαθὴς τῆς πολιτικῆς. Μὴ θελήσητε νὰ κερδήσητε δι' ἐμοῦ τὸν μισθὸν τοῦ πρέσβεως

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε τὰς δηκτικὰς ταύτας λέξεις, οἱ ὀφθαλμοί της σχεδὸν ἐπληρώθησαν δακρύων. Ὁ δὲ Γωλτιέρος, ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ δυσαρέσκειαν, λαβὼν τὴν χεῖρά της, τὴν ἐφίλησε περιπαθῶς, καὶ

— Μία, εἶπεν, ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τῶν πρέσβεων εἶναι καὶ ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν ἀποτυχίαν, καὶ δὲν θελω νὰ ἐκτεθῶ εἰς τὴν μομφὴν ὅτι αὕτη μοὶ ἔλειψεν. Ἰδού, βλέπω τὸν Τοποτηρητὴν ὅτι ἐξέρχεται τῆς οἰκίας του. Πρέπει νὰ σπεύσω νὰ τὸν συνοδεύσω· εἴτε δ' ἐπιστρέψῃ ἐκεῖνος εἴτε οὔ, θὰ μ' ἐπιτρέψητε νὰ ἐπιστρέψω ἐγώ, καὶ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς πρεσβείας μου, μὲ τὴν ἐλπίδα καλλιτέρας ἐκβάσεως.

— Μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως, εἶπεν ἡ Ἄννα, μὲ τὸν ἐλαφρὸν πόδα της κτυπῶσα τὴν γῆν, νὰ μοὶ καταστήσητε τὸν ἀντιπρόσωπον ἐπίσης μισητὸν ὡς καὶ τὸν ὃν ἀντιπροσωπεύει.

Ὁ Γωλτιέρος ἐχαιρέτισε γελῶν, κατέβη, ἐπήδησεν εἰς τὸν ἵππον του, καὶ ἠκολούθησε τρεχων ἀπὸ ῥυθμὸς τὸν Βιλλαρδουίνον.

— Ἀποστρέφεις, φιλτάτη θύγατερ, τοὺς ὀφθαλμούς, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, ἀπὸ τὸν Βιλλαρδουίνον, καὶ ἔχεις δίκαιον, διότι ὁ Βιλλαρδουίνος εἶναι φυγας. Ἀποποιεῖσαι καὶ τὸν Δελαρόσην, καὶ ἐπίσης δὲν ἔχεις ἄδικον, διότι ὑπάρχει ἄλλος, ἀνώτερος ἀμφοτέρων. Σὺ, προωρισμένη νὰ γίνῃς ὁ δεσμὸς μεταξὺ δύω αὐθεντειῶν, πρέπει πρὶν ἐκλέξῃς ὀρθῶς νὰ σταθμίσῃς.

Ἀλλ' ἡ Ἄννα διὰ μιᾶς ἐξερράγη εἰς δάκρυα. Ὁ δὲ γέρων τῇ ἐτόξευσε βλέμμα ἐκπεπληγμένον καὶ ἐρωτηματικόν.

— Ὁ ἱππότης ἐκεῖνος, εἶπεν ἡ Ἄννα μετ' ὀλοφυρμῶν, ἐνόμισεν ὅτι θὰ γίνω ὄργανον τῆς πολιτικῆς των φιλοδοξίας. Τίς τῷ ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ μοὶ ὁμιλῇ περὶ τοῦ Μεγάλου Κυρίου του; Δὲν τῷ εἶπα ὅτι τὸν ἀποστρέφομαι;

— Μὴν ὀργίζεσαι διὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ γέρων. Μετ' ὀλίγον θὰ πεισθῇς ὅτι πρέπει νὰ παύσῃ νὰ σ' ἐνοχλῇ.

Ἡ Ἄννα ἐκάθησε σιωπηλὴ εἰς μίαν γωνίαν, ὁ δὲ Πετραλείφας ἀφ' οὗ ἐστήριξεν ἐπί τινας στιγμὰς ἀκόμη τὰ βλέμματα εἰς τὴν ἐξελθοῦσαν ἤδη τῆς πόλεως συνοδίαν τοῦ Τοποτηρητοῦ, ἐκάλεσεν ὑπηρέτην, καὶ ὁδηγήσας αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξώστην, τῷ ἔδειξεν εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ ὄρους πλευρὰν πεπαλαιωμένον ἐρημοκκλήσιον.

— Ἐκεῖ, τῷ εἶπε, κατοικεῖ πτωχὸς ἐρημίτης· πέρε τῷ ἐκ μέρους μου τὸ χρυσοῦν τοῦτο νόμισμα· τῷ ὑπεσχέθην ἐλεημοσύνην, καὶ ἐλησμόνησα μέχρι τοῦδε νὰ τῷ τὴν πέμψω.

Μετὰ μίαν ὥραν ἐπέστρεψεν ὁ ὑπηρέτης.

— Ἔδωκας τὰ χρήματα; ἠρώτησεν ὁ Πετραλείφας.

— Ὡς μὲ διέταξεν ἡ ὑμετέρα Ἐνδοξότης.

— Καὶ τί εἶπεν ὁ ἐρημίτης;

— Ὅτι θὰ ψάλῃ τρεῖς λειτουργίας εἰς σωτηρίαν της ψυχῆς τῆς ὑμετέρας Ἐνδοξότητος.

— Ἀμήν! εἶπεν ὁ γέρων, ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον δ' ἀνοίξας αὐτὸν ἀψοφητί, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην, καὶ ἐξεπλάγη ἰδὼν καθημένην ἀκόμη τὴν ἔκγονόν του, καὶ ἐστραμμένην πρὸς τὴν ὁδὸν ἥτις ἔφερεν εἰς Βλιζίρι.

— Δὲν εἶναι φρόνιμον, ἀγαπητὴ Ἄννα, τῇ εἶπε, νὰ κάθησαι ἀκόμη εἰς τὸ ὕπαιθρον. Αἱ νύκτες εἶναι ἐπικίνδυνοι εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ ἔτους.

— Ὦ! δὲν εἶναι φόβος, εἶπεν ἡ Ἄννα, εἶναι τόσον γαληνιαῖος ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ αὔρα τῆς νυκτὸς τόσον γλυκεῖα καὶ ἀρωματική. Ἔβλεπον πόσον ὡραῖον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸ σκότος τῆς πυρᾶς ἐκείνης πλησίον ἐκεῖ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐρημίτου σας ἀπέναντι εἰς τὸ ὄρος, καὶ τῆς ἄλλης εἰς τὴν κορυφήν.

— Ἡ πρώϊμος ἄνοιξις ἀνεβίβασεν ἐνωρὶς τοὺς ποιμένας εἰς τὰ βουνά, εἶπεν ὁ γέρων. Ἀλλὰ εἶναι δολία ἡ πρώϊμος ἄνοιξις. Ὕπαγε εἰς τὴν κλίνην σου· μὴ ἐκτίθεσαι εἰς τοῦ Φεβρουαρίου τὴν πάχνην.

Ἂν ἡ Ἄννα ἠρέσκετο τῷ ὄντι εἰς τὸ θέαμα τῶν ποιμενικῶν πυρῶν εἰς τὰ ὄρη, ἐδύνατο κατὰ τὰς ἐπιούσας δύο νύκτας νὰ ἐντρυφήσῃ εἰς αὐτὸ διπλασίως, διότι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς κορυφὰς, ὅσαι περιεκύκλουν τὸν ὁρίζοντα, εἰς τὰς πλησιεστέρας ὡς καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας ἔλαμπεν ἀνὰ μία πυρὰ χαρμόσυνος, ὡς ἂν ἠμιλλᾶτο ἡ γῆ πρὸς τὸν διάστερον οὐρανόν.

Ἀλλὰ τὴν τρίτην νύκτα τὰ πάντα ἦσαν σκοτεινὰ πάλιν. Ἡ Ἄννα, εἰς τὸν ἐξώστην καθημένη κατὰ τὸ σύνηθες, περιέφερε τὰ βλέμματα πέριξ, ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν πεδιάδα οὔτε εἰς τὰ ὄρη δὲν ἔλαμπε φωτία ποιμένων. Ἐν ᾧ δὲ ἀπεύθυνε τὴν παρατήρησιν ταύτην εἰς τὸν πάππον της, ἠκούσθη μακρόθεν μακρὸς συριγμὸς, καὶ μετὰ ταῦτα δεύτερος πλησιέστερον, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἄλλος τρίτος σχεδὸν ὑπὸ τὸν ἐξώστην. Ὁ Πετραλείφας ἠγέρθη ἀμέσως τῆς θέσεως ὅπου ἐκάθητο πλησίον τῆς ἐκγόνου του, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Μετὰ ταῦτα δὲ τὸν ἤκουσε μετ' ἐκπλήξεως ἡ Ἄννα καταβαίνοντα ἀκροποδητὶ τὴν ἰδιαιτέραν κλίμακα ἥτις ἔφερε πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ ἀνοίγοντα ἀθορύβως τὴν πύλην χωρὶς τῆς βοηθείας κἀνενὸς ὑπηρέτου, κλείοντα πάλιν αὐτὴν, καὶ ἔπειτα ἐκ νέου τὸ βῆμά του ἀντηχοῦν εἰς τὴν κλίμακα, ἀλλ' ἤδη συνοδευόμενον καὶ ἀπὸ ἄλλου βῆμα. Ἀνήσυχος ἡ Ἄννα, ἔσπευσε πρὸς τὴν αἴθουσαν, καὶ εἶδεν ἀναβαίνοντα κατόπιν τοῦ πάππου της ἄνθρωπον φέροντα μανδύαν μοναχοῦ, ὅστις τῷ ἐκάλυπτεν ὅλον τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.

— Ἐδῶ εἴμεθα μόνοι, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, μόνη ἡ ἔκγονός μου εἶναι παροῦσα, καὶ πρὸς τὴν Ἄνναν δὲν ἔχομεν μυστικά.

Ὁ ἐγκεκαλυμμένος, ἅμα ἀνοβὰς, ἔρριψε τὸν μανδύαν, καὶ ἡ Ἄννα εἶδεν ἐμπρός της μετ' ἐκπλήξεως τὸν Χαμάρετον.

— Ὅταν, φιλτάτη μου Ἄννα, εἶπεν ὁ γέρων, βλέπῃς τὸν ἀνδρειότερον τῶν Ἑλλήνων εἰσερχόμενον

κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς τὴν οἰκίαν μου, πρέπει νὰ συμπεράνῃς ὅτι πρόκειται περὶ γενναίας ἐπιχειρήσεως. Ἕως νὰ ἐπιστρέψω ἐμψύχωσέ τον, εἶπέ τον νὰ μὴν ὀπισθοδρομήσῃ εἰς ἔργον ἀφορῶν, ὡς φρονῶ, τὸ κοινὸν συμφέρον, καὶ προσέτι τὴν δόξαν τοῦ ἔθνους μας.

Καὶ ὁ Πετραλείφας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του.

— Περιττὴν ἐντολὴν μοὶ δίδει ὁ πάππος μου, εἶπεν ἡ Ἄννα πρὸς τὸν Χαμάρετον. Ἠξεύρω ὅτι εἰς τὰς γενναίας πράξεις δὲν γνωρίζετε τὴν ὁδὸν τῆς ὀπισθοδρομήσεως, οὐδ' ἔχετε ἀνάγκην ἐμψυχώσεως ὑπὸ φωνῆς ἀσθενοῦς.

— Ὦ! κυρία, κυρία μου, ἀπατᾶσθε, εἶπεν ὁ Χαμάρετος. Ἐμψυχώσεως ἀνάγκην ἔχω διὰ νὰ φέρω καὶ αὐτὸ τῆς ζωῆς τὸ βάρος.

— Πάντοτε εἰς ἀθυμίαν παραδεδομένος, εἶπεν ἡ Ἄννα, καὶ μὲ σκοτεινὰς ἰδέας τρεφόμενος.

— Αἱ γενναῖαι πράξεις, κυρία, δὲν ἐκτελοῦνται χωρὶς πεποιθήσεως· καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου ἐσβέσθη πᾶσα πεποίθησις καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τὴν τύχην καὶ πρὸς τὴν πρόνοιαν.

— Εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ διάθεσις αὕτη, εἶπεν ἡ Ἄννα, ἐνῷ τὸ βλέμμα της ἐξέφραζεν εἰλικρινῆ συμπάθειαν,— δὲν πρέπει νὰ ἐνδίδητε εἰς τὴν ἀπελπισίαν, ἀλλὰ νὰ εὐψυχῆτε ἐγκαρτερῶν· ὁπλισθῆτε ἀνδρείαν, ἐνδυθῆτε δραστηριότητα. Τοῦτο εἶναι ἀνδρὸς ἴδιον.

— Ὁ λόγος σας, κυρία, ὠφελεῖ τὴν καρδίαν μου, ὡς ἄσμα μητρὸς ἰᾷ τὸ πάσχον παιδίον, εἶπε μελαγχολικῶς ὁ Λέων. Ἀλλὰ καὶ ἐνεκαρτέρησα, καὶ ἀνδρείαν ὡπλίσθην. Εἰς τί ὠφέλησεν; Ὅταν εἶδα τὸν θρόνον τῶν Αὐτοκρατόρων συντριβέντα ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν Σταυροφόρων, ἠθέλησα ν' ἀντιτάξω τὸ στῆθός μου εἰς τὸν χείμαρρον· ὁ χείμαρρος παρῆλθε καὶ μὲ παρέσυρε. Καὶ ὅταν ὁ βορρᾶς καὶ ἡ δύσις ἐξέμεσεν ἀκορέστως μυριάδας τυχοδιωκτῶν, καὶ αἱ πόλεις μας διηρπάζοντο, καὶ τὰ φρούριά μας κατηδαφίζοντο, ἐνεδύθην δραστηριότητα, ἐπολλαπλασίασα τὰς δυνάμεις μου, καὶ ἠγωνίσθην νὰ σώσω μίαν τῆς Ἑλλάδος γωνίαν, τὴν Σπάρτην, ἄλλοτε τῆς Ἑλλάδος τὸ καύχημα. Ἀλλὰ τὰ τείχη της κατερρύησαν ὡς ἄμμου σωροί, οἱ πρόμαχοί της ἐδραπέτευσαν ὡς ἔλαφοι διωκώμεναι· ἡ χείρ μου ἔπεσεν ἀδρανής, ὡς φέρουσα ἄτρακτον ὄχι ξίφος. Πῶς νὰ μὴν εἶναι μέλαιναι αἱ ἰδέαι μου ὅταν μέλαινα σκέπη θανάτου ἠπλώθη ἐπὶ τῆς πατρίδος μου; Πῶς νὰ μὴ βυθίζεται ἡ ψυχή μου εἰς ἀθυμίαν, ὅταν βλέπω τὴν Ἑλλάδα βυθισθεῖσαν εἰς καταισχύνην, τὸν ἥλιον τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας της σβεσθέντα διὰ παντὸς, τὸ ὄνομά της παραδεδομένον εἰς ἐμπαιγμὸν τῶν ἐθνῶν! ὅταν τὴν βλέπω πτῶμα περιυβριζόμενον ὑπὸ βαρβάρων, οἵτινες ποτὲ δὲν ἤκουσαν τὴν λαμπρὰν ἱστορίαν της, οὔτε δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τὴν γλῶσσαν τῶν ἀθανάτων μνημείων της! Ὦ κυρία, ὅταν ἀπὸ τὰς κορυφάς της, ὅπου ἵσταντο τρόπαια, ἀπὸ τοὺς κόλπους καὶ τὰ πεδία της, ὅπου κατῴκει ἡ νίκη, ἀπὸ τὸν οὐρανόν της, ὅθεν μετὰ τοῦ φωτὸς κατήρχετο ἡ ἐλευθερία, στρέφω τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐπὶ τῆς δουλωθείσης γῆς πλανώμενα τῶν ξένων ἀνδράποδα, σκύβαλα καταπατούμενα ὑπὸ τῶν ὑπερηφάνων ἱππότῶν εἰς τὴν σκόνιν, τότε ἐννοῶ διατί τὰ βλέμματα ἀποστρέφονται μετὰ περιφρονήσεως ἀφ' ἡμῶν, ἢ καὶ ἂν εἰς ψυχὰς συμπαθεῖς ἐμπνεώμεν τι εὐμενέστερον αἴσθημα, εἶναι τοῦτο μόλις αἴσθημα οἰκτου, καὶ τότε, τότε ἐπανίσταμαι κατὰ τῆς προνοίας, καὶ τῇ ζητῶ λόγον διατί μ' ἀφῆκε νὰ σύρω τὴν ἄλυσιν τῆς ζωῆς· ὅταν μυριάκις εἰς τοὺς πολέμους ἠθέλησα νὰ τὴν ἀποσείσω, διατί δὲν ἀφήρεσεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μου τὸ πικρὸν τῆς αἰσθήσεως δῶρον.

— Διότι, εἶπεν ἡ Ἄννα, ἡ πρόνοια τοῦ θεοῦ εἶναι σοφωτέρα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Ὅταν ὁ χειμὼν γυμνώσῃ τὰ δένδρα, τὰ φυλάττει ἡ πρόνοια διὰ τὰ ἄνθη τοῦ νέου ἔαρος, δὲν τὰ συντρίβει διότι ἐφυλορρόησαν. Καὶ ἡ θλίψις ἐπίεσε τὴν καρδίαν σας, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐμάρανε. Θέλουσι τὴν θάλψει ἀκτῖνες γλυκύτεραι, θέλει αἰσθανθῆ ἐκ νέου τὴν ἰκμάδα ἀναβαίνουσαν εἰς αὐτὴν, καὶ θέλει ἀναζήσει εἰς εὐτυχίαν καὶ εἰς δραστηριότητα.

— Ὦ! εἰπέτε μοι τοῦτο, ἀνέκραξεν ὁ Χαμάρετος. Ἀφετέ με ν' ἀκούσω τὰς λέξεις ταύτας τῆς ὑπερτάτης παρηγορίας, ἄφετέ με νὰ δεχθῶ τὴν ἀνεκτίμητον ταύτην ὑπόσχεσιν! Ὅταν πρόκηται ν' ἀναῤῥίψω τὸν κύβον ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀνυψώσατέ με εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, πείσατέ με ὅτι δὲν εἶμαι ταλαίπωρος ὅσον νομίζω, δότε μοι θάῤῥος καὶ δύναμιν μ' ἕνα μόνον λόγον, ὅτι ὑπάρχει μία καρδία, ἡ εὐγενεστέρα τῶν καρδιῶν, ἥτις πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀκόμη, καὶ εἰς ἣν ἡ τύχη τῶν ἐπιχειρήσεών μου δὲν θέλει εἰσθαι ἐντελῶς ἀδιάφορος.

— Αἱ ἐπιχειρήσεις σας πηγάζουσιν ἐκ γενναίας καρδίας, εἶπεν ἡ Ἄννα· ἔχω ἐνδόμυχον πεποίθησιν περὶ τούτου καὶ χωρὶς νὰ τὰς γνωρίζω. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἔθνους ἡμῶν σᾶς διακαίει, ὡς καὶ ἐμὲ αὐτήν. Αἱ ἐπιχειρήσεις σας ἑπομένως καὶ ἡ τύχη σας δὲν δύνανται νὰ μοὶ εἶναι ἀδιάφοροι...

Ἀλλ' ἡ Ἄννα διεκόπη ἰδοῦσα ἐξερχόμενον τοῦ κοιτῶνός του τὸν πάππον αὐτῆς μετημφιεσμένον εἰς ἱερέα.

— Μὴ ἐκπλήττεσαι, φιλτάτη, τῇ εἶπεν ὁ γέρων. Εἶναι ἀναγκαία ἡ προφύλαξις αὕτη. Τὸ σκότος καὶ ἡ ὑπόκρισις εἶσι τῆς ἀσθενείας οἱ σύμμαχοι.

— Ἀλλὰ τί μελετᾶτε! εἶπε περφοβισμένη ἡ νέα, εἰς ποῖον κίνδυνον, ὦ πάππε, ἐκτίθεσαι;

— Ὅταν μὲ ἠξεύρῃς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βραχίονος τούτου, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας, λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ Χαμαρέτου, κίνδυνον μὴ φοβῆσαι. Πρέπει ν' ἀπέλθω. Φρόντισε κἀνεὶς νὰ μὴν ἐννοήσῃ ὅτι δὲν εἶμαι εἰς Ἀνδραβίδαν.

Καὶ καταβὰς μετὰ τοῦ Χαμαρέτου, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας καὶ τὸν παρηκολούθησε σιωπηλῶς διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἥτις ἔκειτο εἰς τὸ πέρας τοῦ προαστείου, εὗρον ὀπίσω αὐτῆς ὑπηρέτην κρατοῦντα τρεῖς ἵππους, καὶ, ἱππεύσαντες, ἐμακρύνθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὸ ὄρος.

Μετὰ ἱππασίαν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας περίπου ἐφθασαν εἰς τοὺς πρόποδας δυσβάτου κρημνοῦ, καὶ καταβάντες τῶν ἵππων παρέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὸν ὑπηρέτην καὶ εἰσῆλθον οἱ δύο πεζοὶ εἰς στενωπὸν ἐλισσομένην διὰ τῶν βράχων, ὅπου ὁ Χαμάρετος πολλάκις ἐστήριζε τὸ κλονούμενον βῆμα τοῦ γέροντος. Μετ' ὀλίγον δ' ἐγκατέλιπον τὴν πεπατημένην ὁδὸν, καὶ εἰσῆλθον εἰς δάσος, ὅπου ὁ νέος Λακεδαιμόνιος εὕρισκε τὴν διεύθυνσίν του ἐνίοτε ψηλαφῶν τοὺς τῶν δένδρων κορμοὺς, καὶ ἄλλοτε προσέχων εἰς τὴν θέσιν λίθων ἐκ συνθήκης σεσωρευμένων.

Ἐξελθόντες δὲ τοῦ δάσους, εὑρέθησαν εἰς τὸ χεῖλος βαθείας φάραγγος, εἰς ἣν κατέβησαν μετὰ πολλῆς περισκέψεως, καὶ ἔφθασαν εἰς ὁρμητικὸν χείμαῤῥον ὅστις ἔσχιζε τὸν πυθμένα της. Παρὰ τὴν ὄχθην δ' αὐτοῦ ὁ Χαμάρετος ὡδήγησε τὸν γέροντα διὰ βράχων ἐπικινδύνων εἰς τὸν μὴ ἔχοντα πεῖραν αὐτῶν μέχρι θέσεως ὅπου ὁ χείμαρος ἦτον βατὸς, καὶ ἐκεῖ, σύρων κορμὸν δένδρου ἐπὶ τῶν λίθων, ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν γέροντα εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, καὶ μετὰ ταῦτα ἔσπρωξεν ὀπίσω τὴν ἐφήμερον γέφυραν. Ἐκεῖθεν δ' εἰσῆλθον εἰς ἓν τῶν πλαγίων ῥευμάτων, τῶν ἐκδιδόντων εἰς τὴν χαράδραν, σκοτεινὸν καὶ ἀπάτητον χάσμα, κρυπτόμενον ὑπὸ ἀκάνθας καὶ θάμνους, καὶ παρακολουθήσαντες τοὺς βαθεῖς αὐτοῦ ἐλιγμοὺς, ἔκαμψαν τέλος προέχοντα ἀγκῶνα τοῦ ὄρους, καὶ εἶδαν τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ πλευρὰν ἐσχηματισμένην εἰς κρημνοὺς χαίνοντας καὶ ἐσχισμένους ὡς ἐξ ἠφαιστείων ἐκρήξεων. Ἐκεῖ ἐκάθησαν καὶ ὁ Χαμάρετος, ἐσύριξε τρὶς ὡς εἰς τὴν Ἀνδραβίδαν, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν προσδοκίας ἠκούσθησαν τρεῖς συριγμοὶ ἀποκρινόμενοι ἀπὸ τοῦ ὄρους· Μετ' ἄλλην δὲ μίαν στιγμὴν ἄνθρωπος προέκυψεν ἐκ μιᾶς τῶν πτυχῶν τοῦ ἐδάφους, καὶ προχωρήσας πρὸς τοὺς ἐρχομένους,

— Τίς τόπος; ἠρώτησε.

— Λακεδαίμων! ἀπεκρίθη ὁ Χαμάρετος.

— Καὶ ὁ ἄλλος;

— Πιστός.

Τότε ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε τὸν Χαμάρετον κατὰ μέρος καὶ τὸν ὡμίλησε μυστικῶς· εὐχαριστηθεὶς δὲ, ὡς φαίνεται, ἐξ ὅσων ἔλαβε πληροφοριῶν, προηγήθη, καὶ ἀμφότεροι ἠκολούθησαν. Ὑπερβάντες δὲ τὸ ἐμπρός των ὑψούμενον παραπέτασμα βράχου, εἶδαν ὀπίσω αὐτοῦ κρυπτόμενον στόμα σπηλαίου, καὶ εἰσελθόντες, προχώρησαν εἰς στενὴν καὶ σκοτεινὴν ὑπόγειον σύριγγα, ὅπου ἐβόα ἠχηρῶς χείμαῤῥος ἐπὶ βράχων θραυόμενος. Ὁ Πετραλείφας ἠπόρει ποῦ ὁδηγεῖται εἰς τοὺς ἀφωτίστους καὶ ἐρήμους ἐκείνους μυχοὺς τῆς γῆς, ὅταν ἀριχθεὶς εἰς μέρος, ὅπου ὁ καταῤῥάκτης ἐβυθίζετο εἰς ὑπόγειον βάραθρον, ἐστράφη περὶ τὸν λίθινον τοῖχον ὃν παρηκολούθει, καὶ ἀπροσδόκητον θέαμα παρέστη αἴφνης εἰς τὰ βλέμματά του. Τὸ σπήλαιον ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιστρέφον ἐσχηματίζετο ἐνταῦθα εἰς αἴθουσαν κυκλοτερῆ καὶ εὐρεῖαν. Μεγάλη πυρὰ ξύλων πεύκης, ἧς ὁ καπνὸς διέφευγε διὰ κρυπτῶν σχισμάδων τῆς ὀροφῆς, ἐφώτιζε τὸ μέσον τοῦ ἄντρου, ἀφίνουσα βεβυθισμένους εἰς σκότος τοὺς ἀπωτέρους μυχούς. Πέριξ δ' αὐτῆς ἐκάθηντο σιωπηλοὶ καὶ μὲ φοβερὰν τοῦ προσώπου ἔκφρασιν τεσσαράκοντα ἔνοπλοι, οἵτινες, ἀκούσαντες τῶν εἰσελθόντων τὰ βήματα, ἐταράχθησαν κατ' ἀρχὰς, καὶ ἤπλωσαν τὰς χεῖράς των εἰς τὰ ξίφη. Ἀλλ' ἅμα ὁ Χαμάρετος προύχώρησε πρὸς τὸν κύκλον τὸν φωτιζόμενον ὑπὸ τῆς πυρᾶς, εἷς τῶν περικαθημένων, ἀνὴρ ἀθλητικὸς, δασεῖαν κόμην καὶ μέλανα ἔχων πώγωνα, μέλαινας δ' ἐνδεδυμένος ἀρνακίδας, αἵτινες ἔδιδον παράδοξόν τινα καὶ ἀγρίαν ἔκφρασιν εἰς τὴν ὄψιν του, ἀναπηδήσας ἔλαβεν εἰς τὴν στιβαρὰν χεῖρά του τὴν χεῖρα τοῦ Χαμαρέτου, καὶ τὴν ἐκλόνησεν ὡς ἂν ἤθελε νὰ τὴν ἐξαρθρώσῃ.

— Λακεδαίμων! εἶπε. Δόξα πατρί! Τώρα εἴμεθα πλήρεις! Ἀλλὰ εἴμεθα, νομίζω, καὶ περισσότερον παρὰ πλήρεις, ἐπρόσθεσε, λοξὸν ἀκοντίζον βλέμμα πρὸς τὸν Πετραλείφαν.

— Φίλος, ἀπεκρίθη ὁ Χαμάρετος, ἐννοήσας τοῦ βλέμματος ἐκείνου τὴν ὑποψίαν. Μᾶς φέρει τὴν ὑπόσχεσιν τῆς συμπράξεως τοῦ αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος.

— Δόξα πατρί! ἐπανέλαβεν ὁ ἄγριος πολεμιστὴς, τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Πετραλείφαν. Ἀπὸ πέρατος μέχρι πέρατος τοῦ κράτους, ὅλοι μία ψυχὴ καὶ μία καρδία! Δόξα πατρί!

— Τὸ εὐσεβὲς ἐπιφώνημα τοῦτο δὲν μοὶ προδίδει τὸν ἀνδρεῖον Βουτσαρᾶν; ἠρώτησεν ὁ Πετραλείφας ἐκπεπληγμένος.

— Ἰὸν ἐπιλεγόμενον *Δόξα πατρί*, εἶπεν οὗτος ἀνακαγχάζων. Ἀναμφιβόλως.

— Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ καρδίαι σὲ ἔκλαυσαν, ἡρωϊκὲ τῆς Γόρτυνος πρόμαχε! ἀπεκρίθη ὁ γέρων. Ἡ φήμη διέδωκεν ὅτι ἐτάφης ὑπὸ τὰ ἐρείπιά της. Εὐτυχία εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ἡ φήμη ἦτον ψευδής.

— Ἡ ὥρα μου, εἶπεν αὐτὸς, εἶχε κτυπήσει, ἀλλ' ὁ θεὸς ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ μ' ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Δόξα πατρί. Ἴσως μ' ἐπιφυλάττει εἰς τὸν πυθμένα τῆς πικρᾶς φιάλης σταγόνα τινὰ ἐκδικήσεως!

— Καὶ ποῦ κατοικεῖς, ἐν ᾧ ἡ πατρίς σου σὲ νομίζει θανόντα;

— Εἰς τὰ ὄρη ὅπου δὲν ὑπάρχει δουλεία. Μετὰ τῶν θηρίων μακρὰν τῶν τυράννων ζῶ ὡς θηρίον, ἀλλὰ ζῶ ἐλεύθερος, δόξα πατρί!

— Θάῤῥει, ἀνδρεῖε! θαῤῥεῖτε ἀνδρεῖοι φίλοι, εἶπεν ὁ Πετραλείφας πρὸς ὅλην ἀποτεινόμενος τὴν ὁμήγυριν. Ὁ θεὸς δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ του λαοῦ. Δοκιμασίας βαρείας τῷ ἐπέβαλε διὰ τὰς βαρείας του ἁμαρτίας· ἀλλ' εἰς τοὺς ἐγκαρτεροῦντας ἀνήκει ὁ στέφανος τῶν μαρτύρων. Εἰμ' ἐπιτετραμμένος ἀπὸ τὸν Αὐθέντην τῆς Ἑλλάδος νὰ σᾶς βεβαιώσω περὶ τῆς μεγίστης συμπαθείας ἣν ἔχει πρὸς τὰς συμφορὰς τῶν ἀδελφῶν του τῆς Πελοποννήσου. Ἐκθέσατέ τῳ τὰς ἀνάγκας σας, εἰπατέ τῳ τὰς ἐλπίδας σας, καὶ ἡ χείρ του εἶναι τεταμένη πρὸς τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς του.

Μετ' αὐτὸν ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Χαμάρετος· εἶναι χρέος ἡμῶν, εἶπε, νὰ παραφυλάττωμεν ἀγρύπνως τῆς μητρός μας τὸν τάφον, καὶ ἅμα ἀκούσωμεν γογγυσμὸν ἐξερχόμενον ἐξ αὐτοῦ, ἅμα νοήσωμεν ὅτι εἶναι σωτηρίας ἐλπὶς, νὰ εἴμεθα ὀρθοὶ πρὸς βοήθειάν της. Διότι ἐνόμισα ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμὴ νὰ πράξωμεν ὑπὲρ αὐτῆς, σᾶς συνεκάλεσα, ἀρχαῖοι συστρατιῶται!

(Ἀκολουθεῖ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

(Ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παραδόσεων τοῦ Κ. Κ. Π.)

Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. Θ'.

Αἱ ἱστορικαὶ μαρτυρίαι ἢ πηγαὶ εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου σχεδὸν πάντοτε εὐάριθμοι καὶ ἀτελεῖς, πολλάκις δυςερμήνευτοι ἢ ἀντιρατικαί, ἐν γένει δὲ διεσπαρμέναι εἰς ἀπείρους Ἕλληνας, Ῥωμαίους, Ἰταλοὺς, Γαλάτας, Ἱσπανοὺς, Ἄγγλους, Γερμανοὺς, Ὀθωμανοὺς καὶ ἄλλους ἱστορικοὺς, χρονογράφους, περιηγητάς. Συνεχεῖς καὶ πλήρεις εἰδήσεις οὐδαμοῦ περὶ οὐδεμιᾶς ἐποχῆς τῆς μέχρι τοῦ 1821 ἔτους Ἑλληνικῆς Ἱστορίας εὑρίσκομεν. Καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι τὸ ἔθνος ἐθεωρεῖτο καθ' ἑαυτὸ ὡς νεκρὸν, οὐδ' ἐμνημονεύετο ἐνίοτε εἰμὴ ἤτοι ὡς λείψανον τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου καὶ τριςενδόξου λαοῦ, ἤτοι ὡς παράρτημα τῶν διαφόρων αὐτοῦ κυριάρχων. Ἔπρεπε νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ μέγα τῆς ἐπαναστάσεως δρᾶμα, καὶ τὸ ἔθνος νὰ σαλπίσῃ τρὶς, ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἐν Ἄστρει, καὶ ἐν Τροιζῆνι, ὅτι ζῇ καὶ ζήσει, ἔπρεπε νὰ πλημμυρήσῃ ἡ Ἀνατολὴ αἵματος καὶ ἐπὶ ἑννεατηρίδα ὅλην οἱ μὲν Ἕλληνικοὶ στόλοι νὰ περιαγάγωσι τὴν νικηφόρον Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀπὸ Καφηρέως μέχρι Μυκάλης, καὶ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας μέχρι Βοσπόρου, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ τάγματα νὰ ὑποστήσωσι τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα ἀπὸ Ταινάρου μέχρις Ἀθωνος, διὰ νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος Λάζαρος πνέει ἔτι καὶ ἐρρῶσται. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ὥςτε ὁ ἄνθρωπος δὲν κρίνει τὰ πράγματα εἰμὴ ἐκ τῶν ψηλαφητῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, καὶ, ἐὰν μὴ ἴδῃ οὐ μὴ πιστεύσῃ, εὐτυχὴς, ἐὰν καὶ ἰδὼν πιστεύσῃ καὶ νοήσῃ, καὶ δὲν πάθῃ ὅ,τι, ὡς εἴδομεν, ἔπαθαν ἄνδρες σοφοὶ καὶ εὐφυεῖς βεβαιώσαντες, ὅτι τὸ ἔθνος τὸ δὸν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δείγματα ἐθνισμοῦ, δὲν εἶναι ἔθνος!

Ὅθεν δὲν πρόκειται ἤδη νὰ εἰςέλθωμεν εἰς οἰκοδόμημα ἱστορικὸν προκατεσκευασμένον καὶ προευτρεπισμένον, ἄλλο ἔργον μὴ ἔχοντες εἰμὴ νὰ τὸ διεξέλθωμεν μὲ τὸν λύχνον τῆς ἐπιστήμης εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ τὸ γνωρίσωμεν καὶ νὰ τὸ ἐκτιμήσωμεν δεόντως, ἀλλὰ πρόκειται πρὸ πάντων νὰ κατασκευάσωμεν τὸ μνημεῖον τοῦτο καὶ νὰ τὸ κατασκευάσωμεν ἀπὸ ὕλης εὐθρύπτου καὶ ἐλλειποῦς, πρόκειται, ὡς ἔλεγεν ἱστορικὸς περιώνυμος περὶ ἄλλης τινὸς ἱστορίας, νὰ καταλάβωμεν διὰ πολλῶν ἐρευνῶν καὶ σκέψεων τὴν ἔννοιαν εἰδήσεων ἀσυναρτήτων καὶ εὐαρίθμων, καὶ διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ νὰ ἐξαγάγωμεν ἀπὸ αὐτῶν τὴν πλήρη, τὴν ζωηρὰν, τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς ἱστορίας. Ἔργον δυςχερέστατον, εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐπικαλοῦμαι τὴν φιλοπατρίαν, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἐπιμονὴν ἁπάσης τῆς νέας Ἑλληνικῆς γενεᾶς!

Κατ' εὐτυχίαν ἡ Εὐρώπη, ἥτις δὲν μᾶς ἐγκατέλιπεν εἰς τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ἠθέλησε νὰ μὰς συνδράμῃ καὶ εἰς τοῦτον τὸν οὐδὲν ἧττον ἱερὸν ἀγῶνα τῆς ἱστορικῆς μας ἀναβιώσεως. Ἅμα δὲ πεισθεῖσα περὶ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως, ἐπεχείρησε τὴν μελέτην τῆς ἱστορικῆς. Καὶ παρατηρήσατε τὸ κλεινὸν τοῦτο πλεονεκτημα τῆς ἐλευθερίας, ἥτις οὐ μόνον τιμᾷ τὰς γενεὰς τὰς ἀναδεχομένας τὸν ἔσχατον ὑπὲρ αὐτῆς κίνδυνον, ἀλλ' ἀγλαΐζει εἰς τὰ ὄμματα τῆς οἰκουμένης καὶ αὐτοὺς αὐτῶν τοὺς προγόνους.

Ἀκολουθοῦντες τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐκδοθεισῶν διαφόρων συγγραφῶν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εὐχαρίστως ἀναφέρομεν πρώτας τὰς ἐρεύνας τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ φιλοπόνου, τοῦ φιλέλληνος Γαλλου Βύχωνος. Οὗτος ἐπιλαβόμενος τοῦ ἔργου ἀπὸ τοῦ 1825 ἔτους, ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Φραγκικῆς Κυριαρχίας. Καὶ δὲν ἔγραψε μὲν κυρίως ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἀλλὰ συνήθροισεν ὕλην ἄφθονον καὶ πολύτιμον, διευκρινήσας αὐτὴν πολλάκις διὰ σημειώσεων, διὰ μεταφράσεων, διὰ πραγματειῶν λόγου ἀξίων. Ὁ θάνατος μόνος ἔθηκε πρό τινων μηνῶν τέλος εἰς τὴν ἀκάματον τοῦ ἀνδρὸς δραστηριότητα, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα συμποσοῦνται ἤδη εἰς 11 τόμους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὀγκώδεις. Ἐὰν ἦναι βέβαιον ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη ἀπαιτεῖ δύο ἀρετὰς σπανίως εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον συνηνωμένας, τὴν περὶ τὰς πηγὰς ἔρευναν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν αὐτῶν ἐπεξεργασίαν, ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ Βύχων κατεῖχε τῆς πρώτης τὸν ἀνώτατον βαθμόν. Ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν αὐτῷ τοσούτῳ πλείονας χάριτας, ὅσῳ ἡ παροῦσα τῆς ἱστορίας μας ἐποχὴ χρείαν ἔχει ταύτης μαλιστα τῆς ἀρετῆς. Ἡ παρ' αὐτοῦ πρώτου γενομένη ἔκδοσις τῶν περιφήμων *Χρονικῶν τῶν ἐν Μωρέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων*, τὸ παρ' αὐτοῦ πρώτου ἐσχάτως καὶ ἀνακαλυφθὲν καὶ ἐκδοθὲν Γαλλικὸν κείμενον τῶν Χρονικῶν τούτων, καὶ αἱ ἄπειροι ἄλλαι γεωγραφικαί, πολιτειογραφικαί, ἱστορικαί, νομισματικαὶ καὶ διπλωματικαὶ πληροφορίαι τὰς ὁποίας περιέλαβεν εἰς τὰς συλλογάς του διέχυσαν, εἰς τὴν περίοδον τῆς κατὰ τὴν Ἑλλάδα Φραγκικῆς Κυριαρχίας πολὺ πλειότερον φῶς ἢ ὅ,τι ἤθελε πράξει ἡ εὐφυεστέρα ἱστορικὴ τέχνη ἐστερημένη τῶν ἀπαραιτήτων ἐκείνων βοηθημάτων.

Παντάπασιν ἀντιθέτου ἀξίας εἶναι ἡ κατὰ τὸν μεσαίωνα Πελοποννησιακὴ Ἱστορία τοῦ Ἰακώβου Φαλμεραϋέρου, τοῦ ὁποίου εἰς τὴν Ἑλλάδα γνωρίζομεν συνήθως τὸ ὄνομα μᾶλλον ἢ τὸ ἔργον. Λαμπρὰ ἱστορικὴ ἀφήγησις ἐπικαλύπτει ἐνταῦθα ἐπισφαλῆ τὸ πλεῖστον μελέτην τῶν πηγῶν. Κατὰ δυςτυχίαν δὲ καὶ ἡ βάσις, ἡ θεμελιώδης ἰδέα τοῦ συγγραφέως εἶναι ἐσφαλμένη. Αὐτὸς εἶναι ὁ Γερμανὸς ὁ ἀγωνισθεὶς νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἐντελῆ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐξάλειψιν, τὸ δὲ χείριστον, ὁ θελήσας νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου συστήματος τὰ θανάσιμα ἐκεῖνα ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος συμπεράσματα. Πολλὰ ἐρρέθησαν περὶ τῶν αἰτίων ἀφ' ὧν ὡρμήθη εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν παραδοξολογίαν ταύτην καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν, ὅτι ὀλεθρία τις πολιτικὴ δὲν ἦτο ἀμέτοχος εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς παγίδος ταύτης, τῆς στηθείσης εἰς τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης εὐπιστίαν. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲ νομίζω, ὅτι ἡ φιλολογικὴ φιλοδοξία, ἥτις οὔτε ὀλιγώτερον σφοδρὰ, οὔτε ὀλιγώτερον τυφλὴ εἶναι ὅλων τῶν ἄλλων κλάδων τοῦ δεινοῦ ἐκείνου πάθους, παρέσυρε τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον ἢ πᾶσα ἄλλη αἰτία. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Εὐρώπη ἅπασα ἐνθουσιῶσα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει τοὺς ἀπογόνους τῶν ἐν Θερμοπύλαις καὶ ἐν Πλαταιαῖς ἀγωνισθέντων ἡρώων ἀνανεοῦντας τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων αὐτῶν, καὶ μιᾷ φωνῇ ἐκραύγαζεν ὅτι εἶναι αἰσχύνη νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν ἔρημοι πάσης συνδρομῆς, κινδυνεύοντες περὶ τῶν ὅλων, οἱ παῖδες τοῦ λαοῦ ἐκείνου εἰς ὃν ὁ κόσμος ὀφείλει τὸν πολιτισμόν του, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐνόμισεν ὅτι θέλει προξενήσει σφοδρὸν εἰς τὰ πνεύματα ἀντιπερισπασμὸν καὶ ἐρελκύσει εἰς ἑαυτὸν τὴν κοινὴν προςοχὴν, ἐὰν ἐξελθὼν ἐν τῷ μέσῳ εἴπῃ. Λαοὶ καὶ ἡγεμόνες, οἱ ὀργῶντες νὰ χύσετε τὸ αἷμα καὶ τοὺς θησαυρούς σας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τούτου τὸ ὁποῖον ὑπολαμβάνετε ἀπόγονον τῶν πατέρων τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, μεγάλης ἀπάτης, εἴσθε θύματα! Τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐκεῖνο ἔθνος ἐξέλιπε πρὸ καιροῦ ἀπὸ τοῦ προςώπου τῆς γῆς, αὐτοὶ δὲ οἱ νομιζόμενοι κληρονόμοι τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς εὐφυΐας ἐκείνου εἶναι ὄχλος ἄθλιος καὶ ἐλεεινὸς Σλάυων καὶ Ἀλβανῶν. Ἰδοὺ ἱστορικαὶ, ἰδοὺ γεωγραφικαὶ ἀποδείξεις! Μὴ γίνεσθε ἄρα γελοῖοι ἐνθουσιῶντες περὶ ὄντος ἀνυπάρκτου, περὶ σκιᾶς, περὶ ἀνδρεικέλου· μὴ γίνεσθε ἄδικοι νέμοντες δικαιώματα κληρονομίας εἰς νόθους! Ἐπειδὴ θέλετε νὰ βοηθήσετε τοὺς λεγομένους τούτους Ἕλληνας, διατί δὲν βοηθεῖτε ἐπίσης τοὺς Σέρβους, τοὺς Μοντενεγρίνους; διατί μάλιστα ὄχι αὐτοὺς μᾶλλον ἢ ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰ μὲν κατορθώματα εἶναι πολὺ κατώτερα, τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς ὑπάρξεως οὐδὲν ἧττον ἀμφίβολα καὶ ἀσθενῆ; Καὶ ταῦτα διαλογιζόμενος, καὶ ἤδη ἐπιχαίρων διὰ τὴν πρόχειρον αὐτοῦ δόξαν, ἀλείφεται πρὸς τὸν ἀνίερον ἐκεῖνον ἀγῶνα, καὶ (καθὼς σᾶς εἶπον ἤδη, εὐχαρίστως δ' ἐπαναλαμβάνω, διότι ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ διατρανῶμεν τὰ προτερήματα τῶν ἀντιπάλων μας) καταβάλλει εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του εὐφυΐαν ἔξοχον, εὐγλωττίαν λαμπράν, πολυμάθειαν ἐνίοτε, ὄχι κοινήν. Ἀλλὰ, ὑπεράνω τῆς εὐφυΐας, τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς πολυμαθείας ὑπάρχει δύναμίς τις, ἥτις, ὅταν δὲν ἦναι μετ' αὐτῶν συνηνωμένη, καθίστησιν αὐτὰς ματαίας, ἡ δὲ δύναμις ἐκείνη εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὁ Γερμανὸς οὗτος παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ἐσφαλμένην ἐποψίν του, περιέπεσεν ἐξ ἀνάγκης εἰς ἀπείρους ἀντιφάσεις καὶ ὑπερβολὰς, ἐκολόβωσε καὶ ἐνόθευσε τὰς πηγὰς καὶ περιέστη πολλάκις εἰς παραδόξους παραλογισμούς· ἡ δὲ καλλιέπεια αὐτοῦ δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ τὸν διασώσῃ ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν καταδίκην τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐπιςήμης· τιμωρίαν δεινὴν, ἀλλὰ δικαίαν τῶν ἀνθρώπων οἵτινες λαβόντες παρὰ τοῦ θεοῦ τὸ ἱερὸν τῆς εὐφυΐας πῦρ, τὸ κατασπαθῶσιν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀδικίας. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Ἰακώβου Φαλμεραϋέρου· μὴ νομίσετε δὲ ὅτι, τοιοῦτον ὄν, δὲν θέλει μᾶς χρησιμεύσει. Ἀληθὲς, ὅτι ἐνίοτε, ἀντὶ εὐκολιῶν, θέλομεν ἀπαντήσει ὡς ἐξ αὐτοῦ δυςχερείας εἰς τὸν δρόμον μας, βιαζόμενοι νὰ ἀνασκευάζωμεν τὰς παρεξηγήσεις καὶ τὰ σοφίσματά του. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ ἔργον περιέχει ἐνίοτε ἀξίας λόγου ἐρεύνας καὶ ὀρθὰς κρίσεις, ἀφ' ὧν θέλομεν ὠφεληθῆ οὐκ ὀλίγον. Πολλάκις ὁ ἄνθρωπος, καίπερ διώκων ἐσφαλμένον τινὰ σκοπὸν, διὰ τῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους καταβάλλει πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ συντελεῖ καὶ ἄκων εἰς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν οὐδόλως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν. Τοιουτοτρόπως ἡ Χημεία καὶ αὐτὴ ἡ Ἰατρικὴ πολὺ ὠφελήθησαν ἀπὸ τὰς ματαιοπόνους ἀποπείρας τῶν Ἀλχημικῶν.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξέδωκεν, ἐκτὸς τοῦ κεφαλαιώδους τούτου περὶ τῆς Πελοποννήσου ἔργου του, καί τινα εἰδικὴν πραγματείαν περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τὴν ὁποίαν ἡ ὑπὸ τῶν Σλάυων κατάληψις τῆς Ἑλλάδος ἔσχεν εἰς τὴν τύχην τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς. Ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι ἀσθενεστέρα, εἰ δυνατὸν, τῆς κυρίας συγγραφῆς.

Τῷ 1830, ὁ Ἄγγλος Ἐμέρσων ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως μέχρι τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου. Ἀπὸ μόνης τῆς ἐπιγραφῆς βλέπετε ὅτι ἡ ἰδέα τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἱστορίας εἶχεν ἤδη λάβει ὅλην αὐτῆς τὴν ἀνάπτυξιν· διότι ὁ μὲν Βύχων εἶχεν ἐπιχειρήσει ἁπλῶς ἐρεύνας περὶ μιᾶς καὶ μόνης ἐποχῆς τῆς ἱστορίας μας. Ὁ Φαλμεραΰερος ἔγραψε τὴν ἱστορίαν ἑνὸς μέρους τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταύτην μέχρι τινός. Ὁ δὲ Ἐμέρσων πρῶτος γράφει τὴν ὅλην ἱστορίαν τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ἂν κατὰ τοῦτο τὸ ἔργον εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, περὶ τὰ καθέκαστα χωλαίνει· ἡ δὲ περὶ τούτων κρίσις εἰμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο ἀντίθετα συμπεράσματα. Μέχρι τῆς Φραγκικῆς Κυριαρχίας, τὸ ἔργον εἶναι σφόδρα ἐπίτομον, ἀτελὲς, ἥκιστα χρήσιμον, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης πληρέστερον, ἐρευνητικώτερον, χρησιμώτερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀτελῶς ἐπεξεργασθεῖσα ἐποχὴ τῆς εἰςβολῆς τῶν βαρβάρων, τῆς εἰςαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος, εἶναι κυρίως ἡ περίοδος τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους ἀναμορφώσεως, ἕπεται, ὅτι ἡ Ἐμερσωνικὴ ἱστορία δὲν εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱστορία ὁλοσχερὴς, πλήρης, ἐξηγοῦσα τὰ αἴτια καὶ συνεπαγομένη τὰ συμπεράσματα, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς βοήθημα ἀξιόλογον ἀπὸ τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς.

Ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Γουλιέλμος Ζυγκείζενος ἐσχεδίασεν ἔτι μεγαλήτερον τοῦ Ἐμέρσωνος ἱστορικὸν πρόγραμμα, διότι ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτάτων· καὶ ἐξέδωκεν, ἐν ἔτει μὲν 1832 τὸ πρῶτον μέρος τὸ περιλαμβάνον τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν μέχρι τῆς περὶ τὰ μέσα τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος μ. χ. ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ῥογέρου· ἐν ἔτει δὲ 1840, τὸ τελευταῖον μέρος τὸ περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως· ἡ δὲ περὶ τῶν ἐν τῷ

μεταξὺ τούτῳ χρόνων ἱστορία αὐτοῦ εἶναι εἰς ἐτίνου τὸ ὁποῖον πραγματεύονται, ἐξ ὧν ἀρκοῦμαι νὰ σᾶς ἀναφέρω ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ, τὰ ἑξῆς·

1ον Τὸ ἱστορικὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος δοκίμιον καὶ αὐτὸν τὸν Λάσκαριν τοῦ Γάλλου Οὐϊλλεμαίνου. Πότὲ γενναιότερα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἰσθήματα δὲν ἐξεφράσθησαν εἰς χαριεστέραν καὶ ὑψηλοτέραν γλῶσσαν.

2ον Τὴν γαλλιστὶ γραφεῖσαν ἐπίτομον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἱστορίαν τοῦ μακαρίτου Ἰωκώβου Ῥίζου τοῦ Νερουλοῦ·

3ον Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ πρώτου Τόμου τῆς συγγραφῆς τοῦ Γεωργίου Μάουρερ, τῆς ἐπιγραφομένης *Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος* περιέχον ὕλην πολύτιμον ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυριαρχίας.

4ον Τὴν περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας μέχρι τῆς τῶν Ἀντωνίνων, λατινιστὶ γεγραμμένην πραγματείαν τοῦ Ahrens.

5ον Τὴν λατινιστὶ ἐπίσης γεγραμμένην περὶ Θεσσαλονίκης πραγματείαν τοῦ Τάφελ.

6ον Τὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κυριαρχίας τῶν Ἐνετῶν, ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Ῥάγκου· ἔργον μικρὸν μὲν, ἀλλ' ἀνεκτίμητον, διότι συνετάχθη ὁλόκληρον ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἐνετίας ἐπισήμων ἐκθέσεων τῶν διοικητῶν τῆς δημοκρατίας.

7ον Τὸν *Ἑλληνομνήμονα* τοῦ σοφοῦ Α. Μουστοξύδου, ἐν ᾧ ἡ ἀδάμαστος αὐτοῦ πολυμάθεια συγκαταβαίνει ἀπὸ τῶν σπουδαιοτάτων ἱστορικῶν εἰδήσεων εἰς λεπτομερεῖς περὶ τῶν ἀτόμων πληροφορίας, τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ μόνον ὁ μὴ εἰδὼς ὅτι ἐκ τοῦ συνόλου τοιούτων μάλιστα πληροφοριῶν συνάγεται τὸ ἀληθὲς πνεῦμα πάσης ἐποχῆς.

8ον Τὴν *πρώτην* καὶ *δευτέραν* ἐποχὴν τοῦ ἱστορικοῦ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας δοκιμίου τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος.

9ον Τὴν ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1815 ἀνωνύμως ἐκδοθεῖσαν ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας, ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς ὁποίας τόμῳ ὑπάρχει καὶ ἐπιτομὴ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν πολιτεύματος.

10ον Τὸν πρῶτον Τόμον τῆς ὑπὸ τοῦ Πουκευίλλου συγγραφείσης ἱστορίας τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος.

11ον Τὰς παρ' ἐμοῦ ἐκδοθείσας δύο μικρὰς Πραγματείας περὶ τῆς ἐποικήσεως Σλαυϊκῶν τινων φυλῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ περὶ τοῦ ἔτους τῆς ὑπὸ τοῦ Μομμίου ἁλώσεως τῆς Κορίνθου.

Τελευταῖον, τὰ πολυπληθῆ ἔργα τὰ περὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ Βυζαντικῆς Ἱστορίας, τὰ περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Σλαυϊκῶν φυλῶν καὶ τῶν Σταυροφοριῶν, τὰ περὶ τῆς Ἐνετικῆς καὶ Ὀθωμανικῆς ἱστορίας αὐξάνουσι μὲν τὰ βοηθήματα ὅσα παρέχει ἡμῖν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐπεισοδιώδη τρόπον καθ' ὃν ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν φυσικῷ τῷ λόγῳ μὴ Ἑλληνικὴν αὐτῶν ἔποψιν, δὲν ἐλαττόνουσι πολὺ τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν διὰ τὸ εὐάριθμον τῶν πηγῶν καὶ τὸ ἀναγκαίως ἀτελὲς τῶν

εἰκοτέρον εἰς τὸ ἀντικείμενόν μας ἀναγομένων ἱστορικῶν ἔργων καὶ πραγματειῶν.

Ἤδη δὲ, καταστρέφων τὸν παρόντα εἰσαγωγικὸν λόγον, ὁμολογῶ ὅτι πολλάκις ἀφορῶν εἰς τὰς δυσχερείας ἐκείνας, εἰς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, εἰς τὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις μου, εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας μου, πολλάκις ἀπεδειλίασα πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐδίστασα. καὶ ταύτην ἔτι τὴν στιγμὴν καθ' ἣν σᾶς ὁμιλῶ διστάζω ἂν ἀξιωθῶ νὰ φθάσω εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ. Ἀλλὰ παρηγοροῦμαι ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τούτους τοῦ Πολυβίου· « Πέπεισμαι μὲν γάρ... οὐκ ἀργήσειν τὴν ὑπόθεσιν, οὐδ' ἀπορήσειν ἀνδρῶν ἀξιοχρέων· διὰ τὸ κάλλος πολλοὺς κατεγγυηθήσεσθαι καὶ σπουδάσειν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν αὐτήν. »

ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΟΡΟΣ ΣΙΝΑ.

(Ἀπόσπασμα ἡμερολογίου ἀνεκδότου.)

... Τέλος στραφέντες περὶ βράχον ὀγκωδέστατον, παρετηρήσαμεν τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ... ἤμην δὲ τοσοῦτον καταβεβλημμένος ὑπὸ τοῦ κόπου, τοῦ καύσωνος καὶ τῆς δίψης, ὥστε μόλις ἐδυνάμην νὰ ἀνοίγω ἐνίοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ ῥίπτω βλέμμα ἀνυπόμονον πρὸς τὸ πολυπόθητον τέλος τῶν παθημάτων μας. Ἐπειδὴ πρὸ ἡμερῶν δὲν εἶχον ἀναπαυθῆ ὑπὸ σκιὰν δένδρου, ὁ κῆπος περὶ τὸν τοῖχον τοῦ ὁποίου ἐβαδίζομεν, μ' ἐφάνη τρὶς μεγαλήτερος ἀφ' ὅσον πραγματικῶς ἦτον, καὶ διὰ νὰ φθάσω ταχύτερον ἤθελον εὐχαρίστως ψηρίσει τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν παντελῆ ἐξαφάνισίν του. Κατηρώμην ἐκ βάθους καρδίας τὴν πρόνοιαν τῶν μοναχῶν, οἵτινες, τειχίσαντες τὰς πύλας τοῦ μοναστηρίου διὰ τὸν φόβον τῶν Ἀράβων, ἀνασύρουσι τοὺς περιηγητὰς ὡς πάλαι ἐμπορευμάτων δι' ἐργατοκυλίνδρου, μέχρι τοῦ ὕψους παραθύρου κειμένου πλέον τῶν δέκα μέτρων ἄνω τοῦ ἐδάφους. Νὰ γνωρίζῃς ὅτι ὀλίγον ὑπὲρ τὴν κεφαλήν σου εὑρίσκονται καὶ δένδρα, καὶ καρποὶ, καὶ ὕδωρ, καὶ δρόσος, καὶ σκίμποδες μαλακώτατοι, καὶ ἐν τοσούτῳ νὰ περιμένῃς καθήμενος ἐπὶ τραχέως καὶ ζέοντος σάγματος καμήλου, πλησίον τοίχου ἀπορρορήσαντος δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν Γάλλου τινὸς συγγραφέως, ὁλόκληρον τὸν ἥλιον, ἐν τῷ μέσῳ ὁδοῦ πετρώδους καὶ πλήρους κονιορτοῦ, ξηροτέρας καὶ αὐτοῦ σου τοῦ λάρυγγος, καὶ ὑπ' οὐρανὸν ἀνέφελον καταρλέγοντα ὄχι μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμά σου· νὰ περιμένῃς, λέγω, κατατρυχώμενος ἀπὸ τοιούτων παλαιπωριῶν, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ σχοινίου τοῦ μέλλοντος νὰ σὲ ἀναγγείλῃ τὴν ἐλευθερίαν σου, τοῦτο εἶναι τὸ δεινότατον τῶν βασανιστηρίων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ λεπτὰ σὲ φαίνονται ἡμέραι καὶ τὰ δεύτερα αὐτῶν ὧραι. Τάχα οἱ μοναχοὶ ἐκεῖνοι δὲν ὑπεβλήθησάν ποτε εἰς τοιούτου εἴδους τιμωρίαν, καὶ δὲν αἰσθάνονται ὅτι πρέπει νὰ ἐλεῶσι τοὺς πάσχοντας! Ὦ πόσον εἶναι βραδυκίνητοι! Ἐστοχημάτιζον κατὰ νοῦν ὅτι ὁ ἡγούμενος ἐκοιμᾶτο ἐπάνω βαθύτατον ἐντὸς τοῦ δροσερωτέρου τῶν κελλίων του, καὶ ὅτι δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν ἐξυπνίσωσι διὰ νὰ ἀναγνώσῃ τὰ συστατήριά μας, καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μᾶς ἀνασύρωσι.

— Καὶ ἂν δὲν μᾶς δεχθῶσι; μὲ εἶπε κλαίων σχεδὸν ὁ συνοδοιπόρος μου.

Τοιαύτη ἰδέα δὲν εἶχεν ἕως τότε καταβῆ εἰς τὴν κεφαλήν μου· ὅτε ὅμως τὴν ἤκουσα ἔφριξα ὁλόκληρος, καὶ τὴν ἀπέβαλον ὡς ἐμπνευσιν διαβόλου.

— Ἀδύνατον, ἀπεκρίθην, κλίνας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στῆθος.

— Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶμαι τῆς γνώμης σου! Ὄχι μόνον εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ πιθανόν. Παρατήρησε τρεῖς μοναχοὺς οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀτενίζουν· καὶ ἂν πρέπει νὰ κρίνω ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν των, δὲν μᾶς πολυνοστιμεύονται. Βεβαίως δὲν θὰ μᾶς δεχθῶσι· διότι ἀφοῦ ἐκρυφομίλησαν, ἀπεσύρθησαν . . .

Ἐὰν εἶχον δύναμιν ἡρακλείον, ἤθελον ἀμέσως κρημνίσει τὰ τείχη τοῦ μοναστηρίου, καὶ κατασπαράξει ὅλους τοὺς ἀνελεήμονας ἐκείνους μοναχοὺς, οἵτινες εἶχον καὶ ὕδωρ καὶ σκιὰν ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ ὅμως ἐδυσκολεύοντο νὰ δώσωσι καὶ εἰς ἡμᾶς μικρὸν μέρος ἐξ αὐτῶν.

— Λοιπὸν, εἶπον πρὸς τὸν συνοδοιπόρον μου, δὲν μὲ μένει παρὰ ν' ἀποθάνω . . .

— Ζῆσε! ζῆσε! ὑπέλαβε μὲ τόνον φωνῆς χαρμόσυνον· ἐλανθάσθην· ἰδοὺ τὸ σχοινίον. . . καταβαίνει.

Καὶ τῳόντι κατέβαινεν ἔχον ἄγκυστρον εἰς τὴν ἄκραν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρέμασαν οἱ ὁδηγοὶ τὰ ἐπιπλά μας, διότι, κατὰ τὴν παραδεδεγμένην τάξιν, ταῦτα ἀπολαύουσι τοῦ προνομίου τοῦ νὰ προπορεύωνται εἰς τὴν μονήν. Ὅταν ἀνελήφθη καὶ ἡ τελευταία πάλα τὸ σχοινίον κατέβη ἐκ νέου, ἔχον ἀντὶ ἀγκύστρου ῥάβδον ὁριζοντείως δεδεμένην. Καταβάντα τῆς καμήλου οἱ ὁδηγοὶ μ' ἐβοήθησαν νὰ καθήσω ἐπὶ τοῦ κενοφανοῦς τούτου ἱππίου· δράξας δὲ καὶ μὲ τὰς δύω μου χεῖρας τὸ σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀναβαίνῃ, ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον ὃ' οὗ εἶχον εἰσελθεῖ καὶ τὰ ἐπιπλά μου· τότε, ῥωμαλέος τις βραχίων, μ' ἔσυρε εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου τοῦ θυρωροῦ, καὶ κατήσας περιχαρῶς τὸ ἔδαφος, παρετήρουν τὸν μηχανισμὸν τοῦ ἐργατοκυλίνδρου τοῦ προμηθεύσαντός με τὴν ἀνεκλάλητον εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὴν μονήν· τὸ σχοινίον, ὁσάκις καταβαίνει ἢ ἀναβαίνει, ἐκτυλίσσεται ἢ τυλίσσεται περὶ κύλινδρον ὅμοιον μὲ τοὺς ἐργάτας τῶν πλοίων, στρεφόμενον διὰ δοκῶν τὰς ὁποίας κινοῦσι μοναχοί.

Ἄξια παντὸς ἐπαίνου εἶναι ἡ φιλοξενία τῶν πατέρων τῆς μονῆς. Καὶ πρῶτον μὲν ὡδήγησαν ἕκαστον ἡμῶν εἰς *κελλίον* καθαρώτατον καὶ κομψοπρεπῶς διεσκευασμένον, καὶ μᾶς ἄφησαν μόνους διὰ νὰ ἐπιμεληθῶμεν τὰ τῆς ἐνδυμασίας μας· μετ' ὀλίγον δὲ μᾶς ἐπρόσφερον καφὲν, καὶ μᾶς εἰδοποίησαν ὅτι εἶχον ἑτοιμάσει πρόχειρον ἐπιδόρπιον. Μεταβάντες εἰς ἄλλον θάλαμον, εὕρομεν τράπεζαν ἐφ' ἧς εἶχον παρεταθῆ ὠὰ, ῥιζόγαλον, ἀμύγδαλα, γλυκίσματα, τυρίον, ἄρτος σύνωρος, καὶ οἰνόπνευμα ἐκ φοινίκων ἐντὸς τοῦ ἰδίου μοναστηρίου κατεσκευασμένον, τὸ ὁποῖον, συγκερώμενον μὲ ὕδωρ, τέρπει τὸν λάρυγγα.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ γεύματος, εἰσῆλθον ὅλοι οἱ μοναχοὶ εἰς τὴν αἴθουσαν διὰ νὰ μᾶς συγχαρῶσι διὰ τὴν αἰτίαν ἀφιξίν μας, καὶ νὰ ἐξαιτήσωσι τὰς διαταγάς μας. Παρεκαλέσαμεν νὰ μᾶς ἐπιτρέψωσι νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ μοναστήριον, ἂν καὶ ἤμεθα εἰς ἄκρον

λον πόλιν ὀχυρὰν τοῦ μεσαιῶνος. Τὰ ὑψηλὰ τείχη του περικοσμοῦνται δι' ἐπάλξεων, τὰς δὲ τέσσαρας γωνίας κρατύνουσι προμαχῶνες καὶ τηλεβόλα, ἐκπυρσοκροτοῦντα ἐνίοτε κατὰ τῶν Ἀράβων, ὁσάκις παρενοχλοῦσι τοὺς μοναχοὺς δι' αἰτήσεων ἀδιακρίτων, ἢ προτίθενται νὰ διαρπάσωσι τὸν κῆπον, περιφρουρούμενον μὲν ἐπίσης ἀπὸ τείχη, ἀλλὰ λεπτότερα καὶ χαμηλότερα.

Ἄπειροι οἰκοδομαὶ ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ μοναστηρίου, ἐπὶ ἐδάφους ὅμως ἀνωμάλου. Παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἴδομεν καὶ εἰκοσιέξ παρεκκλήσια, τιμώμενα ἐν ὀνόματι διαφόρων Ἁγίων, τέμενος ὀθωμανικὸν ἀνεγερθὲν τὴν ιε'. ἑκατονταετηρίδα διὰ νὰ προφυλάττῃ τὴν μονὴν ἀπὸ τὰς ὁρμὰς τῆς μουσουλμανικῆς θεοβλαβείας, *κελλία* συγκεκοπιακότες· εἷς δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων πατέρων ἀνέλαβε νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγός.

Τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης οἰκοδομηθὲν ἐπιταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς αὐτοκρατορίδος Θεοδώρας, ὁμοιάζει μὲ κοινωνοῦντα μ' ἐξώστας ξυλίνους, πρόδομον φέροντα πρὸς πολλοὺς ξενῶνας, καὶ τέλος δωμάτια καὶ ἐργοστάσια χρήσιμα εἰς κατασκευὴν εἰδῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ μοναστηρίου.

Ἐν πρώτοις ἐπεσκέφθημεν τὴν ἐκκλησίαν· ἡ κατασκευὴ αὐτῆς μετέχουσα βυζαντείου καὶ γοτθικοῦ ρυθμοῦ, περατοῦται δι' ἀψίδος ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς καὶ ἔχει τοίχους κατεστολισμένους ἀπὸ ψηφίδας μουσουργικὰς ὡς τὰς τῆς ἁγίας Σοφίας. Σειρὰ διπλῆ κιόνων μαρμαρίνων, στεφανουμένων μ' ἐπιστύλια ὀγκώδη καὶ ἀξιοπερίεργα διὰ τὸ ποικίλον τῶν κοσμημάτων, ὑποστηρίζουσι καμάρας ἄνωθεν τῶν ὁποίων κεῖνται μικρὰ παράθυρα ὀλίγον ἀπέχοντα τοῦ θόλου, ἢ μᾶλλον τῆς ἐκ γεγλυμμένης κέδρου χρυσῆς ὀρ-

φῆς· Τὰ ἀνάριθμητα καὶ πλουσιώτατα κοσμήματα τοῦ ἁγίου βήματος ἔχουσιν ὅλα μορφὴν καὶ κατασκευὴν ῥωσικήν. Τὸ *τέμπλον* εἶναι ἐκ μαρμάρου ἐρυθροῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἵσταται εἰκὼν κολοσσαία τοῦ Χριστοῦ· ἡ ἀψὶς ἀνηγέρθη ἐπὶ τόπου ἱεροῦ, τὸ δὲ βῆμα κεῖται ἐπὶ τοῦ ἰδίου χωρίου ὅπου ὁ Μωυσῆς, ἐνῷ ἐβόσκετο τὰ ποίμνια τοῦ πενθεροῦ του, ἐλθὼν νὰ ἴδῃ τὴν καιομένην βάτον, ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ τάφος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης εἶναι ἐκ μαρμάρου λευκοῦ, κεκαλυμμένος μὲ τάπητα μεταξωτὸν, καὶ ἐκ οὐρανὸν πολυτελέστατον βαστάζομενον ἀπὸ τέσσαρας στήλας.

— Οὗτος εἶναι, ἠρώτησα τὸν ὁδηγόν μας, ὁ τάφος ὁ περιέχων τὰ λείψανα τῆς Ἁγίας;

— Ὄχι, κύριε! μὲ ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν ἑρμηνεύουσαν λίαν ἐνδόμυχον. Ὁ τάφος οὗτος δὲν περιέχει παρὰ κενὸν σῶμα τῆς Ἁγίας. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν της, οἱ Καθολικοὶ φθονοῦντες τοὺς Ὀρθοδόξους ἔχοντας κειμήλιον τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ κάμῃ μεγάλα θαύματα, ἔκλεψαν τὸ σῶμά της, ἀλλὰ δὲν ἐπιχάρησαν πολὺν καιρόν· διότι μόλις ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ οἱ ἄγγελοι ἁρπάσαντες αὐτὸ τὸ μετέφεραν εἰς τοὺς οὐρανούς.

Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθημεν τὴν βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Βουργάρδος ἐμέτρησεν ἄλλοτε 1700 τόμους Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, καὶ 700 χειρόγραφα ἀραβικὰ, τὰ ὡραιότατα παρεκκλήσια, καθὼς καὶ τὸ ἐπίμηκες ἐστιατώριον, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου, φαίνονται ἐζωγραφισμένα ὁ παράδεισος καὶ ἡ κόλασις.

— Ποίαν ὥραν γεύεσθε; ἠρώτησα τὸν ὁδηγόν μας μοναχόν.

— Γευόμεθα μίαν μόνην φορὰν, μὲ ἀπεκρίθη· τὸ πρωὶ εἰς τὰς 9 ὥρας.

— Καὶ δὲν τρώγετε πλέον τίποτε!

— Ποτὲ μαζῇ ὅλοι· ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου πεινάσῃ τις, τρώγει κάτι τι εἰς τὸ *κελλίον* του.

— Ποῦ εὑρίσκετε κρέας εἰς τοιαύτην ἔρημον;

— Δὲν τρώγομεν κρέας ποτέ· τὸ γεῦμα οὐγκειται ἀπὸ λευκὸν ψωμίον, ἀπὸ χόρτα ἢ ἀπὸ ῥόφημα κατεσκευασμένον ἀπὸ ψωμίον κριθινον, ἀπὸ ῥαφάνας καὶ ἀπὸ ποτὸν φοινίκων.

Τὴν ἐπιοῦσαν παρευρέθην εἰς τὸ γεῦμά των. Πλησίον τῆς θύρας τοῦ ἐστιατωρίου κεῖται ἕδρα ὑψηλὴ, ὅπου εἷς τῶν μοναχῶν ἱστάμενος ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως τὴν θείαν Γραφήν. Ἐνίοτε διακόπτει τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ οἱ μοναχοὶ διακόπτουσιν

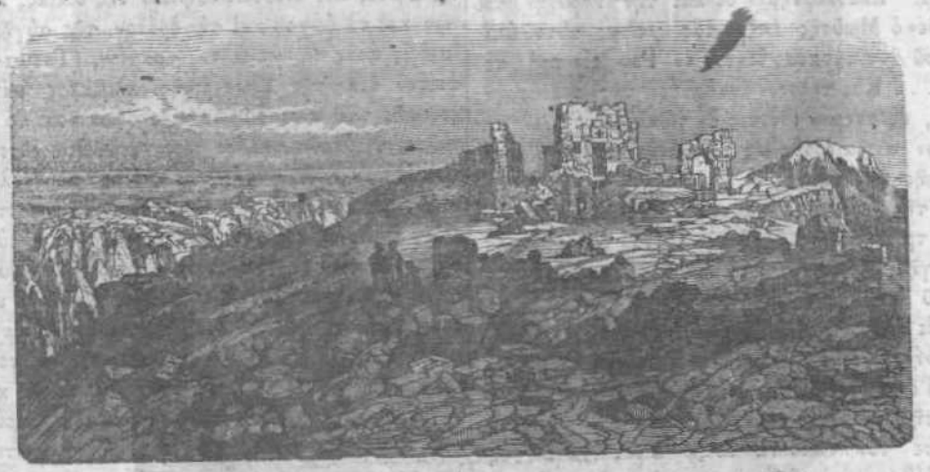

ἐπίσης τὸ γεῦμα διὰ νὰ μελετήσωσι τὰ θεῖα λόγια. Ἅμα ἐτελείωσαν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης, μετέβησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἀναγνώσωσι τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς ἐξώστας διὰ νὰ πίωσι καφέ, ἐξ οὗ ἕκαστος αὐτῶν ἔπιεν ἀνὰ δύω κυαθίσκους τοὐλάχιστον.

Μὲ ὅλην τὴν λιτότητα αὐτὴν, ἢ μᾶλλον ἐξ αἰτίας αὐτῆς, αἱ παρειαὶ τῶν μοναχῶν εἶναι ῥοδόχροοι καὶ ἐρυθροὶ καὶ ἐγείρονται μὲν πολλὰ πρωὶ διὰ νὰ προσευχηθῶσιν, ἀναπαύονται ὅμως δι' ὅλης σχεδὸν τῆς ἡμέρας ἄεργοι· αἱ κύριαι ἀσχολίαι των συνίστανται εἰς τὸν ἀξιοθαύμαστον καθαρισμὸν τῶν δωματίων των, εἰς κατασκευὴν ἐλαίου, οἴνου καὶ οἰνοπνεύματος ἐκ φοινίκων, σταφίδων καὶ ἰσχάδων, καὶ εἰς καλλιέργειαν τοῦ ὡραιοτάτου κήπου των, ὅπου ἐκάθησα πολλάκις ὑπὸ τὴν σκιὰν περικαλλῶν καὶ πολυκάρπων πορτοκαλλεῶν, παρὰ τὴν ὄχθην ῥύακος ῥέοντος καὶ ὅταν αἱ πλεῖσται πηγαὶ τοῦ ὄρους ξηραίνωνται. Ὅλοι οἱ μοναχοὶ ὁμιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν, λαμβάνουσι δὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια ἀπὸ τὸ ἐν Καίρῳ μοναστήριον ἀφ' οὗ ἐξαρτῶνται, εἰς τὸ ὁποῖον συσσωρεύονται αἱ χριστιανικαὶ προσφοραί.

Τὴν ἐπαύριον ἐσηκώθημεν κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, διὰ νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὸ Σινά. Καταβάντες ἀπὸ τὸ μοναστήριον διὰ τῆς αὐτῆς μηχανῆς δι' ἧς εἴχομεν ἀναβῆ, ἐπορεύθημεν διὰ πετρώδους στενωποῦ, ἐστρωμένης ἄλλοτε μὲ μεγάλας πλάκας τὰς ὁποίας κατέστρεψεν ὁ χρόνος ἢ μετετόπισαν. Οἱ χειμαῤῥοι. Ἐνίοτε ὄφεις δρακόντειοι εἰσήρχοντο, ἅμα μᾶς ἔβλεπον, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν βράχων καὶ μεγάλοι καὶ φοβεροὶ σαῦροι τῶν ὁποίων τὸ δῆγμα εἶναι καὶ ὀδυνηρὸν καὶ ἐπικίνδυνον, ἀνορθούμενοι ἐπὶ τῶν ποδῶν των μᾶς ἔβλεπον φοβερωποὶ διαβαίνοντας. Ἤθελον δὲ βεβαίως ῥιφθῆ καθ' ἡμῶν, ἐὰν δὲν ἐφοβοῦντο τὰς ῥάβδους μας.

Πρὸς τὰ μέσα τῆς κατεστραμμένης κλίμακος τὴν ὁποίαν ἀνεβαίνομεν ἀσθμαίνοντες, καὶ ἐνῷ ἀφήκαμεν τὸ ὄρος Χωρὴβ διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ Σινά, ἴδο-

μεν πύλην καμαρωτὴν, καὶ ἐπὶ τοῦ γεισώματος σταυρὸν, ὅστις, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἐνήργησε θαῦμα μέγα. Ἑβραῖός τις, ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν μονὴν διὰ νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ Σινᾶ, ἅμα ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἀπήντησε σταυρὸν σιδηροῦν ὅστις μεταβαίνων πανταχόσε ἔρρασσε τὴν διάβασιν. Καταπληχθεὶς ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦτο, παρεκάλεσε γονυκλιτὶ τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν μοναχὸν νὰ τὸν βαπτίσῃ· οὗτος δὲ σπεύσας τὸν ἀνεγέννησε διὰ τοῦ ὕδατος τῆς παρακειμένης φάραγγος. Ἐξ αἰτίας τοῦ θαύματος τούτου ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολὺ συνήθεια ἥτις κατηργήθη ἐσχάτως, καθ' ἣν μοναχός τις ἵστατο παρὰ τὴν πύλην προσευχόμενος ἀδιακόπως, οὐδ' ἐπετρέπετο εἰς κανένα περιηγητὴν νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ ὄρος τὸ ὁποῖον ἐπάτησε γυμνόπους ὁ Μωυσῆς, ἐὰν πρῶτον, ἐξομολογούμενος εἰς ἐκεῖνον, δὲν ἐλάμβανε τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἡ ἀνάβασίς μας διήρκεσε τέσσαρας ὥρας καὶ ἡμίσειαν περίπου. Κἀμμία σύμπτωσις ἀξία σημειώσεως δὲν διέκοψε τὴν μονοτονίαν τῆς ὁδοιπορίας μας. Ἐνίοτε μόνον ἀνεπαυόμεθα, ἐπειδὴ ὁ καύσων ἦτον πνιγηρὸς, καθήσαντες καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς μεγαλοπρεπεστάτης κυπαρίσσου τῆς παρακειμένης εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ προφήτης Ἠλίας διέμεινεν ἡμέρας τεσσαράκοντα. Ἐπεσκέφθημεν δὲ καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ὅθεν ὁ Μωϋσῆς ἐπῆρε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ ἀντιπαραταχθέντος ἐν Ῥεφιδεὶν πρὸς τὸν Ἀμαλήκ. . . Καὶ τέλος, ἀναβάντες τὰς τελευταίας βαθμίδας, ἐξέστημεν ἰδόντες ἓν τῶν ὡραιοτέρων πανοραμάτων ἅτινα ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ θαυμάσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ταύτης εἶχεν ἀκούσει ὁ Μωυσῆς τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, τὰ λόγια ταῦτα ἀπὸ στόματος τοῦ Θεοῦ·

« Τάδε ἐρεῖς τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· αὐτοὶ ἑωράκατε ὅσα πεποίηκα τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ ἀνέλαβον ὑμᾶς ὡσεὶ ἐπὶ πτερύγων ἀετῶν. »

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ταύτης κορυφῆς ὁ Μωυσῆς παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ δείξῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, καὶ ἤκουσεν, « οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται. »

Τὰ θεῖα ταῦτα λόγια τῆς Γραφῆς ἀνέγνων ἐπὶ τοῦ τόπου ὅπου ὁ Μωυσῆς ἴδε τὰ ὀπίσω τοῦ κυρίου.

Κατὰ τὰς παραδόσεις, ὁ φόβος του ὑπῆρξε τοσούτῳ μέγας, ὥστε ἔτρεμεν ὅλος, καὶ ἡ κεφαλή του κτυπήσασα τὸν βράχον, ἀφῆκεν ἐπ' αὐτοῦ τύπον ἀνεξάλειπτον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μουσουλμάνοι αὐτοί, κτίσαντες τέμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σινᾶ ἀπέναντι τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ, ἠθέλησαν νὰ προικίσωσιν αὐτὸ μὲ δύναμιν θαυματουργόν. Ὅταν ὁ προφήτης μετέβη ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καμήλου ἀπὸ τῆς Μέκας εἰς Ἀραράτ καὶ ἀπὸ Ἀραράτ εἰς τὴν Μέκαν, διῆλθε διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ Σινᾶ· οἱ δὲ Ἄραβες ὁδηγοὶ δεικνύουσιν εἰς τοὺς περιηγητὰς τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν τῆς καμήλου του.

Καὶ ὁ χριστιανικὸς καὶ ὁ ὀθωμανικὸς ναὸς ἐρημοῦνται καὶ κρημνίζονται καθ' ἑκάστην· καὶ ὅμως τὰ ἐν αὐτοῖς ἀναθήματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τοὺς ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος εὐλαβεῖς προσκυνηταί.

Ἐπιστρέφοντες ἐπεσκέφθημεν τὴν πέτραν τοῦ Χωρὴβ, ἀφ' ἧς ἐξήγαγεν ὕδωρ ὁ Μωυσῆς πατάξας αὐτὴν διὰ τῆς ῥάβδου του· εἶναι βράχος ὑψηλὸς τέσσαρα περίπου μέτρα, ἔχων τέσσαρας ἢ πέντε σχισμάδας σχεδὸν ὁριζοντείους, τὴν μίαν ἐπάνω τῆς ἄλλης, συνηνωμένας διὰ μικροῦ ὀχετοῦ κατασκευασθέντος πρὸς εὐκολωτέραν ἐκροὴν τοῦ ὕδατος. Οἱ Ἄραβες σέβονται εἰς ἄκρον τὸν βράχον Μεριβᾶ, οὕτως ὀνομάζουσι τὴν πέτραν τοῦ Χωρὴβ (1), καὶ πιστεύουσιν ὅτι τὰ φύλλα τῶν φυτῶν εἰσαγόμενα εἰς τὰς σχισμάδας θεραπεύουσι τὰς νόσους τῶν καμήλων.

ΕΘΙΜΑ ΙΝΔΙΚΑ.

Φίλε!

Σὲ γράφω ἐκ Δελίας μετὰ τὸ δεύτερον εἰς αὐτὴν ταξείδιόν μου. Ἐπειδὴ τὴν πρώτην φορὰν ἔφθασα μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, δὲν ἐκοιμήθην σχεδὸν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, φλεγόμενος ἀπὸ ἀνυπομονησίαν τοῦ νὰ ἴδω τὴν παλαιὰν μητρόπολιν τοῦ μεγάλου Μογγόλου, κατοικουμένην ἄλλοτε ὑπὸ δύω ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Μόλις διεπέρασαν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἰς τὸν κοιτῶνά μου, καὶ ἐνδυθεὶς ἐξῆλθον τῆς οἰκίας, καταφρονῶν καὶ τὸ ψύχος καὶ τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς. Διευθυνθεὶς πρὸς τὸ μεγάλον τσαμίον, (Τσεμα-Μετσιὶ) ἀνέβην διὰ τῆς ἐξωτερικῆς κλίμακος μέχρι τῆς κορυφῆς τῶν περικόμψων μιναρέδων του· τὸ τσαμίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον πολλοὶ περιηγηταὶ θεωροῦσιν ὡς τὸν ὡραιότερον τῶν κατὰ τὰς Ἰνδίας μουσουλμανικῶν ναῶν, περιζώννυται ὑπὸ λαμπροτάτου περιστυλίου ἐκ λίθου ἐρυθροῦ, καὶ ὑπὸ βαθείας αὔλακος ἐχούσης ἑνὸς σχεδὸν μιλίου περιφέρειαν. Ἕκαστος τῶν δύω μιναρέδων του ἔχει ὕψος 130 ποδῶν, φρέαρ δὲ μέγιστον ἀνωρυγμένον ἐντὸς τοῦ βράχου, παρέχει ὕδωρ ἄφθονον εἰς τοὺς πιστούς. Ἄνωθεν τῶν μιναρέδων τούτων ἐθαύμασα ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὴν ἀπέραντον καθέδραν αὐτοκρατόρων παρελθόντων, κοιμωμένην, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοὺς πόδας μου, καὶ μόλις φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου. Τὸ πανόραμα ἦτον ἐξαίσιον καὶ ἀπαράμιλλον, ἡ δὲ γραφίς μου ἀδυνατεῖ νὰ σὲ τὸ περιγράψῃ.

Καταβὰς ἐπορεύθην διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς ὀνομαζομένης Τζάνδη—Τσὸκ, *ἡ ὁδὸς τῶν χρυσοχόων*, ὅπου ἴδον ἐμπόρους τινὰς ἀνοίγοντας τὰ ἐργαστήριά των. Ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ κατάλυμά μου, ἄνθρωπός τις φορῶν ἔνδυμα κόκκινον, καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τριῶν παιδίων, μ' ἐπλησίασε, καὶ μὲ εἶπε·

— Μὲ ὑπόσχεσαι, ν' ἀγοράσῃς κάτιτι ἀπὸ ἐμέ;

— Καὶ τί ἔχεις νὰ μὲ πωλήσῃς;

— Ὅπλα πλουσιώτατα τὰ ὁποῖα θὰ σὲ πωλήσω πολὺ εὐθυνότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους συναδελφούς μου.

— Δείξεμέ τα.

— Δὲν τὰ ἔχω ἐδῶ· ἀλλ' εἶναι ὡραιότατα.

(1) Μεριβᾶ δὲν ὠνόμασαν οἱ Ἄραβες, ἀλλ' ὁ Μωυσῆς αὐτὸς, τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πέτραν. Ἰδοὺ τί λέγει ἡ Ἔξοδος ἐν κεφ. 17. § 7. « Καὶ ἐκωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Μασσὰ καὶ Μεριβᾶ, (πειρασμὸ καὶ λοιδορήσειν) διὰ τὴν λοιδορίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. » Σημ. τῶν συντακτῶν.

— Ὕπαγε νὰ τὰ φέρῃς ἀμέσως. Ἀλλ' ὁ ἔμπορος δὲν μὲ ἤκουε πλέον· ἔρριπτε περὶ αὐτὸν βλέμματα ἀπελπισίας διότι ἔβλεπε συνερχομένους ὁλονὲν πραγματευτὰς οἵτινες ἤθελον νὰ μὲ πωλήσωσί τι ὡς καὶ αὐτὸς, καὶ μὴ ἔχοντας τὰς χεῖρας κενάς. Μὲ ἠτένιζε δὲ μὲ ἦθος ἱκέτου, καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων.

— Τί ἔχεις; τὸν ἠρώτησα. Διὰ τί λυπεῖσαι; ὑπόσχομαι νὰ σὲ περιμείνω.

— Ὦ! κύριε! δὲν ἠξεύρεις πόσον εἶμαι δυστυχής!

— Τί σὲ συνέβη;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ φέρω τὰ ὅπλα πρὸ τῆς ἑσπέρας.

— Καὶ διὰ τί δὲν ὑπάγεις νὰ τὰ φέρῃς ἀμέσως;

— Ἐξ αἰτίας τοῦ πατρός μου.

— Εἰπέ τον ὅτι βιάζομαι, καὶ ὅτι θ' ἀναχωρήσω ἀπόψε.

— Ἄ, κύριε! ἀπέθανε καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ τὸν καύσω. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀναβάλω. Σὲ παρακαλῶ περίμεινέ με.

Ἐγὼ ὅμως, περιεργείᾳ φερόμενος, ὄχι μόνον ὑπεσχέθην νὰ τὸν περιμείνω, ἀλλὰ καὶ τὸν συνώδευσα εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰούμμου, ὅπου παρεστάθην εἰς τὴν τελετὴν τῆς πυρᾶς. Γραῖα ἀγριοπρόσωπος χύνουσα διὰ τῆς δεξιᾶς ἔλαιον ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ἔκαιεν αὐτὸν διὰ τῆς ἄλλης κρατούσης δᾷδα ἀνημμένην, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος. Μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τοῦ πτώματος, ἡ κόνις ἐρρίφθη ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὁ υἱὸς ἔτρεξε νὰ φέρῃ τὰ ὅπλα, ἅτινα ἦσαν τῳόντι λαμπρά.

Ἀπὸ Δελίας μετέβην μετά τινας ἡμέρας εἰς Ἰαιπόρην, τὴν ὡραιοτέραν ἀναμφιβόλως πόλιν τῶν Ἰνδιῶν.

Γνωρίζεις ἴσως ὅτι οἱ ἡγεμόνες τῶν 220 ἐπικρατειῶν αἵτινες ἢ ὑπάγονται ἀμέσως εἰς τὴν λεγομένην Ἀγγλικὴν ἑταιρίαν ἢ εἶναι ὑποτελεῖς αὐτῆς, διαιροῦνται εἰς τέσσαρας μεγάλας κλάσεις·

Α'. Εἰς τὴν τῶν ἀνεξαρτήτων ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν ἡγεμόνων ὄχι ὅμως καὶ πολιτικῶς.

Β'. Εἰς τὴν τῶν ἡγεμόνων ὅσων τὰ Κράτη διοικοῦνται ὑπὸ ὑπουργοῦ ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὑπαγομένου ὑπὸ τὴν ἄμεσον προσασίαν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς κυβερνήσεως ταύτης τοῦ διαμένοντος παρὰ τῷ ἡγεμόνι.

Γ'. Εἰς τὴν τῶν ἡγεμόνων τῶν ὁποίων τὰ Κράτη διοικοῦνται, ἐν ὀνόματι αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως κατ' εὐθεῖαν.

Δ'. Εἰς τὴν τῶν ἡγεμόνων τῶν καθαιρεθέντων καὶ ὑπὸ σύνταξιν διατελούντων, οἵτινες ὅμως διατηροῦσι τὰ προνόμια τοῦ γένους καὶ τοῦ βαθμοῦ των, ζῶντες κατὰ τὰ περὶ τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων ἔθιμα τῆς πατρίδος των ἀπαραβίαστοι, χωρὶς νὰ ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δικαστηρίων, εἰ μὴ ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων.

Ὁ Ῥαγιὰς τῆς Ἰαιπόρης ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν. καὶ πληρόνει φόρον ἐτήσιον 2,250,000 δραχμῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔφθασεν εἰσέτι εἰς νόμιμον ἡλικίαν, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις ἐπεκτείνεται πανταχοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας, ὠνόμασε τὸν ὑπουργὸν τὸν κυβερνῶντα ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνήλικος.

Ἐπειδὴ ὁ δεκαετὴς οὗτος ἡγεμὼν δὲν μὲ ὑπεδέχθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου, ὑπῆγον νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν ἀρχαίαν πόλιν ὀλίγον ἀπέχουσαν τῆς νεωτέρας. Διαβὰς πλησίον μικρᾶς τινος λίμνης ἴδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς θέαμα πολὺ παράδοξον· ἴδον ἀνθρώπους καθημένους ἐπὶ κροκοδείλων μεγάλων ὡς ἐπὶ ἵππων καὶ περιφερομένους εἰς τὴν ξηράν. Ὁ τρόπος καθ' οὗ δελεάζοντες σύρουσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς λίμνης, ἐντὸς τῆς ὁποίας τοὺς διατηροῦσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τῆς ἱππεύσεως, εἶναι περίεργος· δεικνύουσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ἐντόσθια ζώου νεοσφαγοῦς· αὐτοὶ δὲ ἅμα τὰ παρατηρήσωσιν ἐξέρχονται εἰς τὴν γῆν, δέχονται ἀναβάτας ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ τρέχουσι μετὰ στόματος λαιμάργου καὶ ἀνοικτοῦ κατόπιν τῶν ἐντοσθίων ἅτινα σύρει ἐπὶ πολὺ ὁ κρατῶν αὐτά.

Τὴν ἐπιοῦσαν παρουσιάσθην εἰς τὸν Ῥαγιὰν, ὅστις μ' ἐδέχθη καθήμενος ἐπὶ θρόνου· ἐφόρει κεφαλοδέσμιον ἀδαμαντοκόσμητον, καὶ ἱμάτιον ὁμοιάζον πολὺ τὴν Ἑλληνικὴν φουστανέλλαν, ἀλλὰ ποδῆρες· μανδύλιον δὲ λευκὸν περιετύλισσε τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τῆς κορυφῆς. Ὅταν μὲ ἴδεν εὐχαριστήθη καὶ διὰ διερμηνέως μὲ ἀπέτεινε τὰς τρεῖς ταύτας ἐρωτήσεις.

— Τί κάμνεις;

— Ποία ἡ πατρίς σου;

— Πόσος καιρὸς χρειάζεται διὰ νὰ φθάσῃ τις ἀπὸ ἐδῶ ἐκεῖ;

Φαίνεται ὅτι αἱ ἀποκρίσεις μου τὸν εὐχαρίστησαν, διότι εὐθὺς ἠθέλησε νὰ μὲ δώσῃ δείγματα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιδεξιότητός του. Ἐν πρώτοις ἐσύριξε λέξεις τινὰς Ἀγγλικὰς τὰς ὁποίας εἶχε μάθει μετὰ μεγίστης δυσκολίας παρὰ τοῦ διδασκάλου του, καὶ ἔπειτα, ἀφεὶς τὸν θρόνον του, ἔλαβε τόξον, καὶ ἐξηκόντιζε βέλη κατ' ἐλεφάντων καὶ ἵππων ἐκ χάρτου ἐχόντων ἀνάστημα ὅσον καὶ αὐτός. Ἐνθουσιασθεὶς δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν, ἀπέθετο τὰ βασιλικὰ παράσημα, ἔδρεξε μέγα ξίφος, καὶ ἐκαρατόμησε λέοντα, σύαγρον, τίγριν, δορκάδα καὶ ἄρκτον, ὅλα ὅμως ἐκ χάρτου. Ἅμα ἔπιπτε κατὰ γῆς ἡ κεφαλὴ τοῦ φονευθέντος ζώου, εἶδος ὑγροῦ κοκκίνου ἔῤῥεεν ἀπὸ τοῦ κορμοῦ. Ἡ ἀγωγὴ τῶν ῥαγιάδων νομίζεται ἀτελὴς, ἐὰν δὲν συνειθισθῶσιν ἐνωρὶς εἰς τὸ νὰ χύνωσιν αὐτοὶ καὶ νὰ βλέπωσι νὰ χύνωσιν οἱ ἄλλοι αἷμα.

Μετὰ τὰς ἀνδραγαθίας ταύτας, τὰς ὁποίας ἐχειροκρότουν οἱ παρεστῶτες, ἀνέβη ἵππον θυμοειδῆ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς ἱππασίας, καὶ ὑπὸ δύω ἄλλων πεζῶν βαδιζόντων ἑκατέρωθεν διὰ νὰ τὸν ὑποστηρίζωσιν ἐν ἀνάγκῃ.

Μετὰ τὴν Ἰαιπόρην ἐπεσκέφθην τὴν Συράτην. Ὡς τὸ περιεργότερον ὅλων ὅσα ἴδον εἰς τὴν πόλιν ταύτην σὲ ἀναφέρω τὴν τελετὴν γάμων. Καθὼς βλέπεις εἰς τὴν συναπτομένην εἰκόνα, τὰ συνοικέσια γίνονται ἐνῷ οἱ σύζυγοι εὑρίσκονται εἰσέτι εἰς ἡλικίαν βρεφικήν. Τοὺς στολίζουσι, τοὺς βάλλουσιν ἐντὸς ἁμαξῶν πολυτελῶν, συρομένων ὑπὸ βοῶν ἐστολισμένων ἐπίσης μεγαλοπρεπῶς, καὶ συνοδεύοντες αὐτοὺς, τοὺς περιφέρουσι καθ' ὅλην τὴν πόλιν.

Ἐπειδὴ σκοπεύω νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἄλλα μέρη τῶν

Γάμοι Ἰνδῶν.

Ἰνδιῶν, θέλω σὲ γράψει καὶ νεώτερα περίεργα ἄξια νὰ κοινοποιηθῶσι καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας σου.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὑπάρχουσα ἐνεργείᾳ ἀπὸ τοῦ 1821, ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῆς Μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας. Τὸ συμβεβηκὸς εἶναι μέγα, γόνιμον σπουδαιοτάτων συνεπειῶν! Ἡ Πανδώρα, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἐφημερὶς πολιτική, ὡς ἀνήκουσα ὅμως εἰς τὴν εὐρύχωρον πολιτείαν τῶν γραμμάτων, ἥτις περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν, καὶ περικλείει ἐντὸς τῶν ἀπεράντων αὐτῆς ὁρίων ὁλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν χώραν, ἐπευφημεῖ πρᾶξιν συσφίγγουσαν πρὸ παντὸς ἄλλου τοὺς δεσμούς, οἵτινες πρέπει νὰ συνδέωσι τοὺς εὐαρίθμους κατοίκους τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος μετὰ τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Βεβαίως καὶ πρὸ τῆς ἀναγνωρίσεως ἐπρεσβεύομεν καὶ μετ' αὐτὴν ὁμολογοῦμεν ὅλα τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως πρεσβεύουσι καὶ ὁμολογοῦσιν αὐτὰ οἱ διατελοῦντες ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁμόθρησκοι ἡμῶν· καὶ κἀνεὶς, κἀνεὶς, εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἂς μὴ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡμεῖς οἱ περιβληθέντες πρῶτον τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως καὶ δεύτερον τὸν τῆς πατρίδος, ἐκιβδηλεύσαμεν τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν συνεθηλάσαμεν μετὰ τοῦ γάλακτος τῶν μητέρων ἡμῶν. Ἀλλὰ, χωρισθέντες πολιτικῶς πρὸ 30 ἐτῶν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, θεωρήσαντες πᾶν ἐκκλησιαστικὸν ἀντικείμενον ὡς ἐπέχον τὰ δευτερεῖα καὶ τῶν ἀθλιεστέρων πολιτικῶν συζητήσεων, καταφρονήσαντες τὸν Κλῆρον καὶ μεταχειρισθέντες αὐτὸν ὡς ὄργανον παθῶν καὶ ἐκδικήσεων, λακτίσαντες ἀγνωμόνως τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν ἐπὶ ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἐγεννήσαμεν ὑποψίας τὰς ὁποίας ὑπέθαλψαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἔθνους, ὑπεθάλψαμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι διασύροντες ἀφρόνως ἀλλήλους ὡς αἱρετικοὺς καὶ ἀπίστους.

Δὲν γνωρίζομεν τὸν συνοδικὸν τόμον, οὐδὲ, ἂν ἐγνωρίζομεν αὐτὸν ἔργον ἡμῶν ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ ἀνακρίνωμεν τὸ περιεχόμενον. Ἐὰν ἐγένετο κακῶς, πταίει ἡ ἐξουσία ἥτις δὲν ἐφρόντισε νὰ διεξάξῃ καταλληλότερον τὴν ὑπόθεσιν· δὲν πταίει ὅμως τὸ ἔθνος, διὰ τὸ μέλλον τοῦ ὁποίου ἐθεωρήσαμεν, ἀφότου μάλιστα ἐπεσκέφθημεν τὴν Τουρκίαν, ἀναπόφευκτον τὴν ἀναγνώρισιν.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου κόρη,
Παιδίσκη μόλις ἑπτὰ ἐτῶν,
Τὸν ἀκολούθει κατὰ τὰ ὄρη
Φεύγοντα πλῆθος στρατιωτῶν
Ἡ μαύρης μοίρας Αἰκατερίνη·
Αὐτὴ ὠχρόλευκη ὡς σελήνη,
Ἔρως ὡς Ἥβη ἐνδεδυμένος,
«Πατέρα» ἔκραζε μὲ κλαυθμούς.
Εἰς πᾶν ἐκεῖνος ἴασθημα ξένος,
Δὲν εἶχεν ὦτα καὶ ὀφθαλμούς

Πηδήσας βράχους, πλεύσας ἀβύσσους,
Ἐπώθη μόλις εἰς ἄλλην γῆν·
Ἀλλὰ τοῦ τέκνου του τὰς ἀλύσσους
Καὶ τῆς συζύγου του τὴν σφαγὴν
Ἐκεῖθεν ἔμαθεν· ὀκτὼ χρόνους
Βαθεῖς ἀκούων καρδίας πόνους,
Δι' ἓν τὸν κόσμον πλάσμα ἐρώτα
Κ' ἔκραζε «Κόρη μου ποθεινή!
Εἰς τὰ σκληρά μου ἀκόμη ὦτα
Ἡ παιδική σου ἠχεῖ φωνή»·
Καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀσίας
Τὰ βήματά του περιπλανῶν,
Παρὰ τὰ Μύλασα τῆς Καρίας
Τὸ περιζήτητον εὗρεν ὄν.
«Ἐκεῖ, τὸν εἶπαν, ἡ λυπημένη
Ἐκεῖ ὀλίγας αἶγας ποιμαίνει·
Ἀλλαξοπίστησεν ἡ ἀθλία
Ὑπὸ αὐθέντας Ὀθωμανούς.
Πλὴν τὴν ἐκόλασεν ὀργὴ θεία,
Κ' ἐκλείψεις πάσχει αὐτῆς ὁ νοῦς»
Εἰς ἄκραν ἔστεκε καὶ πρὸς ἕνα
Ἔκλινε κάτω αὐτὴ χρημνὸν·
Ὄμματα στρέφουσα πλανεμένα,
Ὅταν ἐκεῖνος ἦλθε θρηνῶν·
«Αἰκατερίνη! τέκνον μου!» κράζει·
«Αἰκατερίνη!» πάλιν φωνάζει·
Ἀλλὰ ἡ νέα δὲν ἔχει ὦτα,
Καὶ ὡς ἐλίχρυσος μαρανθεὶς
Εἰς τὰ ὠχρά της πλανῶνται νῶτα
Πλεξίδες δύο κόμης ξανθῆς.
«Αἰκατερίνη! δὲν μὲ λυπεῖσαι;
Ὁ γέρων λέγει· ὁ θλιβερὸς
Πατήρ σου εἶμαι· δὲν μ' ἐνθυμεῖσαι;
Τόσον μὲ ἄλλαξεν ὁ καιρὸς;
Τοῦ χωρισμοῦ σου μ' ἔχει ὁ πόνος
Ἀλλοιωμένον, ὄχι ὁ χρόνος...
Σ' ἔχασα βρέφος· σ' εὑρίσκω νέαν·
Ὦ γηρατειά μου εὐτυχῆ!
Τὴν ποθεινήν σου διψῶσα θέαν,
Ἦλθ' εἰς τὰ χείλη μου ἡ ψυχή...»
Οὔτ' ἐκινήθη, οὔτ' ἐθερμάνθη
Αὐτὴ ὡς κρύα πέτρα βουνῶν,
Καὶ οὔτ' ἐνόησεν, οὔτ' αἰσθάνθη·
Ἀλλ' εἰς τὸν ἄσπλαγχνον οὐρανὸν
Ὕψωσε μόνον βλέμμα γαλήνης
Κ' ἔψαλεν ᾆσμα παραφροσύνης·
«*Τὸ Ἅγιόν μου Μῦρον μ' ἐπῆραν*
Οἱ αἱμοβόροι Ὀθωμανοί·
Τὴν οὐρανίαν μ' ἔκλεισαν θύραν·
Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανή».
Κ' ἐκεῖνος ἔκραζε· «Τρισαθλία,
Μὴν ψάλλῃς πλέον!. φρίττω.. ῥιγῶ..
Ἀπεμωράνθης, καὶ ἡ αἰτία
Τῆς δυστυχίας σου εἰμ' ἐγώ'..»
Βαρυκτυπῶντα μέτωπον, στήθη,
Αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ ἀπεκρίθη·
«*Τὸ Ἅγιόν μου μῦρον μ' ἐπῆραν*
Οἱ αἱμοβόροι Ὀθωμανοί.

Τὴν οὐρανίαν μ' ἔκλεισαν θύραν·
Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανή».
Ἔγιναν δύο οἱ ὀφθαλμοί της
Πηγαὶ δακρύου της φλογεροῦ,
Τὸ τελευταῖον ἡ ἐρημῖτις
Σημεῖον ἔκαμε τοῦ σταυροῦ,
Καὶ εἰς τὰ βάραθρα ἐκρημνίσθη.
Καὶ ὁ ψαλμός της συνεδυθίσθη·
«Τὸ *Ἅγιόν μου μῖρον μ' ἐπῆραν*
Οἱ αἱμοβόροι Ὀθωμανοί.
Τὴν οὐρανίαν μ' ἔκλεισαν θύραν·
Δὲν εἶμαι πλέον χριστιανή.»
Καὶ ὁ πατήρ της· «Μὲ ἀπεσπάσθη
Ἀπὸ τοὺς κόλπους μου τοὺς γυμνοὺς,
Καὶ τὸν πατέρατης καταράσθη,
Καὶ εἰς ἀβύσσους καὶ εἰς κρημνοὺς
Μ' ἔρυγε δίχως νὰ μὲ γνωρίσῃ,
Μ' ἔρυγε δίχως νὰ μ' ἐλεήσῃ...
Ὅλην ἐπάνω μου τὴν ὀργήν σου,
Ὅλην ἐξάντλησες, οὐρανέ!..
Ὅλην ἐπάνω μου τὴν γοργήν σου
Φλόγα ἐκένωσες, κεραυνέ!..»

Ἐπὶ τῶν κατανυκτικῶν τούτων στίχων ἔπεσον τὰ βλέμματα ἡμῶν, ὅτε ἠνοίξαμεν κατὰ πρῶτον τὴν Τουρκομάχον Ἑλλάδα τοῦ Κ. Ἀλ. Σούτσου. Ἀνεπολήσαμεν τὰς φρικαλέας ἐκείνας ἡμέρας, ὅτε καὶ ἡμεῖς φεύγοντες τὸν θάνατον καὶ κλαίοντες τὸν θάνατον συγγενῶν καὶ φίλων, ἀπηντῶμεν εἰς τὰς νήσους τοῦ φιλοξένου Αἰγαίου μητέρας Χίας θρηνούσας τὴν στέρησιν φιλτάτων, ὀρφανὰ ζητοῦντα τὰς μητέρας αὐτῶν, καὶ πατέρας ἑτοιμαζομένους νὰ τρέξωσιν εἰς ἀναζήτησιν, ὡς ὁ ἀτυχὴς Ἰωάννης Γαλάτης, τέκνων ἐξανδραποδισθέντων! καὶ εἴπομεν ὅτι ὁ Ἀλ. Σοῦτσος, παρεισάξας εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ σπαραξικάρδιον τοῦτο ἐπεισόδιον, περιέγραψε μετ' ἀληθοῦς συναισθήσεως καὶ ζωηροτάτων χρωμάτων τὴν ὀδύνην, τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν ἀγωνίαν ὅλων τῶν βαρυαλγῶν τῆς Χίου γονέων, ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τῆς πολυκλαύστου αὐτῶν πατρίδος!

Μετὰ ταῦτα ἀνέγνωμεν καὶ ὁλόκληρα τὰ τέσσαρα ἄσματα τῆς Τουρκομάχου Ἑλλάδος. Ἀκούσαντες πολλὰς καὶ διαφόρους κρίσεις, ὀλίγον ὅμως εὐνοϊκὰς, περὶ αὐτῆς, δὲν θέλομεν ἴσως λογισθῆ τολμηροὶ ἐὰν ὑποδείξωμεν τὰς γενικωτέρας ἀρχὰς καθ' ἃς ἐθεωρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐπικὸν τοῦτο ποίημα.

Καθὼς ὁπόταν κρίνωμεν τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, αἱ κρίσεις ἡμῶν ἤθελον εἶσθαι καὶ ἀτελεῖς καὶ ἄδικοι, ἐὰν παρεδεχόμεθα ὡς βάσιν τὰ δόγματα καὶ τὰς ἀρχὰς ὄχι τοῦ αἰῶνος καθ' ὃν ζῶσιν, ἀλλ' ἄλλου τινὸς, ὡσαύτως καὶ ἀτελεῖς καὶ ἄδικοι εἶναι αἱ περὶ τῶν ἐκδιδομένων σήμερον ἐν Ἑλλάδι πρωτοτύπων συγγραμμάτων ἐπικρίσεις, ὁσάκις γίνονται ὄχι κατὰ λόγον τῆς ἀγωγῆς ἣν ἐλάβομεν νηπιόθεν, τῶν μέσων ἅτινα εἴχομεν καὶ ἔχομεν, καὶ τῶν περιστάσεων μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐζήσαμεν καὶ ζῶμεν, ἀλλὰ κατ' ἀντιπαραβολὴν ἀκμαιοτέρων φιλολογικῶν ἐποχῶν ἢ τῶν φιλολογικῶν ἔργων τῆς ἑσπερίας εὐρώπης. Ἐὰν δυστυχῶς ὡρμώμεθα ἐκ τοιαύτης ἀρχῆς, ἠθέλομεν κατακρίνει πάντα, καὶ σχολεῖα, καὶ πανεπιστήμειον, καὶ συγγραφὰς, καὶ μεταφράσεις, καὶ ἠθέλομεν ῥίψει εἰς τὴν ἀπελπισίαν πάντα μὴ δυνάμενον, (καὶ δὲν δυνάμεθα ὅλοι,) νὰ γράψῃ ἢ νὰ διδάξῃ ὡς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Κικέρων ἄλλοτε, ὡς ὁ Μακωλαΐυος καὶ ὁ Βιλλεμαῖνος σήμερον.

Μετὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἥτις ἐφαρμόζεται εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ φιλολογικὰ ἔργα τῆς Ἑλλάδος, μεταβαίνομεν εἰς ἄλλην ἀφορῶσαν εἰδικώτερον τὴν ἐποποιΐαν, καὶ μάλιστα τὴν ἡρωϊκήν.

Ἐὰν ἀγαπῶμεν τὴν ἀλήθειαν, δὲν πρέπει νὰ διστάσωμεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδεὶς, οὐδ' εἰς τὴν Εὐρώπην, οὐδ' εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναγνώσῃ ποίημα ἐπικὸν ἐλεύθερος προλήψεων. Ἡ ἀνθρώπινος διάνοια, πεισθεῖσα ἐν τῷ διαστήματι τριῶν χιλιάδων ἐτῶν, καθ' ὃ μόλις τέσσαρα ἢ πέντε ἀριστουργήματα ἐπικὰ ἐλάμπρυνον τὴν φιλολογίαν τῆς οἰκουμένης ὅλης, ὅτι ἡ ἐποποιΐα εἶναι τὸ ὠδινηρότερον γέννημα, τὸ ἐξοχώτερον προϊὸν αὐτῆς, δυσκολεύεται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ποίησις ἣν ἔχει ὑπ' ὄψιν, δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν ὅπου ἐνεθρόνισαν ἑαυτοὺς οἱ ἔνδοξοι καὶ μεγαλοφυεῖς ἄνδρες, τῶν ὁποίων ἀνέλαβε νὰ ψάλλῃ αὕτη τὰ κατορθώματα.

Τὴν πεποίθησιν ταύτην, ἃς εἴμεθα βέβαιοι, εἶχον καὶ ὅσοι μετὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ τὸν Οὐϊργίλιον, τὸν Τάσσον καὶ τὸν Μίλτωνα, ἐπεχείρησαν νὰ γράψωσιν ἐποποιΐας· ἐγνώριζον μὲν ὅτι οἱ ἀσθενεῖς αὐτῶν πόδες δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀναβῶσιν εἰς τοῦ ὄρους τὴν κορυφήν· δὲν ἐδίστασαν ὅμως νὰ βαδίσωσι καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας, οὐδ' ἐθεώρησαν τολμηρὸν τὸ νὰ ἀναβλέψωσι πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐλάτρευε καὶ ἐπεθύμει νὰ μιμηθῇ ἡ ἔνθερμος αὐτῶν καρδία.

Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάζοντες, ὡς εἶναι δίκαιον, τὴν συγγραφὴν τοῦ Κ. Α. Σούτσου διὰ τῆς βασάνου τῶν δυω τούτων ἀρχῶν, ἀποβλέψωμεν συγχρόνως εἰς τὴν κυρίαν πρόθεσιν τοῦ συγγραφέως, τὴν ἀπαθανάτισιν τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν ἀκολούθως συνδυάσωμεν ταῦτα μετὰ τῶν καλλονῶν τὰς ὁποίας περιέχει ἀναντιῤῥήτως τὸ ποίημα, ἡ κρίσις ἡμῶν θέλει ἀποβῆ ἐπιεικεστέρα, καὶ θέλουσι ἴσως συγκαταβῆ καὶ οἱ δυσμειλικτότεροι τῶν ἐπικριτῶν, εἰς τὸ νὰ θεωρήσωσιν αὐτὸ ὡς ἓν τῶν πρώτων συγγραμμάτων ἅτινα θέλουσι συντρέξει εἰς τὸ νὰ πλασθῇ ἡ νεωτέρα φιλολογία τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Κ. Σοῦτσος λέγει μόνος ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ διὰ τί ἠκολούθησεν ἄλλους κανόνας ὡς πρὸς τὴν ἑνότητα τοῦ ποιήματος, καὶ μέτρον ἁρμόζον μᾶλλον εἰς ποίησιν λυρικήν. Χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν πρὸ τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν λοιπῶν ὀκτὼ ᾀσμάτων, ἐὰν ἐδύνατο νὰ καινοτομήσῃ, ἢ ἂν καινοτομῶν ἐπέτυχε κατὰ πάντα, ἃς ὁμολογήσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅτι ἡ Τουρκομάχος Ἑλλὰς εἶναι ἀξία λόγου διά τε τὸ ἰδιόῤῥυθμον καὶ ὅλως Ἑλληνικὸν τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς συντάξεως, διὰ τὸ πολλάκις δραματικὸν τῆς διηγήσεως καὶ τῶν σκηνῶν, διὰ τὸ ἔντεχνον καὶ ἀφελὲς συγχρόνως τῆς συναρμολογίας τῶν ποιητικῶν φράσεων, καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τὴν καλλιέπειαν, τήν τε ἁρμονίαν καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους.

Οἱ Ἑπτανήσιοι ὁμογενεῖς, καὶ μεταξὺ αὐτῶν οἱ Ζακύνθιοι, διεκρίθησαν ἀνέκαθεν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, διὰ φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων ὅλως Ἑλληνικῶν. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν πολιτικὴν πάλην, τὴν περὶ προσκτήσεως ἀληθῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἐδείχθησαν ὑπέρμαχοι τῆς τιμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἑνότητος καὶ γλώσσης. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Κ. Α. Σ. Γιόρκ, ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων ἐμπνεόμενος, μετέφρασεν ἐκ τῆς Ἰταλίδος τὰς ἐνθουσιώδεις καὶ διαματιτὰς περιγραφὰς σκηνῶν τινων τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως, ἐπαξίως τοῦ Ἀγγέλου Βροφφερίου. Τὸ κοινὸν θέλει βεβαίως ἐκτιμήσει τὸν ζῆλον του συντρέχον τὴν ἀρξαμένην ἤδη τύπωσιν κατὰ τὴν κατωτέρω ἀγγελίαν·

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Πρό τινος καιροῦ ἐπελήφθην τῆς ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μεταφράσεως τῶν Ἑλληνικῶν Σκηνῶν τοῦ Ἀγγέλου Βροφφερίου, τὸ πρῶτον μέρος τῶν ὁποίων περάνας, σπεύδω νὰ σᾶς προσφέρω, ὦ Ἕλληνες.

Βεβαίως ἡ προσφορά μου αὕτη εἶναι μηδαμινὴ ἀπέναντι τῆς ἐπιθυμίας μου καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἡμέρας· πλὴν εἶναι ἀφορμὴ μικρὰ μὲν, ἐπιτηδεία δὲ, διὰ νὰ, ἐὰν ὄχι ἄλλο τοὐλάχιστον διατηρήσῃ ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις, τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ Ἕλληνος.

Ὡς δεῖγμα τῆς ἐργασίας μου ταύτης προσφέρω δωρεὰν τεμάχιον τῆς μεταφράσεώς μου, ἐπονομαζόμενον «Η ΒΟΒΟΛΙΝΑ.»

Δεχθῆτε τοῦτο φιλοφρόνως, ὦ Ἕλληνες, ἵνα δυνηθῶ διὰ τῆς συνδρομῆς σας, νὰ ἐκπαραιώσω τὴν ἐργασίαν μου ταύτην.

Τὸ πρῶτον μέρος τῶν σκηνῶν τούτων τιμᾶται σελλήνια ἓξ πληρωτέα μετὰ τὴν παραλαβήν.

Ἐρρῶσθε

Ἐν Ζακύνθῳ τὴν 6[18 Ἰουλίου 1850.

Α. Σ. ΥΙΟΡΚ.

Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἓν σῶμα τῆς Βυζαντίδος, καλῶς δεδεμένον, εἰς 45 τόμους καὶ πωλεῖται διὰ δρ. 500, ἐνῷ ἡ συνήθης τιμὴ τῆς ὅλης συλλογῆς, ἀδέτου, εἶναι δρ. 7 50.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ, ἐκδ. Φριτζίου, ἐν Λειψίᾳ, 1838, δαπάναις Φ. Κελέρου, τιμᾶται τάλ. Πρωτ. 2. Τ. εἷς ἐκ σελ. 674. Εὑρίσκεται ἐνταῦθα ἓν ἀντίτυπον διὰ δρ. 6.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ὑπὸ Jackobits, ἔκδοσις λαμπροτάτη μὲ σχόλια καὶ πίνακα. 4 Τόμοι εἰς 8ον, ἐν Λειψίᾳ, 1836—1841, τύποις Winter τιμᾶται τάλ. 12.

Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον δεδεμένον διὰ δρ. 36.

ΙΣΤΟΡΙΑ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὑπὸ Grafenham. Τ. 3. ἐν Βόνῃ, τύποις Weber διὰ δρ. 38.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΠΥΡΡΩΝΕΙΟΙ ἐντυπώσεις, ὑπὸ Βεκκέρου. Τ. 1. Βερολίνῳ 1838 τύποις Ῥεϊμέρου, τιμᾶται τάλ 4 ἤτοι δρ. 18.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ ΑΒΔΗΡΙΤΟΥ Fragmenta ὑπὸ Μουλαχίου, Τ. 1. Βερολίνῳ, τύποις Besser 1843 τιμᾶται δρ. 9.

Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ἐπισκόπου Λουγδούνου τὰ σωζόμενα. Ἐλέγχου καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύμου γνώσεως: βιβλία πέντε. Ὑπὸ Ἀδόλφου Στίερεν Τ. 1. μέρος 1 καὶ 2. Τ. 2 μέρος 1 καὶ 2 Τύποις weigel.

Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν σῶμα, τιμώμ. δρ. 40.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ. Τ. 1. περιέχων τὴν ῥητορικὴν, τὴν ποιητικὴν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ ὄργανον σελ 1—156 Ἔκδ. Παρισίων. Τυπογρ. Διδότου 1848 φρ. 16.

ΔΙΩΝΟΣ ΚΑΣΣΙΟΥ, ἱστορία Βιβλοι ὀγδοήκοντα ὑπὸ Ἐμ. Βεκκέρου Τ. 1. καὶ 2 τιμ. δρ. 30.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ. ὑπὸ I. O. Schneider. Τ. τρίτος περιέχων Ξενοφῶντος Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν βιβλία ἑπτὰ σελ. 592 Τύποις Hahu ἐν Λειψίᾳ δρ. 8.

Totius Latinitatis Lexicon consilio et cura Jacobi Faciolati opera et srudio Aegidii Forcelini. Τομ. 4 ἔκδοσις Λειψίας εἰς 4ον μεγάλον.

Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον καλῶς δεδεμμένον τιμ. δρ. 70.

ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΝΑΥΚΡΑΤΙΤΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΑΙ. Ἔκδοσις 1 Schwaigaeustu μὲ σχόλια καὶ σημειώσεις. 1806—1815 Τομ. 14.

Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον τιμ. δρ. 90.